

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

June 3210

UNIVER

T

Digitized by Google

7

G. V. M.
D E F E N S I O
DISSERTATIONIS
D E
O R I G I N E J U R I S
N A T U R A L I S

Opposita

SIMONIS HENRICI MUSÆI;
D. & in Acad. Kilon. jur. nat. & Gent. Prof.

VINDICIIS JURIS NAT. PARADISEÆ
contra prædictam dissertationem nu-
per editis.

ULTRAJECTI,

Ex officinâ JOHANNIS RIBBII
Bibliopolæ LXXXVII.

CLARO ET GENEROSO

V I R O

D. JOHANNI HUYGENS

S. P. D.

G. V. M.

Verè olim dixit Cicero I off. Nihil est amabilius nec copulatius, quam morum similitudo: in quibus enim eadem sunt studia, eadem voluntates, in his fit ut æque quisque altero delectetur ac se ipso: efficiturque id, quod Pythagoras vult in amicitia, ut unus fiat ex pluribus. Ex eodem fonte singularem tuum erga me amorem, & incredibilem benevolentiam, quâ me semper fueris amplexus, originem suam habuisse mihi persuadeo: eamque in causâ fuisse existimo, quod tuorum in me meritum magnitudo eo creverit, ut etiam si omnia, quae a me proficisci possunt, in te conferrem grati animi testimo-

nia, nullam tamen eorum partem
assecutus videar; nisi summa tua libe-
ralitas, quæ in multis mihi cognita est,
imbecillitati meæ succurrat. Cum olim
Ultrajectum, natalem meam urbem,
omnibus rebus affluentem, quas in
summis deliciis mortales habere solent,
in quâ bonæ artes & disciplinæ flo-
rent, studia colendi causâ te contu-
lisses, vix in te incideram, quin
statim me cepisset cupido, quâ inci-
tabar, arctam tecum familiaritatem
& consuetudinem contrahendi occasio-
nem querere. Cui voto feliciter re-
spondit eventus: & gratulor mihi quo-
tidie de jucundissimâ tuâ consuetudi-
ne, cujus tantos cepti fructus & quo-
tidie adhuc capio, ut nihil mihi in
vitâ vel optabilius, vel amabilius
quicquam posset contingere, quam te
familiarissimè uti. A quâ familia-
riter vivendi ratione nec ipse alie-
nus mihi unquam visus fueris: quo-
niam a te nunquam aliquid fuerit
pretermissum, quod mutuae consue-
tudinis usuræ inservire posset. Ea-
dem studia, eademque voluntates,
qui-

quibus impellebamur ad excutendum
iisdem artibus & disciplinis animum,
mutuae amicitiae & contractae consue-
tudinis non tantum causam & fun-
damentum, verum arctissimum ejus
conservanda quoque vinculum band
inmerito conjicio. Quippe una ea-
demque studia colendi animorum con-
cordia efficiebat, ut sepiissime mutuam
quereremus consuetudinem; quâ, ad
augendam & conservandam amicit-
tiam, nulla magis idonea ratio, vel
fortius vinculum excogitari queat.
Verum quod eadem discipline, iis-
demque studiis applicando animum,
me in tuam familiaritatem & amicit-
tiam insinuaverim, tuis debeo ad-
monitionibus, quibus me exhortatus
fueris sepiissime, ut cum juris civilis
prudencia, cui eo tempore uterque ope-
ram dabamus, juris naturalis scien-
tiam conjungerem: utpotè quæ omnis
publici privatique juris fons est, ex
quo purissima hauriuntur juris civi-
lis fundamenta. Hinc aliæ gentes
jus civile, quia illâ equitate, sive
rectæ rationis dictamine tanquam
• 3 •

sun-

fundamenta subnixum est; sibi proposuere ut normam & regulam, ad quam suas leges componerent: quippe jus sine æquitate summâ meritò vocatur injuria; recta ratio sive æquitas anima legis est: quemadmodum tantisper homo vivere dicitur, dum anima corpori conjuncta est: ita tantisper vivit & viget lex, & nomen legis meretur, quamdiu æquitatem pro comite habeat, & cum eâ ligata pari passu ambulet; Quid enim aliud est jus, quam ars equi & boni? unde juris notitiam nobis acquiramus, nisi ab ipsâ æquitate, id est rectâ ratione. Quia hac æquitate Romanorum leges nitebantur, per totum fere terrarum orbem invaluere, tanquam exemplum, ad quod ceteræ gentes suas formarunt leges. Ita justum & æquum visum est omnibus jus Romanum, ut, qui Romanis legibus non tenentur, illud tamen tanquam æquitati naturali maximè consentaneum libenter sequantur, & suas leges per has interpretentur. Inquit Damhoud. in prax. civ. rer. cap.

cap. 12. Jus civile Romanum naturali & civili æquitate ante omnes pollet, & ad illud ubique recurrunt. *Servius playdoy.*

Inter leges omnium gentium, nulla reperitur magis justa & rationi consentanea, quam quæ est in libris juris Romani. *Cont. lect. jur. cap. 9.* Idque non mirum, quippe quod ex purissimo illo fonte rectæ rationis, sive juris naturalis, id est, divini moralis & necessarij, & illo omnium legum naturalium compendio decalogo, Moysi in monte Sinai tradito, originem ducit. Cum enim indies magis magisque homines negligenter diligenter examinare rationis dictamina, placuit summo legislatori vivâ voce, quâ magis afficiuntur mortales, leges naturæ quasi renovare, & ad earum obedientiam, cum metu prænarum, tum præmiis, hominem tergiversantem impellere, & invitare. Hinc Martianus legem munus & inventum Dei pronunciat. l. 2. ff. de ll. Ad harum legum naturalium exemplum, alii principes in suâ civitate leges

condidère; ut inter *Egyptios* *Mercurius Trismegistus*: quem eas a *Moysè* quasi de manu in manus accepisse tradunt. Ab *Ægyptiis* *Græci*, a *Græcis* *Romani* olim petierunt, missis in *Atticam* legatis, qui jura ejus populi describerent, & *Romam* deferrent: ex quibus primo decem tabulas, & interjecto aliquo tempore hisce duobus adhuc additis, leg. xii. tabb. composuerunt, quas fontem omnis publici privatiq. juris. *Liv.* 3. cap. 34. finem æqui juris *Tacitus* vocat. Hinc magnam legum *Romanarum* cum *Mosaicis* consensionem animadvertimus. Merito igitur rem sanctissimam vocat civilem sapientiam *Tullius*, cujus origo tam augusta est: merito ejus cultores sacerdotes, id est, sacrorum antistites appellantur: utpote qui huic rei sanctissimæ cælitus missæ præsent & operam dant, ejusque curam gerunt. Itaque merito, qui animum juris civilis prudentiæ applicare, justitiam colere, boni & æqui profiteri notitiam velit, oportet eum primo naturalis juris scientiâ,

tiâ, ejusque præceptis animum im-
buisse, utpote quæ ad illam veram
non simulatam philosophiam, scil.
juris civilis prudentiam addiscendam,
faciliorem nobis viam pandit: dici-
tur enim jus civile collectum & tan-
quam ex fonte suo derivatum, nempe
juris naturæ & gentium præceptis;
quare ejus prudentia non immerito
quoque vocatur rerum divinarum
scientia, continens ea, quæ ex ipsâ
divinâ profluunt naturâ. Quomodo
quis sibi jurisperiti nomen applicare
audet, qui ipsam juris artem igno-
rat? Quid enim aliud est jus quam
ars æqui & boni? quis juris peritus,
nisi qui ejus notitiam profitetur l. 1.
ff. de just. & jur. quâ ratione autem
ejus cognitionem sibi quis compara-
ret, qui quid æquum, quid bonum
sibi ignorat? æquum est quod cum ra-
tione naturali ejusque dictamine con-
venit. Unde si quis de æquitate juris
vel legis disputare ac judicare velit,
oportet eum rectæ rationis dictata in
consilium adhibere, quoniam ex ejus
convenientiâ vel disconvenientiâ cum

ratione siue recti & honesti, æqui,
& iusti nobis innatis principiis, quid
æquum, quid iniquum, quid iustum &
iniustum sit perspicimus. Quam multa
sunt juris civilis capita, ex jure natu-
ræ desumpta, quæ perperam explican-
tur, quia sæpius ab illis non intel-
liguntur, quos juris ejus, ex quo ori-
ginem habent, fugit notitia. Ita quam
utilis & necessaria juris naturæ scien-
tia facile ex hisce colligimus, & vemi-
nem mihi fore hominem persuadeo, qui
non idem tecum Vir Amplissime sen-
tiet. Non opus est hic multis verbis,
ubi tot magnorum virorum, quorum
fama nominis & terras & mare imple-
vit, adsunt testimonia. Nondum credo
memoriâ tuâ excidisse, quæ de utilitate
ejus disputantem audivimus virum
summum, literarum & Historiarum
scientiâ ætatis nostræ facile princi-
pem, JOHANNEM GEORGIUM
GRÆVIUM, earundem in atmâ
Trajectinâ Academiâ professorem,
cum nobis Ciceronis, quos de officiis
scripsit libros, quibus vera continentur
juris naturæ fundamenta, diligenter,
ornate,

ornatè, atque distinctè explicaret. Ex-
tant præterea GROTII, SELDENI,
PUFENDORFII, RACHELII, alio-
rumque de hac disciplinâ doctissima
scripta, e quibus perspicimus quoque
eorum de utilitate juris hujus judicia.
Verum in hac disciplinâ excolendâ, ea-
dem, quæ in cæteris, observanda est
ratio; scil. ut non quorundam virorum
auctoritas, sed sua cuique ratio sit re-
gula & norma, secundum quam de ve-
ritate judicat, & eâ tanquam duce utat-
ur, quo ad notitiam veri perveniat,
cujus investigationem hominis impri-
mis propriam esse olim dixit Cicero I.
off. utpote qui labi, decipi, errare,
turpe ducat. Verum in eâ inquirendâ
non multos quis faciet processus, qui
usum rationis contemnens, ab aliorum
orè & auctoritate pendet: Quamvis
enim quis doctrinâ & ingenio sit flo-
rentissimus, tamen non desinit esse ho-
mo, id est, multis erroribus obnoxius,
quos nonnulli caeco impetu, nullo ratio-
nis propriæ discursu adhibito opinio-
nes amplectendo, avidissimè imbi-
bant, & tanquam infallibilem veritate

tem

tem defendunt: quo contingit ut erran-
tium numerus augeatur, & veritas
supprimatur ac in obscuro lateat. Quia
hanc veritatis investigandæ rationem,
quam aliis commendo, imprimis ipse
secutus sum, postquam tuis Vir Am-
plissime exhortationibus, quæ magni
apud me erant ponderis, incitatus, me
totum huic disciplinae excolendæ de-
dissem, comperi quod rerum usus quoti-
diæ nos docet, doctrinam nimir. neque
ingenii acumen efficere, ut ab errori-
bus immunes simus: Quippe neque
Grotium neque Seldenum, neque
Pufendorfium, quamvis doctrinâ &
eruditione excellent, in omnibus ta-
men veritatem assecutos fuisse mihi per-
suadeo. Quamquam opinionem suam,
quam quis putat vero consentaneam,
obnixè defendere, & aliis tanquam
veritatis fundamento subnixam per-
suadere velle, a ratione non sit alie-
num. Donec ejusmodi ipsi argumen-
ta & rationes suppeditentur, quæ
eum errare convincunt. Summa
enim esset arrogantia sive potius insa-
nia, si quis ejusdem necum condi-
tionis

tionis particeps, id est, iisdem erroribus obnoxius, suam de re aliquam opinionem pro veritate obtrudere vellet, a qua recedere fas mihi non esset: & dum sibi liberum iudicium arrogat, eo me velit spoliare. Quamobrem nihil mihi videtur absurdius, quam, si quis a communi opinione, quae jam adeo inveterata est, ut pro infallibili veritate ab innocente plebe habeatur, recedat, vel alicujus viri, cujus magna est propter summam doctrinam auctoritas, ejus opinioni adherere nolit, quia sibi videtur a vero aliena, id est, dictamini suae rationis contraria, eum statim omnibus probris & fictis calumniis prosequi, & tanquam haereticum, id est, orthodoxae & verae fidei ac religionis hostem, & consequenter reipub. perniciosum civem, utpote dogmata regiae religioni, a cujus quieto exercitio civitatis tranquillitas, & salus pendet, divulgantem, civitate ejiciendum arbitrari: vel saltem ut mitigarent poenam, famae suae non levem notam incurrunt, cujus conservatio bono & honesto civi non minus clara,

chara, quam ipsa vita esse debet. Non desunt hodie ejusmodi homines, quibus aliorum a sua opinione divortium, statim stomachum movere solet, ideoque quasi furore agitati iis statim aquam & ignem vellem interdicerem, si judices essent, quorum sententiam, ubi diligenter examinarunt, sæpius ipsi fateri coacti sunt; se nimis in judicando fuisse præcipites, similes illis, quos Celsus in l. 2. ff. de ll. inciviles appellat, qui non totâ lege perspectâ, sed aliquâ ejus particulâ propositâ, judicant vel respondent. Verum incommoda hæc sunt perferenda tanquam humanæ naturæ vitia; & nihilominus quisque suum debet sequi judicium, & propriis niti rationis suæ viribus, si innumeros velit fugere errores, adhibitâ illâ cautione, quam pag. 16. descripsi. Hæc libertas, quam mihi arrogavi, & cuius competere existimo, in causâ fuit, quod olim & nuper verbis & publicis scriptis quidam bilem suam contra me evomuerunt, mordicus suis præjudiciis, & communibus ac veteribus opinionibus adherentes, quasi

quasi nihil novi excogitari posset, quin
simul esset perniciosum: omnia autem
ipsis nova videntur, quæ rationis vi
e tenebris quis in lucem protraxit,
cum nihil is sit vetustius, quoniam ex
ipsâ ratione ortum trahunt: hisdem
erroribus & præjudiciis, author VINDI-
DIARUM juris Paradisei oc-
cupatus videtur, contra quas hanc
meam defensionem in lucem propello;
nullus enim dubito, quin, si ratio tan-
tum apud eum valisset, quantum
præjudicia, hæc publicando vindi-
cias summam illius juris, ejus publi-
cum docendi suscepit munus, ignoran-
tiam non fuisset proditurus. Quod au-
tem hanc meam defensionem, quam
necessariò injustis authoris vindiciis
opponendam censebam, tibi offero Vir
Amplissime, ipsa postulat a me equi-
tas, quæ continuò auribus nostris in-
susurrat suum cuique tribuendum,
scil. si quædam in hoc libello, qui sibi
tuum inscribit nomen, occurrant, quæ
tibi placere possent, ea tanquam fru-
ctus & tuarum exhortationum, & ju-
cundissimæ consuetudinis tibi debeo,

ita ut jure eos vindicare posses, tanquam tuâ operâ & culturâ tibi acquisitos. Præterquam quod tam multis tibi sim devinctus nominibus, ut merito ingratum me diceres, si aliquam testandæ meæ erga te propensæ voluntatis, & summæ observantiæ occasionem præmitterem. Accipe itaque hoc utcumque sit leve & parvum munus tanquam grati animi, apud quem nullum tuum erga me officium intermoriturum existima, & mutuae necessitudinis testimonium, & eodem me prosequi amore ac voluntate, quâ te complexus sum, perge, vale.

AD

A D

DISSERTATIONEM
PRÆLIMINAREM.

S. I.

Res jam ferè anni elapsi sunt, quum prelo submisserim dissertationem, de *juris naturalis origine*, non eâ mente, ut librorum infinitum numerum augendo, orbem literarium magis obruerem; aut quod mihi pro honore ducerem, si in bibliopolarum officinis prostaret libro præfixum nomen, & magnorum virorum in oculos incurreret, vel quod mei ipsius planè ignarus, tantam de studiis meis haberem fiduciam, ut mihi persuaderem à me aliquid proficisci posse, quod doctis & eruditis

A

ditis

ditis viris placeret. Verum fateor, si nullâ necessitate adactus, quædam in chartam conjecta, in lucem propellere voluissem, potuisset fortasse vindictæ me impulisse cupido: ut meas scil. divulgando nugas pari eos molestiâ & tædio afficerem, qui planè ridiculis suis & futilibus rerum argumentis, speciosos præ se ferentibus titulos, ut suum lectorem invenirent, toties impunè me vexarunt, effeceruntque ut ùs legendis temporis sæpius inutiliter consumpsissem. Verum longè aliâ ratione inductus calamum arripui; scilicet ut famam, quam boni viri semper vitam juxta æstimarunt, intactam & illibatam conservarem ab omnibus maculis, quibus eam adspargere nonnulli voluère; quorum animus præjudiciis occupatus, in judicando nimis fuerat præceps. Perverfis quibusdam de me suspicionibus causam præbuisse intelligebam Corollarium, disputationi meæ inaugurali adjectum, quo affirmabam, *Vetustissimos mortalium vite integros scelerisque puros, nullas leges naturales habuisse.*

§. 2. Quæ opinio, cum primo intuitu quibusdam non solum ab orthodoxâ fide & religione aliena videbatur, verum

rum

rum nonnulli tanquam absurdam & Pelagianismum redolentem statim damnabant: & quidem viri, qui divinitus illuminati, soli viam veritatis invenerunt, ideoque suas opiniones aliis FACEM esse volunt, cujus ope VERITATIS VIM perspicere atque percipere possunt, & quicquid ab iis recedit, illud tanquam falsum, absurdum & hæresim redolens, damnandum esse sentent; quæ arrogantia eos adeo insolentes facit, ut quasi furore agitati, etiam fratres suos, quibuscum mutuâ ope ad orthodoxam propangandam fidem incumbunt, quia in quibusdam dogmatibus fidei fundamentis neutiquam perniciosus, non subscribere volunt eorum opinioni, hæreticos id est orthodoxæ fidei & religionis hostes appellare ausi sunt. A quibus probris & fictis calumniis cum alii se vindicare necesse judicarent, eâdem face quidam est usus, ut ostenderet quam multæ sub illâ veritate tanquam larvâ latebant calumniæ & speciosa commenta, à fratrum accusatore excogitata, quod adeo clarè probavit, ut lumen illud quasi subter modium vel lectum positum, videatur penè extinctum. Hujusmodi quoque accusatores in meâ causâ ex-

pertus fui, qui in judicando tam præcipientes erant, ut meam positionem tanquam Pelagii dogma, antequam ullam explicationem, quam quæ nudis corollarii verbis continebatur, audiverant, vel postulaverant, rejiciebant.

§. 3. Ingenuè fateor me istius disciplinæ, excepto authoris nomine, tunc temporis planè ignarum fuisse, quam obrem eo magis dolebam, quod me istius hæretici abominandis & Christianæ religioni perniciosissimis dogmatibus fovere voluisse, sibi persuadebant; è contra statim atque ad aures meas pervenisset, positionem meam, quibusdam pelagianismo, quam puræ & reformatæ religioni conjunctiorem videri, ipse ab eâ abhorruï; quamquam non ideo eam, quam ex purissimo rectæ rationis fonte haustam putabam, statim abjicebam; ad pœnitendum quippe eum properare arbitrabar, cito qui judicat; itaque rationi & æquitati consentaneum putabam, ut me prius informarem de istius hæretici circa primi hominis statum sententiâ, antequam tanquam hujus veneno infectam & contaminatam rejicerem: Postquam vero illud examen perfecissem, lucem atque tenebras

tenebras à se invicem non magis differere comperi, quam mea de felicissimâ vetustissimi mortalium conditione sententia, à Pelagii absurdissimâ de statu integro opinione, remota est, ideoque merito ea, quæ de meâ positione sermone vulgabantur, tanquam fictas calumnias flocci faciebam, & nullius conscius culpæ, requiebat paulisper animus.

§. 4. Verum cum animo perpendere, quod maxima hominum pars magis alienâ, quam propriâ regatur opinione, præsertim ubi magni nominis viri aliquid divulgaverunt, id multi statim antequam examinarunt pro vero habent, & tanquam cognitæ veritati credunt, judicavi me non potuisse silentio satisfacere officio, quod mihi ipsi debebam, & prima ac fundamentalis lex à me postulare videbatur *Sui ipsius conservatio*: quæ non solum ad vitam, sed etiam famam pertinet, quoniam pari passu ambulare omnes censeant boni viri, ideoque eodem modo defendi posse concedant, ut videre est in *l. 8. §. 2. ff. quod met. caus. l. 9. ff. de manumiss. vindict.* Necessitate itaque coactum me judicabam, famæ læsæ defensionem suscipere, meamque

opinionem à tot malis suspicionibus & fictis calumniis vindicare; nullam vero rationem, quæ rei, de quâ omnis esset futura disputatio, magis accommodata esset, excogitare potui, quam eam ad rectæ rationis examen vocare, & paulo altius repetere, & in brevi quasi tabellâ primi hominis in statu integro degentis beatissimam conditionem, secundum ideam, quam de eâ formaveram, depingere, eamque in publicum protrudere, ut omnibus, quorum animus fortasse perversis quibusdam de me suspicionibus imbutus erat, constare posset, meam de illo statu opinionem, neque novitatis perniciosæ vel absurditatis, aut Pelagianismi notam aliquam præse ferre.

§. 5. Hæc autem defensio mihi admodum videbatur difficilis, quoniam imbecillitatem meam & cruda adhuc studia considerans, me huic rei feliciter peragendæ imparem judicabam, præsertim cum mecum reputarem, quam diversa sint hominum judicia, ita ut tot ferè de re aliquâ sint sententiæ, quot homines, quibus omnibus satisfacere opus perquam arduum & ingenii mei vires longè excedens existimabam;

bam ; Etenim quis non ardua quæcumque sint suscipiet , ut à capite , à vitâ omnem propulset vim atque injuriam ? Quis non idem faceret , ubi fama in summo versatur periculo ? itaque sepositis omnibus difficultatibus , quæ me à suscipiendâ defensione avocare potuissent , prodiit tandem in lucem dissertatio mea de *Juris nat. origine* ; ex quâ facile perspicui posse mihi persuadebam , quam aliena à Pelagii sententiâ , à me in eâdem disputatione pro virili refutatâ , mea esset positio , ideoque nullus dubitabam , quin omnibus , quibus mens sana est , fuisset satisfactum . Verum ecce novus nuper è coelo cecidit oppugnator strenuus , qui forrasse mentis caligine impeditus , eorum , quæ ab aliis clarè percipiuntur , distinctam nequit formare ideam , vel si ingenium & judicium non deficiat , illud adhiberiâ distinctione mei adversarii , in potentiâ quidem esse , in actum vero deducere , extra sphaeram activitatis suæ esse videtur , ut cum illo insaniam : E coelo delapsum ex eo conjicere possum , quia quorundam antiquorum patrum testimonia , quæ tanquam invicta **VINDICIARUM** munimenta adfert , ab ipso longè aliter applicantur ,

quàm scripta, quæ nobis reliquerunt, permittunt, idque tantâ cum fiduciâ quasi nudius tertius cum illis fuisset confabulatus, & tanquam alter Mercurius aliam ab ipsis nactus interpretationem, eam nobis suscepisset communicandam.

§. 6. Sed vereor, ne somnia nobis tanquam cognitæ veritates obtrudat, non consultò, sed ignoranter; ipse deceptus alios fortasse decipit, quippe sæpissimè eorum, quæ in somnio nobis oblata fuerunt, adeo claræ & certæ in mente existunt ideæ, ut vigilantes de earum veritate vix dubitemus, imo ipsis habeamus fidem, tanquam divinis inspirationibus & cælitus missis oraculis. *Non molestè feret* juris paradisei propugnator, *si æquus est*, quod scripta sua somniis æquiparo; hac enim potissimum ratione excusari potest, ne videatur illud colloquium, quod serpentem cum Evâ habuisse narrat, pag. 181. tanquam anilem fabulam excogitasse, à quibus nugis alienum oportet esse juris paradisei antistitem atque sacerdotem: utpote cujus animus sublimiora quotidie speculando occupatus, viles illas nugas contemnere debet. Totum de lapsu primorum parentum somnium hic enarrare nimis longum

gum esset, ideoque quædam describere
 mus, ex quibus facile de cæteris judicare
 possumus. Pag. 181. §. 12. *Facilius decipi
 posse Eva videbatur, sive quod esset imbecillio-
 ris natura, in illo etiam statu perfectionis se-
 quior sexus; sive quod mulier esset post Ada-
 mum creata, & verbum legis positiva non im-
 mediatè à Deo, sed ex concione Adami perce-
 pisset, quæ conjectura est Lutheri.* Ad Evam
 ergo sermonem dirigit: Cur, inquit, Eva, &
 ob quam rationem Deus vobis præcepit, ut
 non comederetis ex omni ligno paradisi?
*O bona nimium Eva, video te huic præcepto
 cæcæ obedientiam devovere, ut velis pul-
 chram hanc arborem præterire; ejus suavissi-
 mos fructus intactos relinquere, & genium
 tuum nequicquam defraudare: nec in ratio-
 nem falsi hujus præcepti inquirere, sitne tibi
 conveniens, vel disconveniens ejus observan-
 tia, cum à tua sapientia & ratione alienum
 sit, aliquid sine ratione agere.* §. 21. *Ab-
 si scires, Eva, quam fecunda donorum,
 quam delicata hæc arbor esset, quam invi-
 denda præmia suis promitteret procis: omnia
 momenta, quæ in hujus abstinentiâ perdis, de-
 plorares. Præclara sunt immortalitatis, quæ
 arbor vitæ pollicetur, munera; quamquam
 imperfecta immortalitas & perpetuo stupore
 siderata, ad nihil aliud prodesse videa-*

tur, quam ut mæsta ignorantia tedia cumu-
 let: sed prestantiora sunt sapientia dona,
 qua cum immortalitate vestra conjungere,
 quod ignorantia vestra argumentum est, ha-
 tēnus dubitatis. Age Eva, remove dubi-
 tationis remoras, cede tandem rationi, ne
 delirare videaris: attentius adspice hac su-
 perba paradisi decora, has nectareas dapes:
 ut saltem oculos, quod non est vetitum, hac
 rara pulchritudinis specie oblectes. Euge jam
 divino fastigio propior Eva: an arborem,
 qua oculos adeo tuos exhilarat, ut nihil su-
 pra, quos mox apertura est, si occasione tua
 non desis, minori voluptate tactum tuum per-
 fusuram esse putas? Tange obsecro, tange:
 jam tetigisti: decerpe fructum, jam te lau-
 do, qua decerpisti: an ex tactu mortem
 contraxisti? Nonne jam vides praecepti fal-
 sitatem, metusque tui vanitatem. Jam er-
 go demum incipe sapere, postquam expe-
 rientia omnem periculi speciem submovit.
 Admove ergo palato invidendas has deli-
 cias, nectareisque succis, quibus hic fru-
 ctus stillat, suaviter inebriare. Sed jam
 gustanti de divinitate gratulor, frueri ad-
 satietatem hac ambrosia; & in societatem
 gaudii tui, thori socium trahere, quem ex-
 perientia tua impunitatis omni metu libera-
 bit, & ad gloriae suae fastigium amor con-
 jugalis

fugalis, hætenus pertinaciter abnutantem, blandè coget. Sic vos jamjam divina sapientia gloria coronabit: jam cælo curru descendens triumphalis, longe supra paradysum sublatus, in divinitatis solio collocabit. Deus vero jam expandit brachia, numinis sui socios cum pompa triumphali gloriose excepturus.

§. 7. Quis autem, cui historia de primorum parentum lapsu, paucis verbis tradita cap. 3. *Genes.* cognita est, copiosam illam orationem, quam serpentem coram Evâ recitasse tradit juris paradysi doctor, blandis verbis mistam, & verborum flosculis interlinitam, quibus demulceri & permoveri posset animus, non similem illis fabulis existimabit, quas olim de Jovis illicitis & furtivis amoribus finxerunt Poëtæ: imo tot ejus serpentis cum Evâ consuetudinis narrat circumstantias, ut eum huic interfuisse jurares, imprimis si non dextrè & sano sensu interpretaremur ea, quæ habentur pag. 115. *Ubi (inquit) me ipsum quoque adeo suaviter adhuc afficit occupatque vitæ paradysica ter quaterque beata, perjucunda recordatio: ut agrè possim inde ad distinctam injuriæ peccati, pœneque ideam traduci.*

Hæc mihi persuadent ex Parnasso mu-

farum domicilio nostrum *Museum* ea
 secum attulisse potius, ut rerum nova-
 rum cupidis aliquid adportaret novi,
 quam ex sacris historiis vel rationis lu-
 mine deduxisse. Sed excusemus mon-
 ticolam nostrum, qui fortasse ea, quæ in
 somniis de statu paradisi animo concepe-
 rat, cum ad historiæ explicationem, *tum*
maximè ad inauditam & absurdam meam
sententiam, quam nimio fervore æstuans,
 summâ cum exclamatione detestatur,
 pag. 105. *tanquam ad subruenda juris per-*
petui fundamenta excogitatam, oppugnân-
 dam, adeo pertinere judicaverit, ut suis
 deliriis tanquam Apollinis oraculis & di-
 vinis inspirationibus falli nesciis fidem
 habuerit. Hæc non ideo à me dicta
 sunt, quasi omnem prorsus historiæ
 explicationem vel extensionem impro-
 barem; è contra eam approbo & ali-
 quando adeo necessariam arbitror, ut
 totius sæpè historiæ ab eâ dependeat co-
 gnitio; verum cavendum ne illustranda
 historiam, eam ferè immutemus, vel ei
 quasdam addamus circumstantias, quæ
 aliam ei induerent formam, & veram hi-
 storiam in fabulam mutarent, quâ meta-
 morphosi imprimis uti non licet, quan-
 do de iis agitur, quæ sacris continen-
tur

tur paginis: ne illis vel detrahamus vel addamus aliquid, quod à mente & intentione sanctissimi auctoris esset alienum, aut scripturæ Majestati non esset consentaneum.

§. 8. Sed regeter mihi fortasse aliquis, authoris de statu Paradisi meditata nimis sublimia esse, quam ut meo possent concipi ingenio: ô ter quaterque beatum caput, in quo tanquam in vilissimâ arcâ pretiosissima Deorum munera, sublimia & admiranda hæc recondantur mysteria: ut olim apud Romanos arcâ inclusi in magno pretio habebantur Sybillini libri, utpote quibus Deorum continebantur arcana consilia; ita non minus æstimandus noster juris Paradisei Corypheus, tanquam Musarum augustus Musæus, quarum inspiratione agitated, divina pandit arcana & oracula profert, quæ humanum ingenium longè superant, ideoque somnii vel fabulæ sæpissimè à fatuis terræ incolis nomine insigniuntur. Vix mihi exciderant hæc verba, quin & mihi quasi somnianti aliquis in aures susurrare videbatur, ut in me ipsum oculos conjicerem, atque meæ non minus mirabilis arrogantiaæ atque audaciaæ rationem haberem, quæ

eo processerat, ut cum illo in certamen descendere non vererer, quem defendere ipsi etiam Dii conjurassent; in memoriam revocarem, quam graves olim & acerbas dedissent pœnas, qui superis bellum inferre, eorumque arcem cœlestem oppugnare conati fuissent. Quamvis hæc admonitio non ab omni ratione videbatur aliena, ab incepto tamen me avocare non valuit. Facile monitori meo respondere poteram, me non provocantem, sed provocatum, non temere & spontè, sed coactum in aciem processisse, ut me ipsum defenderem adversus injuriam, quâ novus quidam calumniator me affecisset: itaque quandoquidem mihi cum fortissimo hoste congregandum erat, cui ipse Hercules cedere deberet, si in hoc tempus ejus incidisset ætas, quippe qui ne quidem contra duos satis validus, hic sibi invenisset adversarium, qui semetipsum toti fortissimorum virorum phalangi objicere non imparem judicaverit. Uti in *sua dissertatione, quam præliminare vocat*, videre est. Attamen causæ, quam defenderem, justitiâ & æquitate fretus, cujus ipsum Jovem, (cui Apollo omnibus cum suis monticolis, & quotquot deorum numero adscripti sunt cœ-

dunt

dunt libenter) fautorem & vindicatorem novi, certamen declinare non debui, licet vehementer id cuperem, si potuisset sine famæ detrimento fieri; quippe cum docendi publicum munus mihi non sit impositum, neque etiam ad eam dignitatem adspirem, sed studia colam, ne in otio sicuti animalia, quæ natura prona atque ventri obedientia finxit, vitam transigerem, non adeo me ab aliorum iudicio pendere censebam, ut eorum, quæ sentio, rationem reddere obligatus essem, qui crudis rerum argumentis me interpellant. Scio enim hodie adeo Pedantissimum (ut ita dicam) invaluisse, ut semper sit aliquis Momus, qui rectissima quæcunque sive dicta sive facta carpit, cui satisfacere esset oleum & operam perdere.

§. 9. Attamen tantam mihi nolo arrogare libertatem, quæ nullis circumscripta esset limitibus; Scio enim me in societate vivere, cujus qui dignum membrum esse velit, multum de eâ detrahere debet, ut communis pax & tranquillitas, a quâ totius societatis salus dependet, conservetur; hinc non licet omnia facere vel dicere, quæ placent, sed ea tantum, quæ ejus saluti inserviunt, aut saltem

tem ei damnosa atque perniciofa non sunt futura. Quæ eam lædunt vel communem pacem perturbarent, ne quidem nos facere posse credendum est. Cum autem maximè ad pacem illam conservandam pertineat Dei cultus seu religio, quæ arctissimum societatis vinculum est, utpote quæ nos doceat obligationem, quâ tenemur obedientiam præstare primo Deo tanquam regum Regi, tum etiam hominibus, scilicet, qui ejus vicem in terrâ gerunt, ac per ipsum regnant, & decernunt justitiam, quæ obedientia communis tranquillitatis fundamentum est, & consequenter salutis societatis maximè inservit; sequitur eum, qui societatis membrum est, obligatum esse, ut præstet ea, quibus religio, quæ sancto dictante spiritu recepta est, integra conservetur; conservabitur autem, si omnes cives amplectantur dogmata, quæ de cultu, (quem Deo tanquam fini primario exhibemus) tum de obtinendâ salute nostrâ, quæ finis secundarius est, traduntur, non cæco tamen impetu, sed sacræ scripturæ, & rationis, quatenus cum eâ convenit, præeunte lumine: qui autem ea dogmata vel oppugnare, vel alia excogitare & divulgare conatur, quibus religionis fundamenta

damenta everterentur, vel concuterentur, in eum tanquam perturbatorem societatis & hostem animadvertendi civitati competit facultas, quia non licet ipsi jam membro societatis pro arbitrio suo religionem introducere, vel nova dogmata ei adversa in vulgus disseminare, quibus tranquilla ejus exercitio perturbaretur; cum semel isti libertati renunciaverit, eo ipso momento quo in civitatem adscitus est: tantum itaque de libertate detractum quis existimare debet, quantum postulaverit societatis salus, & utilitas, in cæteris integra cuique competit, & à Justiniano definitur *facultas naturalis, quod cuique facere lubet*. A Cicerone in *Paradox: potestas vivendi ut velis*, nisi lex aut vis sit impedimento, quod à summæ potestatis dependet voluntate & arbitrio: Id tamen notandum illâ libertate tantum contineri, quæ honesta sunt & rationi vel æquitati congrua, quippe *facta seu dicta, qua ladunt pietatem, existimationem, verecundiam; (S ut generaliter dixerim) que contra bonos mores sunt, nec facere nos quidem posse credendum est*, ut optimè inquit, *Ictus. in l. 15. ff. de cond. instit.* Quæ cum ita sint, quam iniqui seu potius insani existiman-

di

di sunt, qui dum seipfos omni libertate spoliant, aliis quoque eam eripere conantur, in quorum numero sunt, qui in omnibus solas veteres opiniones consulunt, tanquam leges, ex quibus de cunctis iudicium ferre semper debent, quique opiniones vulgi tanquam regulas veritatis infallibiles habent, & ut inquit *Lactantius lib. 2. cap. 2. & lib. 5. cap. 19. iis inhaerentes libenter errant, & stultitia sua favent, a quibus si persuasionis ejus rationem requiris, nullam possunt reddere, sed ad majorum iudicia confugiunt, quod illi sapientes fuerint, illi scierint, quid esset optimum, seque ipsos sensibus spoliant, ratione abdicant, dum alienis erroribus credunt.* Imo tanta auctoritas vetustatis est, ut probatas esse confidunt, quod eas veteres tradiderint, itaque creditur iis tanquam cognitæ veritati: Temerarium præterea, rebus novis, iisque perniciosis reipub. ac religioni, deditum asserant, qui ad trutinam expendit opiniones vulgares; ô cæcas hominum mentes! quid vulgus est, nisi hominum multitudo, quorum pauci ratione utuntur, sed pecorum ritu antecedentium gregem sequuntur, cujus author ipse caper merito esse potest? **Quid vetustas quam innumero-**

merorum errorum mater, qui eo peiores sunt, quod altius egerint radices, & vetustate tanquam infallibili auctoritate nitantur, ideoque difficilius possint extirpari? quid igitur vulgi opinio? quid efficit vetustas? nisi quod errantium numerum augeat, & hominibus paulatim rationis usum eripiens, eos tandem in bruta mutet: quemadmodum rationis usus nos potissimum a brutis distinguit, ita ejus abusus nos maximè iis reddit similes; abutitur autem ratione, qui eam non utitur; quippe eam non uti, est malè uti, itaque non utendo abutitur. Abutimur autem quando brutorum animalium instar, cæco quodam impetu, nullo adhibito mentis discursu, ea, quæ nobis cum circa divina, tum humana obveniunt, amplectimur; contra utimur eam, quando eorum naturam, causas, principia, proprietates, aliaque id genus, diligenter examinamus, unum cum altero contendimus, conclusiones formamus, falsum a vero separamus, & nihil pro vero habemus, nisi de cujus veritate rationis lumine, vel conscientiam convicti sumus: ille brutis, hic homini similis est. Hinc inquit *Cic: 1. off.* Hominis imprimis propriam esse, tanquam participis

ticipis rationis, veri inquisitionem atque investigationem : conscientiæ mentionem facio, quia quædam sunt religionis & fidei mysteria & arcana, quæ humanum superant ingenium, ideoq; ex rationis fonte hauriri nequeunt, verum nobis intus à Deo per spiritum suum communicantur, ad quæ amplectenda conscientiam impellimur, cujus tanta est vis, ut etiam nobis invitis assensum extorquere valeat.

§. 10. Verum objiciet mihi fortasse aliquis, ea quæ statim de civis officio disputavi, scil. civitatis membro necessitatem impositam esse, quâ tenetur amplecti ea religionis dogmata, quæ civitas publicè doceri voluerit, ideoque circa divina ipsi non licere rationem tanquam ducem & regulam sequi. Sed Resp. me non statuisse civem obligatum esse illis dogmatibus credere, quia publicè magistratum auctoritate, qui universam repræsentant societatem, docentur, sacrâ scripturâ & rectâ ratione non in consilium adhibitâ, vel conscientiam repugnantem: Sed eatenus illa obligatio extenditur, quatenus ipsi illam religionem, quæ usu recepta est, & ab iis, qui societatem repræsentant, uno vel pluribus, colitur, ideo

ideoque regia vocari potest , oppugnare non liceat , vel nova in vulgus disseminare dogmata , quibus religio & consequenter publica pax perturbaretur , ita ut totius societatis salus , a quâ singulorum dependet beatitudo , in discrimen vocaretur , & ad interitum vergeret ; quippe necesse est , si unicuique liceat suo arbitrio religionem introducere & nova fidei divulgare dogmata , ut summa oriatur confusio , imo intestina foveantur bella , quibus respubl. miserè dilacerata , sæpissimè funditus evertitur ; itaque necessarium est , ut una tantum vigeat in societate religio , quæ publicâ nititur auctoritate , atque ab eâ contra omnem vim atque injuriam defendatur : verum æquitas & recta ratio postulat , ut nemo cogatur ea dogmata amplecti , quæ conscientiæ repugnant , ideoque nihil magis laudabile quam unicuique conscientiæ concedere libertatem : quippe non debent injici mentibus vincula , voluntates ad studium veræ religionis allici , & invitari debent , non cogi , non enim a metu , aut armis vel quâcunque humanâ ope , sed a solâ Dei dependet voluntate : quamobrem fides donum Dei vocatur. Verum illam libertatem ita limitatam

mitatam esse oportet, ne nimis evagando, publicam, quam regiam religionem vocamus, perturbaret: verum notandum, quando statuimus illam regiam & publicam esse religionem, quam summa potestas, civitatem repræsentans, colit, ideoque eam præ cæteris tueri publicam postulare salutem, ex eâ Hypothesi inferendum non esse, eam statim veram, publicam, & regiam esse, quæ regi vel principi pro arbitrio introducere placuerit, ideoque a civibus coli, imo defendi æquum esse; quippe si civitatis originem respiciamus, ea religio colenda & defendenda, quæ cum eâ ceperit coli: nullus enim dubito, quin quemadmodum de societatis regimine inter sese convenerunt, ita etiam de cultu Deo exhibendo quædam inter se pacti sint. Si interim mutata sit, populi consensu contigisse præsumendum est. Licet tamen summo imperanti errores, qui paulatim irreperunt, corrigere, novam introducere nequaquam potest, quanquam absolutissimam, ut ita dicam, vellet sibi arrogare potestatem; nulla enim potestas, quæ legitima vocatur, tanta est, ut nullis legibus, seu pactis, quæ fundamentalia vocantur, seu juramenti esset alligata,

gata. Qui hisce solutam fingunt potestatem, importunam dominationem seu Tyrannidem introducere in animo habent, cui impunè non paretur. Ex quo facile colligere possumus summum imperantem non immutare posse religionem, quæ publica & regia erat, cum diadema a civibus ipsi imponeretur, qui si ipsi non concedunt tempore inaugurationis nova quædam jura, ea tantum ipsi tribuisse præsumi debent, quæ in antecessores contulerunt, ideoque videtur tanquam hæres succedere tantum in jus defuncti: itaque licet quædam sive Religionis dogmata, sive reipub. displiceant ritus & leges, quæ ad utriusque pertinent fundamenta, ideoque immutare vellet, non posset salvo jure populi, licet nullo pacto vel juramento se adstrinxerit ea servaturum: plus enim juris sibi non potest vindicare, quam vel expressè populus ei concesserit, vel ex æquitate in ipsum tacitè contulisse conjicere possumus: satis enim est ipsum fasces imperii accipiendo tacitè consensisse in illas condiciones & leges, quibus populus eas ipsi detulisse præsumitur, quarum interpretationem ipsi non meliori jure arrogare potest, quam popu-

populus sibi , qui in ipsum transtulit imperium , ideoque ipsi non competit potestas quædam sibi jura vindicandi , quæ ex tali interpretatione ipsi concessa affirmat , quando populus negat ea ipsi detulisse.

§. II. Si itaque Regi aut Principi legitime imperanti non liceat quædam innovare , quibus religionis sive publicæ tranquillitatis fundamenta concuterentur , multo minus singulari civitatis membro ; attamen ut redeam , unde divagatus sum , non tantum velim de libertate naturali imminutum , ut cujusvis judicium adæo communi opinioni & veterum traditionibus devinctum esset , ut nemini liceret divulgare , quæ judicii & rationis acumine è tenebris in lucem protraxit , quibus vel antiquæ corrigerentur , vel planè tanquam erroneæ tollerentur opiniones , quin statim haberentur pro perniciosis novitatibus aut absurdis sententiis , modo ut dixi , religionis receptæ aut fidei dogmatibus non adversentur , vel Reipub. noceant , ejusque tranquillitatem perturbent , in cæteris nobis integra reservata libertas ; quæ quemadmodum potissimum ad animum refertur , ita in investigandâ veritate

tate semper occupatum esse oportet; verum in eâ inquirendâ non magnos quis faciet processus, nisi priusquam sese huic investigationi applicat, ex animo deleverit omnia præjudicia, quibus vel educatio, vel vetustas, aut vulgi opinio, vel magistri auctoritas eum imbuerit, & propriis nitatur rationis viribus, quam in humanâ vitâ ducem nobis & authorem largitus est Deus; quæcunque ejus ope indagamus, & è tenebris eruimus, clarè & distinctè percipimus, & ea vera nobis sunt, non ideo quod ea excogitavimus, verum quia de illorum veritate rationis lumine convicti sumus. Si hisce præjudiciis animus juris paradisei propugnatoris vacuus fuisset, non potuisset adeo miserè cæcutire circa ea, quæ ad jus naturale pertinent, & consequenter mea de jure naturæ opinio ipsi non visa fuisset tam absurda, quemadmodum exclamat *pag. 105.* tanquam excogitata ad juris perpetui fundamenta subruenda; cujus publicum docendi munus licet susceperit, nulla tamen habere videtur; ratione tamen muneris sui, necessitatem sibi incumbere existimavit, ut ejus juris puritatem secundum cerebrina sua fundamenta vindicaret, ab istis novis &

B   peri-

periculosus opinionibus, quas non solum
 eam contaminaturas, sed reipub. quoque
 nocituras arbitratur. *Quemadmodum*
enim, inquit, pag. 10. jus natura purè tra-
ditum legibus civilibus illud, quod habent,
pondus & robur addit, sceptrum stabilit, pa-
cem firmat, societatum vincula munit;
Regibus & summis potestatibus sanctitatis
inviolabilis characterem imprimit; subditis
obsequii gloriam commendat. Verum idem
corruptum cives armat contumaces, & per-
duelles; legum vim & auctoritatem judicio-
rum evertit; laxat imperii civilis ordines &
vincula; Majestatem Regum & Religionem
& justitiam violat; Bellis civilibus reipub.
quassat, subditorum alit seditionem atque
perfidiam: cujus nefanda corruptela, quam
sanctis capitibus, quibus imperiis, principibus,
Rebuspub. extiterint fatales, animus me-
minisse horret, luctuque refugit; & pau-
lo postea; qua cum ita sint, tanto videtur
arctius obligari hanc disciplinam profitentium
ipsa conscientia, quanto pauciores sunt, qui
ex professo docent, ut in provincia sua
specula vigent, ne quid ex jure corrupto
reipub. detrimenti capiat: Neve impune
disseminentur nova & periculosa opiniones,
universalis jurisprudentiae puritatem tamina-
xura; Et presumpti, ex orbis literarii scientio,

taciti plausus fiducia, insolentius gliscant, ingenti veritatē & salutis publicæ interimento. Quibus novis & periculosis opinionibus auctor vindiciarum annumerare videtur meam de primorum hominum in statu integro jure sententiam, quando inquit pag. 41. §. 36. Quæ si periculo non vacat novus Semiantinomorum Ultrajectiorum error: sicut in fine hujus opelle demonstrabitur, &c.

§. 12. O lepidum caput, quid detrimenti caperet hodiè respub.? quodnam periculum regnis, principibus ex illâ doctrinâ imminet, num olim vetustissimi mortalium leges habuerint necne? modo leges naturales, quas recta nos ratio docet, vim suam conservent, modo jus gentium robur suum retineat, modo leges, quæ reipub. paci & tranquillitati inserviunt, civium actiones dirigunt, inviolatæ a perditorum hominum machinationibus conserventur; si enim status ille beatissimus primævi nostri parentis in hunc usque duravisset diem, quid legibus, quid jure opus fuisset? cum spontè fecissent, quod justum & æquum est; verùm corruptâ lapsu hominis naturâ, *protinus irrumptit vena peioris, in avum omne nefas; fugere pudor,*

B 2

verumque

*verumque, fidesque: in quorum subière locum
 fraudesque, dolique, insidiaeque, & vis &
 amor sceleratus habendi.* Itaque cum omnis
 caro corrupisset viam suam supra ter-
 ram, & tot vitia & scelera quasi contagio
 invalisset mortale genus, legibus opus
 erat, quibus coërcerentur tot vitia, quæ
 in pectore recondita circumferebat im-
 purus homo; hinc statuimus leges,
 adeo esse humano generi necessarias, ut
 ab illis ejus salus dependeat, & nulla
 possit diu stare respub. in quâ legibus
 cum naturalibus, tum etiam cuique ci-
 vitati propriis, vis eripitur. *Quid enim
 erit homine truculentius, quid immitius, si
 vim legum aut fallere potuerit, aut contem-
 nere,* inquit Lactantius. Quid enim in
 causâ fuit, quod olim Romana respub.,
 ab exiguis profecta initiis, eo creverit,
 ut tandem magnitudine laboraret suâ,
 quam sancta legum conservatio; quæ
 regula erant, secundum quam cives
 actiones dirigerent, & reipub. negotia
 peragerentur; verum interjecto tem-
 pore invalido legum auxilio, paulatim
 consenuit atque decoxit, & ab illo sum-
 mo Majestatis fastigio, in præceps ruere
 cæpit. Quod autem meam opinionem
 novam & multis corruptelis implicitam
 dicit

dicit juris paradisei author, non adeo miror; cum ejus animus præjudiciis ita corruptus sit, ut nullus in mente sano judicio sit locus reliquus, & omnia ipsi nova videantur, quorum Lutheri, aliorumque quorundam authorum, quorum ab ore pendet, judicium ipsum fugit. Novæ doctrinæ novum nomen tribuit, in suo cerebro conflatum, semiantinomum me appellans, id est, tale nomen, quod, cum verum meum nomen ignorare se dicit, doctrinæ congruum existimaverit, cujus planè ignarus est, ut suo loco demonstrabimus; nisi vellet sibi eandem competere libertatem, quam sibi fabularum compositores vindicant, qui alicui nomina dicunt, quæ volunt; inquam opinionem me facile adduceret illa paradisi tragædia, quam pag. 179. repræsentaturum se dicit; itaque non verum nomen, sed fictum mihi imposuisse credendum est.

§. 12. Verum si dicam quod sentio, credo nostrum paradisei juris doctorem plus dixisse quam intellexit; quod facile perspicere possumus ex iis, quæ pag. 41. habentur, ubi protestatur, *quam me semiantinomum appellat, nequam tamen hareseos me insimulare velle,*

*Ecce Lutheri judicio Antinomorum error pelagianismum stabiliat; cujus judicium & suum est, quippe cum pag. 37. me Velthusii errorem recoquere nuper, & amplificare scribit, quem idem sensisse cum Pelagianis, Libertinis & Antinomis dicit pag. 7. qui fieri posset ut me ejusdem hæreseos insimulare noluerit. Misereor me tui, bone vir, quod tam densæ cerebro tuo offusæ sint tenebræ, ut non claram hanc contradictionem animadvertere potueris, quâ summam prodis doctrinæ istius, cui me addictum velis, ignorantiam; pace tuâ dixerim, magis de judicii & ingenii tui facultate speras, quam in illâ est, ideoque in judicando nimis præceps & arrogans; idque eo magis quod animus tuus quibusdam præjudiciis occupatus est, quæ tibi certæ & infallibiles sunt judicandi regulæ: hinc tot errores, tot contradictiones, tot malæ consequentiæ, quæ passim in libello tuo occurrunt. Magnæ sanè arrogantiaæ tuæ argumentum est, quod ea, quæ nullam præse ferunt absurditatis notam, saltem non *explicitè*, ut ipse dicis, pag. 41. absurda judices, quia absurdas inde deducis consequentias, de quibus ne author ipse quidem cogitavit, quod*

quod nihil aliud est, quam ex melle venenum conficere. Testantur id ipsum ea, quæ habentur pag. 27. §. 32. dissertationis præliminaris, ubi dicitis, amicum tuum *M. Gabrielem Weddereof* Ecclesiæ pastorem, cum quo sermonem habueras de dissertatiunculâ meâ, non sine ratione judicasse, periculosa meâ esse paradoxa, quod argumentis sic satis speciosis propugnata, herbis blandè coloratis, anguem latentem occulerent, quod monstrum in malè disposito tuo cerebro progenitum, ipse in lucem protraxisti, nullâ a me occasione tibi datâ: quis enim te interpretem verborum meorum constituit? Si in dubia quædam incidamus, ratio & æquitas postulat, ut semper in mitiorem & favorabiliorem partem inclinemus, id est, ut eam amplectamur interpretationem, quæ rectæ rationi & æquitati consentanea est, donec ex clarioribus indiciis authoris mentem perspiciamus, & quidem indiciis evidentissimis, luce meridiana clarioribus. Semper oportet eum, qui ad aliquem accusandum procedit, in memoriam revocare legem fin. *Cod. de probat.* ubi inquit Imperator. *Sciant cuncti accusatores eam se rem deferre in pu-*

Ulicam notionem debere, quæ munita sit idoneis testibus vel instructa apertissimis documentis, vel indiciis ad probationem indubitatis & luce clarioribus expedita. Quænam sunt tua documenta & indicia? scilicet peruersum tuum iudicium ex præoccupato animo seu intellectu proveniens, qui similis est speculis istis, quæ imagines, quas recipiunt, aliquando inversas & vitiosas sæpissimè repræsentant, non quod illæ aliquo vitio laborant, verum quod speculum malè constitutum objecta, quæ recepit, repræsentet vitiosa. Hæc sunt, quæ in dissertatione tuâ præliminari silentio præterire non potui; cætera cum ad rem ipsam, de quâ disputatio nostra futura est, non pertinere iudicaverim; verum cum partim de aliorum virorum scriptis odiosa sint iudicia, partim ad rectam juris naturalis tradendi pertineant rationem, quatenus huic disciplinæ admisceri posset theologia, aliaque nonnulla, quæ author vindiciarum præmittere voluit, attingere nolui; quia animum induxi, ipsam solummodo subjectam disputationis materiam breviter examinare, & meam de hominum in statu integro legibus seu jure opinionem vindicare ab illis.

illis fictis calumniis, quibus eam perfrinxit juris paradisei vindex. Ad secundam itaque dissertationem progredimur, quâ continentur theses, quas a me rejectas, rationibus & selectis patrum testimoniis confirmat juris paradisei doctor, *meo commento*, ut vocat, sua opponens deliria.

B 5

A D

DISSSERTATIONEM
SECUNDAM.

§. I.

PRima thesis, quam a me re-
jectam defendit, ac affirmat
author vindiciarum, hæc
est. *Jus naturale esse hominibus
cœvum.* Cujus theses veri-
tatem non adeo defendit, quam quidem
occasione ejus impugnat illam positio-
nem, quâ asserui, jus quatenus significat
omne illud, quod justum & æquum, seu
decreto divino congruum est, etiam
brutis cæterisque individuis, secundum
naturam ipsis innatam operantibus, ap-
plicari posse. Nos, priusquam singula-
rem de jure brutorum quæstionem exa-
minabimus, quædam ad adstruendam
thesin nostram negativam, in medium
proferre conabimur. Notandum in
hac thesi per jus naturale me non intel-
ligere rectam illam animi dispositionem,
quâ homo in statu integro inclinabatur
versus ea, quæ naturæ suæ integritati
respon-

respondabant, & Deo creatori suo placebant, ideoque iusta, bona & recta erant: eo enim sensu homini jus naturæ ab ipso existentiaæ suæ momento tribuimus; quemadmodum enim homo, qua animal rationale, sine animâ concipi nequit, ita anima non potest existere sine voluntate, neque voluntas sine appetitu; iste autem appetitus seu inclinatio illa cum deberet esse conformis sanctæ divinæ imagini, quâ ornatus erat homo, semper ferebatur in bonum; neque a recto illo tramite deviare poterat procedendo, id est innatas sibi inclinationes, & benè dispositam voluntatem sequens; verum recedendo & deserendo regiam illam viam, id est rectas & ex animi integritate & rectâ dispositione proficiscentes inclinationes rejiciens, & malo ac pernicioso Serpentis præbens aures consilio, se suosque posteros in omnium miseriarum conjecit labyrinthum; ita ut contententes beatissimam illam conditionem cum corruptâ nostrâ naturâ, merito cum Prophetâ *Isa. 1: 21.* rogemus. *Quomodo effecta est meretrix urbs fidelis? Et plenissima jure, in quâ justitia pernoctabat, ea nunc homicidarum plena est. Et foras. lameys. cap. 4. 1.*

q. 1. *Quomodo obscuratur aurum, mutatum in signe aurum prestantissimum; diffunduntur lapides sanctitatis in capite omnium vicorum Filii Tzionis pretiosissimi, qui taxandi essent auro purgatissimo: quomodo reputantur pro viribus testaceis, opere manuum figuli.*

§. 2. *Per jus naturale hic intelligo illam regulam actuum moralium, obligantem ad id quod rectum est, ideoque legem naturalem, seu dictatum rectæ rationis, quod ex contentione illorum oppositorum scil. boni & mali, justi & iniqui, seu ut Grotius inquit, ex convenientiâ vel disconvenientiâ actionum nostrarum cum naturâ rationali, sive primis nobis innatis honesti principiis, indicat, illam esse bonam, ideoque præceptam, hanc malam, ideoque vetitam esse: omne enim, quod bonum & justum est, necessitatem nobis imponit, ut illud faciamus; quod malum est, ut ab eo abstinemus; legis itaque objecta sunt rectum & iniquum, justum & injustum, illud subiectum præcipiendi, hoc vetandi, illud comitatur præmium, hoc poena: lex autem nobis innotescere, ideoque obligare nequireret, nisi præcesserat distinctio boni & mali; ex naturâ enim boni & mali fluit*
vel

vel jussio vel prohibitio, ex illâ iterum vel præmium vel pœna. Est enim tam arcta eorum concatenatio, quia ex ipsâ Dei naturâ profluunt, ut posito uno alterum ponatur necesse sit; consistit itaque legis vis in illâ notitiâ boni & mali; quia sine illâ non procedit obligatio scilicet cum effectu; notitia autem consistit in distinctione justî & injusti; distinctio ad illam pertinet animæ facultatem, quam intellectum vocamus; ejus enim officium est objecta discernere, pro ut unumquodque probandum aut improbandum visum fuerit: quomodo autem mens objecta discerneret, nisi prius existant? Cum autem nihil possit existere, nisi existentiae suæ causam habeat, omnis autem causa reverâ debeat esse ens positivum, quod reverâ est & existit; quod enim non est, agere non potest, ideoque producendi aliquid incapax, hinc nullum ens privativum, ut ita dicam, cognosci potest, nisi positivum præcedat, quod quasi istius causa est; hujus absentia, seu defectus est quasi istius productio, quemadmodum unius corruptio est alterius generatio. Unde concludimus, bonum reverâ existere ac semper extitisse per se, quia veram habet exi-

B 7

stentiæ

stentiæ suæ causam, malum vero non existisse, quia nullum productionis suæ auctorem vel causam habet, nisi ipsam boni privationem seu absentiam, quæ cum nihil sit, id est non ens, nulli rei potest essentiam vel existentiam tribuere. Cum autem nulla eorum, quæ existunt, alia possit excogitari causa, nisi Deus, summè perfectus, summè sanctus, summè bonus, omnia, quæ produxit, sui similia esse necesse fuit, id est, in suo genere bona & perfecta; quippe si aliquid mali adfuisset, ex nihilo produxisset nihil, quod contradictorium est: verbum enim producere, si sumatur pro creare, est ex nihilo facere aliquid producendo rem, quæ & existentiam habet & essentiam; creare enim est agere, non agit autem, qui nihil facit; omni enim actione continetur aliquod factum, omne vero factum relationem habet vel ad eum, quo procedit, vel ad rem, cui applicatur. Quando itaq; ad originem omnium individuorum respicimus, quæ a Deo creata dicimus, significamus actionem, seu opus, vel factum Dei, quod extra Dei naturam refertur semper ad subiectum, quod reverâ existit & veram suam existentiam & essentiam intercedente opere seu facto, a Deo tanquam primâ causâ, habet.

§. 3. Cum itaque summum bonum fit omnium rerum causa, necessario omnia, quæ produxit, in suo genere bona esse debere; quippe si aliquid mali admixtura fuisset, non potuisset esse rerum principium; cum malum sit privatio boni; ubi itaque illud est, nihil est: nihil autem non potest agere, ideoque aliquid producere: ex parte autem bonum, ex parte malum esse non posset, esset enim contradictorium simul existere & non existere: Quia itaque debuit esse aliquod rerum humanarum principium, a quo omnia esse suum habent, illud bonum fuisse oportet, quia debuerat esse ens, quod agere posset, & consequenter omnia, quæ produxit, bona esse debuerunt, quia omne sui producit simile, & impossibile est, quod ex bono posset dimanare malum. Præterea quod ex illo, quod perfectum est, non possit imperfectum proficisci, ideoque omnia, quæ creata sunt, bona & perfecta sunt in suo genere, si autem malum ipsis aliquod inhæсивisset, aliquid defecisset, ideoque imperfectum fuisset, quod creatoris naturæ adversaretur. Hinc concludimus ius naturale, quatenus significat regulam actuum

actuum moralium, obligantem ad id, quod re-
 ctum est, homini coævum non fuisse: quip-
 pe quoniam illa regula seu lex naturalis, ni-
 hil aliud est, quam dictamen rectæ rationis,
 id est, distinctio quædam justæ & injustæ,
 boni & mali, ab animâ seu intellectu
 profecta, & nobis oblata, ut factorum &
 dictorum haberemus rationem: cum au-
 tem illa distinctio ab animâ produci ne-
 queat, nisi prius existant objecta seu
 illa duo contraria, quæ distingui de-
 bent, ex quorum contentione anima
 dijudicat illud justum, hoc injustum
 esse, consequenter leges naturales in
 statu integro nullæ obtinere, quod
 bonum & malum, legis objecta tanquam
 inter sese opposita, non extiterint. vid.
 §. 4. *Dissert. de orig. jur. nat.* Quis enim
 ideam boni tanquam malo oppositi ha-
 bere posset, qui mali ignarus est, nisi
 vellet paradisi juris doctor eam nobis
 innatam esse, quæ opinio vel summæ
 insanix vel summæ impietatis certum
 esset testimonium. Non contradico mi-
 hi, quando malum dico, legis objectum;
 objectum dico non quia est aliquod posi-
 tivum, ideoque eandem quam cætera
 haberet originem, sed quatenus cadit
 sub ideâ intellectus, qui non tantum
 potest

potest concipere bonum tanquam ens positivum, verum etiam ejus contrarium seu oppositum scil. malum tanquam ens privativum: contrarium merito vocatur, quasi contra naturam, scil. illam, quæ in statu integro sanctam & rectam referebat Dei imaginem; hinc inquit. Aug. de civit. Dei. lib. 5. cap. 9. *malas voluntatas non esse a Deo, quoniam contra naturam sunt.* Quemadmodum enim omnium materiæ motuum, quemadmodum omnium mentis inclinationum eadem est causa universalis, nempe ipsius author naturæ, hinc omnes motus secundum lineam rectam naturâ suâ ducuntur, nisi a causis externis & peculiaribus determinati in lineas circulares ipsarum interventu agantur: sic omnes, quas a Deo accepimus inclinationes, rectæ quidem sunt, & ad bonum utrumque unicè tendunt, nisi ipsius naturæ impulsus a causâ quâdam peregrinâ in malos fines deflectatur: hæc vero causa peregrina eadem est, quæ omnia, quibus afficimur, mala invexit, & inclinationes labefactavit. vid. Malebr. lib. 1. de inquir. verit. Ille primævi nostri parentis a recto tramite, sive naturæ impulsu deflexus, vera peregrina causa
ap-

appellari potest, in non faciendo, quod faciendum erat, ideoque in absentia defectus ejus, quod adesse debebat, consistens.

§. 4. Argumenta, quæ juris paradiseri author adfert, persuadent mihi illum sensum nostræ Theseos planè non intellexisse; præsentem nostrum statum, quem corruptum vocamus, confundens cum primævi integri hominis conditione; & malo posito principio, malas inde deducens consequentias, & ratiocinationes. Coævum voco, quod homini integro congenitum & innatum fuit; nihil autem ipsi innatum fuit, nisi quod divinæ respondebat imagini: quoniam autem illa imago consistebat in rectitudinæ intellectus & voluntatis, ita nihil ab hisce facultatibus proficiscebatur, quam quod rectum & bonum erat; erat enim omnibus rebus creatis innatus motus ad bonum, quia summum bonum earum omnium erat principium, quemadmodum omnium principium & causa, ita & finis; si autem finis bonus, ita ille motus, quo a principio ad finem tendimus, utrique respondere debet; quatenus itaq; omnia ad finem suum tendunt, eatenus eorum motus seu inclinationes bonas vocamus, quia huic fini respondent, posito inter hominem,

nem, & cætera individua, quæ ratione carent, hoc discrimine, quod homo finem, ad quem cursum suum dirigit, & tanquam metam, quâ nostra salus & beatitudo continetur, arripere conatur, noverit, ideoque non cæco quodam impetu ad finem suum, verum rationis præeunte lumine tendit, quod repræsentat ipsi creatorem suum, tanquam causam & principium existentiae & essentiae suæ, & fontem tot beneficiorum, quæ ex illo in se derivata erant, & adhuc singulis momentis redundabant: itaque non timebat ut vindicatorem peccatorum, sed venerabatur ut creatorem, & diligebat tanquam tot in se beneficiorum scaturiginem. Quoniam intellectui ut talis observabatur, voluntas semper & continuo motu ad illum finem tanquam unicum bonum ferebatur. Istos motus seu inclinationes illas, quia ex ipsâ imagine, quâ ornatus erat homo, fluebant, naturales & homini congenitas, ideoque coevas dicimus; justæ quidem erant, non quasi ex boni & mali notitiâ provenientes, ideoque legi conformes, verum quia rectitudini intellectus erant consentaneæ. Longè a nostro scopo aberrat auctor, quando illud homini coævum dicit, quod hodiè ipsi

ipsi innatum est, & argumentatur a corruptâ nostrâ & ad vitia pronâ animæ nostræ dispositione, ad puram & integram, nullisque maculis adpersam primævi parentis naturam. *Sed & illi in errorem proni sunt*, inquit pag. 54. §. 13. *qui illud, quod naturale atque coævum homini dicimus, minus distinctè & æquivocè concipiunt.* Sed qui possunt alii distinctè concipere, cujus ipse confusam habes ideam, ideoque minus distinctè proponas. Ita pergit author *Si quis species illas practicas, quas leges naturales dicimus, homini non esse congenitas, nec infantibus impressas, sed per usum rationis ad-
ulta, ex contemplatione conditionis humana, ab intellectu agente produci; vel illud etiam homini coævum dici posse statuant, quod per vires rationis ab ipso, postquam ex infantili emerfit inscitia, doctrina vel meditationis adminiculo accedente, investigari potest, etiamsi ab ipsa natiuitate ipsi actu non inexistat, a vero sensu primæ nostræ Theseos aberrat. A quorum errore non est immunis semiantinomus noster, putans ex actuali instituta boni & mali comparatione legem natura emeruisse, quod infra refelletur.* Quid per species illas practicas intelligit, explicat, pag. 36. §. 14. fcil. *Lumen illud practicum, regulas legales eminenter continens, quod cum Gro-*
tia.

sic dictamen rectæ rationis dixeris, semper omnibus & infantibus inexistere, adeoque dum naturale est, esse congenitum, dum congenitum, esse coævum. Facile hæc omnia possem concedere auctori, si tantum præsentis hominis conditioni applicaret; quippe hinc hodiè dictata rationis leges naturales vocamus, quia nobis innata & cordi insculpta sunt, ideoque congenita & coæva, licet non statim atque nati sumus ipso actu ratiocinari valeamus, ideoque judicare ex boni & mali contentione, quid justum, quid injustum, & consequenter quid facere, quid fugere nos doceat ratio; attamen legis objecta & facultas ea ratiocinando cognoscendi, penes nos residet, de quâ statim. Verum æquiparat auctor nostram naturam vetustissimorum mortalium integritati, & argumentatur ab hodierno rerum usu, ad præteritum hominis statum, quia hodiè in nobismet ipsis experimur legis requisita; ideoque ipsam legem, sequitur etiam primos homines, qui eandem nobiscum habent originem, ejusdem fuisse conditionis participes, scilicet iisdem, quibus nos, legibus obligatos. Quæ opinio mihi videtur adeo absurda & a rectâ ratione aliena, ut mirer,

mirer, quod potuerit invenire suum authorem. Ex ipsâ legis naturæ definitione crassissimum authoris errorem satis clarè perspicimus. Est brevis legis definitio, scil. quod sit *recta ratio, jubens qua justa & bona sunt, prohibens contraria*. Author definit *regulam, intrinsicè justa cum vi coactivâ indicantem, & intellectui ipsius anima tanquam tabula inscriptam à natura pernicillo*. Quam definitionem authoris gratiâ etiam admittimus; quippe si eam examinemus coincidit cum alterâ: regula enim illa, quæ indicat *justa cum vi coactivâ*, ipsa lex est; *justa* enim indicando, prohibet *contraria*, scil. *injusta*; ex naturâ *justi*, quod indicat, provenit *prohibitio injusti*, quia omne, quod *justum* est, id est, quod convenit cum illis *honesti & recti nobis innatis principis*, & intellectui *inscriptis*, *moralem* habet necessitatem, quæ nos ad illud faciendum obligat, cui faciendi, ut ita dicam, obligationi inhæret altera, quâ *tenemur fugere illud, quod huic contrarium est, quod malum vocatur*. Regula autem, quæ indicat *cum vi coactivâ quæ justa sunt*, ideoque ad ea facienda nos obligat, satis indicat, nostram

stram a bono aversionem, ideoque malum jam existere, quippe coactio voluntatis præsupponit ejus reluctationem adversus eam rem, quæ coactionis objectum est: quia autem indicatur, non tantum continetur ipsâ justî naturâ, verum subjectum requirit cognitionis capax, quod & ea, circa quæ illa regula versatur, & finem, cui ista coactio interservit, novit: objectum ejus est justum; finis, ut hominem tergiversantem ad illud faciendum induceret, ita vis illa coactiva satis indicat homini bonum, & malum. Legis itaque objecta sunt justum & injustum, bona & mala, at ubi omnia bona & recta sunt, justo & iniquo nullus est locus: in statu integro omnia justa fuere & recta, itaque deficientibus legis objectis, ipsa lex defecit; quippe cum legis virtus consistat in jubendo vel vetando, illa duo necessario requiruntur, bonum quod jubetur, malum quod prohibetur: quia autem omnium rerum principium bonum est, ideo omnia, quæ ab eo producta fuere, bona esse necessariò sequitur; impossibile enim est ex bono posse derivari malum, consequenter nil nisi bonum homini congenitum, & coævum

coævum fuisse, id est, simul cum ipso homine originem habuisse? si nihil nisi bonum, unde mali cognitio? quia autem nulla lex naturalis sine iussione vel prohibitione, itaque sine illis objectis boni vel mali, illud istius, hoc hujus objectum est, concipi nequit, sequitur nullum jus, legem significans, homini puro & integro fuisse congenitum, ideoque coævum.

§. 5. Verum consideremus hominem primævâ quidem integritate exutum, & omnibus implicitum corruptelis, innumerisque pravis cupiditatibus, & inordinatis animi motibus agitatam, non adeo tamen omnibus hisce obrutum, quin reliqua adhuc in corde sint illa honesti & decori principia, ad quæ tanquam ad Lydium lapidem examinare queat omnia, quæ vel dicere vel agere, in animo est, & ex illâ cum iis convenientiâ vel disconvenientiâ judicare, num sint bona vel mala: quatenus autem jam hominibus non solum ista boni principia innata sunt, verum ipsis simul ab ipso nativitatis momento quasi inhæret, tanquam hæreditarium quid, ad malum propensio, hinc statim legis objecta in se ipsis experiuntur, quæ adhibito

hibito rectæ rationis lumine distinguere a se invicem satis valent, idèoque quid faciendum, quid fugiendum, ipsâ dictante ratione, non ignorant; eatenus jam jus naturale homini coævum dicimus. Notandum tamen obligationis executionem sive sanctionem pœnalem, quæ necessario malum comitatur, tantum pertinere ad eos, qui ipso actu bonum a malo distinguendi facultate gaudent; itaque infantibus quidem legem innatam dicimus, quatenus legis objecta ipsis simul innata sunt: existentibus enim illis objectis, statim locum sibi lex vindicat, quia bono & malo semper inest necessitas, quâ adstringimur, illud facere, hoc fugere; verum licet eo sensu lex quidem infantibus innata sit, vim tamen suam exercere nequit, antequam cognoscatur ab eo, quem obligat; itaque quamvis ab initio quidem obliget in genere; in specie tamen cum effectu neminem obligat, nisi qui jam ipso actu obligationis capax est, id est, qui intelligit, quid bonum, quid malum sit; ponendi enim sunt termini habiles.

§. 6. Quia autem nullum ens obligationis capax est, nisi quod distinguendi

C

inter

inter bonum & malum facultate præditum sit : quod enim obligari nequit, huic non potest præscribi lex, sine obligatione lex nihil operatur; ea enim quasi legis anima est; tolle obligationem, legem sustuleris, non in se, quatenus bonum semper ex suâ naturâ obligationem illud faciendi inducit, verum respectu hominis omnem vim suam amittit. Hinc author juris paradisei occasionem arripit impugnandi nostram Hypothesein, quâ asserimus jus naturale, quatenus in genere dicitur pro omni eo, quod justum seu divino decreto congruum est, homini cum brutis commune esse. Verum argumenta, quibus eam evertere conatur author, tam cruda mihi videntur, ut vix mihi persuadere potuissem, ea ex ore juris naturæ & gentium professoris provenisse, nisi semetipsum specioso hoc titulo ornatum, libello suo præposuisset: quam bellum oportet esse gregem, cujus doctor noster ipse caper est, quanta de illis nobis polliceri possumus, qui sub hujus antecessoris auspiciis huic juri dederunt operam! velim eos monitos, ne nimiam de studiis & doctrinâ suâ habeant fiduciam, quando se putant magistro

gistro fere æquales esse, facile se deciperent, & sibi aliquid scire persuadentes, nihil scirent, & cupientes sese naturalis juris scientiã a brutis distinguere, semetipsos iis redderent similes. Fundamentum, quo authoris argumenta subnixa sunt, est illa obligationis seu legis incapacitas, quæ brutis ratione carentibus inhæret: ubi enim nulla ratio est, ibi nullum jus esse potest, & consequenter nulla obligatio, quia ratio est juris subjectum. Bruta autem carent ratione; ergo etiam jure seu lege. Ratio hæc est; quia lex, quæ jubet bona, vetat mala, requirit subjectum, quod justus & injustus possit habere notitiam, ideoque quod distinguendi inter bonum & malum facultate præditum sit. Quæ facultas, quia ab animã dependet, nulli enti nisi rationali; id est homini, solum adscribitur, & consequenter ille solummodo juris capax est. Libenter hæc omnia concederem, si per jus naturæ intelligatur regula actuum moralium, obligans ad id quod rectum est, tanquam oppositum iniquo: quia enim huic obligationi ad rectum ex dictamine rectæ rationis procedenti, inest & jussio & prohibitio, ea ad bonum,

hæc ad malum pertinens, requiritur subjectum rationis capax, quâ duce rectum ab iniquo, justum ab injusto secernere valeat, ut dixi §. 10. *dissert. mee.* quippe frustra alicui subjecto injungeretur obligatio, quâ teneretur facere quod bonum est, & fugere quod malum est, nisi distinguendi illa a se invicem esset facultate præditum. Hæc itaque vocis significatio tantum hominem respicit, cui Deus rectam largitus est rationem, ut ejus vi, corruptâ pestifero serpentis inflatu naturâ, cognoscere posset, quæ ipsi incumbere facienda, quæ fugienda. Recta enim ratio jam commodè dici potest judicium de rebus, num justæ sint vel iniquæ. *Mæstert. de just. ll. Rom.*

§ 7. Verum quando per jus significamus in genere omne illud, quod justum est & æquum, brutis omnibusque individuis secundum innatas ipsis operandi regulas, & fini, ad quem creata sunt, conformes operantibus, applicatur. Nam individuum, quod secundum naturæ suæ regulas existit, & operatur secundum æternum decretum Dei, fontis omnis justî & æqui, justè & benè

benè operari dicitur. §. 9. *dissert. mee*.
 Omnia enim individua finem habent,
 ad quem tendunt ; quia autem iste finis
 ex decreto & voluntate Dei dimanat,
 eatenus motus seu actiones rectas & ju-
 stas vocamus, quatenus huic fini inser-
 viunt. *Quod congrua media ducant ad
 propositos fines, jus est, a Deo natura da-
 tum* inquit Ivon. *de jur. nat. in p̄fat.*
 Hinc diximus. §. 9. eum a vero non ab-
 errare, qui per jus & institutum naturæ
 latè sumptum, intelligit regulas naturæ
 uniuscujusque individui, secundum quas
 unumquodque naturaliter determina-
 tum concipimus, ad certo modo exi-
 stendum & operandum. Hæ autem
 regulæ sive motus rebus innati, ab æter-
 nâ lege dimanantes, qui tanquam media
 ad finem obtinendum necessarij sunt,
 leges naturales vocantur, seu jus naturæ
 dicitur : lex enim seu jus naturæ in ge-
 nere sumptum, quomocunque illud
 applices, nihil aliud est, quam divini
 numinis impressio, cujus solius com-
 municatione vim illam assument, quæ
 bonum semper aliquod suapte naturæ
 appetunt, & ad proprios fines dirigun-
 tur. Quamobrem Plato *legem natu-
 ralem in seminibus positam esse*, inquit,
 quia

quia vim quamdam seminibus innatam animadverteret, quâ singula ad proprios actus, propriosque fines propendunt & inclinant. Verum notandum quod dixi in eodem §. quando illas operationes a jure naturæ proficisci statuo, me statim Dei æternum decretum, quod æternam legem vocamus (quia divina ratio nihil ex tempore concipit, sed æternum habet conceptum, hinc æternum divinæ rationis conceptum, jure optimo æternam legem appellare possumus) hoc dico decretum semper justum & æquum, secundum quod omnes illæ operationes determinantur, & eatenus juris naturalis participare dicimus, concipere. Quod ut apertius ostendam, in memoriam revocandum, quod superius dixi, scilicet omnium rerum unum & idem esse principium, a quo & existentiam suam & essentiam habent, illud principium omnibus quocumque finem assignasse, in quem singulæ feruntur, & simul ipsis media ei assequendo idonea concessisse: iste autem finis, quia ex divino decreto & conceptu profluit, immutabilis est, quia immutabilis, necessitatem imponit cuique individuo, quâ semper in eum finem fertur,

fertur : hac necessitate continetur obligatio , quia nihil ex divinâ voluntate seu ratione proficiscitur , quin statim illud subiectum obliget , ad quod illa voluntas seu istud decretum pertinet : quod enim Deus decrevit , etiam vult ; quod autem vult semper & necessario vult ; quemadmodum autem vult finem , ita etiam media , quibus ad illum finem pervenimus , qui vult consequens etiam vult antecedens , sine quo illud consequens assequi non possumus. Quia autem subiecta , quæ divinæ voluntati subsunt , eandem quidem habent causam suæ existentiae , verum non easdem qualitates (sunt enim quædam animata , quædam inanimata ; illorum iterum quædam rationalia , quædam irrationalia , pro ut unumquodque subiectum constitutum est) ita mediis , quibus unumquodque finem assequitur , utuntur , licet ad eundem scopum colliment , qui est divinæ voluntatis executio ; quâ ratione legi naturali satisfaciunt , quia legem adimplere est facere id , quod cuique ab eâ imperatur ; in quibusdam sufficit inclinatio & impetus , ab authore naturæ ipsis impressus ad finem consequendum , in aliis inclinationem ratione moderari necesse est ,

omnibus tamen necessaria divini numinis impressio & communicatio: motus autem seu media illa, seu actiones, quæ fini præscripto assequendo inserviunt, propter convenientiam cum illo fine, ideoque cum naturâ rationali, sive voluntate divinâ rectas, & justas vocamus; quia ex naturâ cujusque individui proveniunt naturales; quia fini seu decreto divino congruæ, justas; quia utrique respondent, naturaliter justas vocamus; sive quod ipsa natura, id est, Deus, qui sano sensu ipsa natura est, ipsis hujusmodi inclinationes indidit ac implantavit.

§. 8. Quamvis hæc divini numinis impressio & communicatio in omnibus rebus perspiciatur, multo tamen clarius in homine; quippe qui rationis particeps finem novit & de mediis, quibus ad eum perveniendum est, judicat, recta ab iniquis eodem orationis acumine discernit, & secundum eam vitæ rationem instituit: ex eodem tamen fonte provenit & finis & media ad finem, scil. divinâ voluntate sive ratione, cui obtemperare æquè ac cætera individua obligatus est. Verum magna est differentia, quantum ad juris legumque naturalium

naturalium adimpletionem: Bruta cæteraque individua legibus nature seu Dei decreto satisfaciunt, cum inclinationem & imperum nature sequantur; ista enim inclinatio ipsis regula & norma est agendorum, dum eam sequuntur, semper ad finem tendunt. Homo vero legi & obligationi obtemperat, quando actiones ejus rationi & lumini naturali respondent, id est, cum examinat num inclinationes ejus sint legibus nature congruæ, easque exequatur, ubi judicaverit illis esse consentaneas, sin minus supprimat: quippe cum inordinatis animi motibus & pravis cupiditatibus obnoxius sit, quæ a proposito fine, & mediis ad eum consequendum idoneis eum avocare possunt, ideo examinare prius debet inclinationes suas, priusquam iis obtemperet; quod in statu integro non opus erat, licet finem & media noverit: quando enim inclinationum cum fine suavem hermoniam in semetipso experiebatur, statim judicare poterat eas sequendas, & illa voluptas, quâ eum quotidie perfundebat quæta actionum & inclinationum conscientia, ad finem assequendum eum continuo incitabat, & ad eodem modo operandum, & vitæ instituendæ rationem.

§. 9. Hinc igitur naturæ jus, quod cæteris rebus & animantibus innatum est, nullo modo discrepare ab eo diximus, quod homini insitum est, scil. quoad originem, quatenus ex uno eodem fonte emanat & derivatur, nisi quod qualitas utentium differt. *Mestert. de just. ll. Rom.* Licet diversa instrumenta qualitatibus vel constitutionis varietate, diversum edant sonum, idem tamen aëris motus ejusdem causa est: optimè H. de Roy de eo quod justum est. *Profecto non de jure naturali, quin vero ne quidem de ullo in rerum naturâ jure quarendum est, an inclinatione naturali, an ratione humana ejus operatio fiat, sed an in se bonum & æquum spectandum est. Potest enim id, quod natura omnia animalia docuit, ita intelligi, ut operatio per rationem hominum propria sit, operatio autem per inclinationem cæterorum animantium natura adscribatur, nec tamen eo minus utraque ad eundem natura finem, eundem justitiæ naturalis scopum tendat.* Hinc approbavimus Ulpiani definitionem, qui *jus naturale* definit, quod natura omnia docuit animalia, neque illud ipsum diversum quid & separatum existimavimus ab eo, quod hominis proprium est, nisi quod
uten,

otentium differat qualitas : quemadmodum in quibusdam creaturis naturæ admiranda opera magis cernimus, quam in aliis, quamvis omnes ejusdem naturæ participant ; ita etiam in quibusdam creaturis splendidiora videmus juris naturæ specimina, licet ejusdem juris omnes sint participes. *vid. dissert. §. 17.* Quatenus cujusque individui fert natura, eatenus divinum ipsi communicatur lumen seu jus naturæ, unum tamen principium, unus idemque fons & scaturigo, ex quâ lumen illud derivatur, neque jus illud, licet subjectum, cui illud communicatur, facultatem distinguendi inter justum & injustum non habeat, ratione tamen caret, cum ab æternâ lege proveniat, quæ est summa ratio in Deo existens; ideo actiones seu inclinationes brutorum, & aliarum creaturarum secundum naturam ipsius innatam operationes; fini suo conformes, ideoque æternæ legi consentaneæ, merito justæ dicuntur, & juri naturæ adscribuntur. Verum objicit nobis juris paradisci umbraticus doctor, pag. 51. *intrinsicum esse justæ prædicatum; ideoque nullam creaturam, nullam actionem a justitia creatoris, ab externa ratione justæ dirigente, propriè justam dici.* Imò

ne quidem lex aeterna, qua non differt a justitia, & sapientia Dei substantiali, cui sua beneplacita ex genio infinita perfectionis attemperat; secundum quam res creatas conservat & dirigit, gubernat, lex proprie dicitur: nisi ad creaturam rationalem, qua sola legis est capax, referatur. Bruta, inquit, pag. 52. §. 10. à Deo ligantur, non obligantur; adeoque cum sine lege sint, motus illorum recti dici possunt, quatenus ab aeterna sapientissimi creatoris ratione ita reguntur, ut in genere suo boni sint atque perfecti: justus vero absurdè dicuntur. Ponamus interim rectitudinem illam naturalem brutorum figura justitiae colorari posse, quatenus est conformis ad creatoris justae beneplacita: nullumne erit essenziale discrimen inter illam & rectitudinem moralem personarum, Nonne si essentialiter distinguantur genera brutorum a genere humano, alia est illorum, alia hujus perfectio; & dissimillimorum dissimilis rectitudo.

§. 10. O plumbeum pugionem! quid justum aliud est, quam quod legitimum & legi consonum est, quodcumque est secundum naturam cuique individuo innatam, quia voluntati divinae & aeterno decreto congruum est, juri seu legi consentaneum est, ergo justum, atqui
omnes

omnes motus, omnes actiones brutorum secundum naturam ipsis innatam huic conveniunt, ergo merito justas vocamus. Hinc natura dicitur optima justitiæ magistra, quæ nullo vocis ministerio, nullo literarum usu indigens, propriis ac tacitis viribus justitiam omnium cordibus infundit. Natura cordibus omnium animalium certas insculpsit notitias, quas cum observant & secundum quarum dictamen cum agunt, faciunt quod bonum & æquum est; ideoque quod justum, *Mæstert. de just. ll. Roman. lib. 1. cap. 7. Hac de causa penes nos contigit, ut etiam ex omnium animantium natura & actibus, illis vid. qua natura eorum conveniunt, quadantenus confirmari soleat id, quod justum est. Huic juri plerumque adscribitur, quod naturalis nomine vulgo juridicè appellatur. H. de Roy de eo quod justum est. Lib. 1. cap. 2. Hinc concludit Aug. de civ. Dei. lib. 19. cap. 21. Justitiam ad normam naturæ dirigi oportere, cum id ipsum justum sit, quod secundum naturam est: scil. unumquodque in suo genere: inde etiam Conan. Comment. lib. 1. cap. 1. statuit, non licere jus a naturâ sejungere, cum illud nobis non opinio, sed innata quæ-*

C 7 dam

dam vis afferat : authore Cicerone *lib. 2. de Invent.* & *lib. 2. de legibus*, inquit. *Hanc igitur sapientissimorum sententiam, legem neque ingenii hominum excogitatum, neque fictum aliquod esse populorum, sed æternum quoddam, quod universum mundum regeret, imperandi prohibendique sapientia, ita principem legem & ultimam Dei mentem esse dicebant.* Quia hæc imperandi prohibendique scientia ad omnium individuorum finem spectat, ut ad eum tendant, ideo motus & inclinationes ipsis innatæ sunt huic fini, ideoque æternæ legi sive imperandi, præscribendique scientiæ conformes; quia conformes, ideo justæ dicuntur, quia omne, quod convenit legibus, justum est; naturaliter justum, vel quod cujusque naturæ convenit, vel quia ab ipsâ naturâ sive Deo dependeat, & omnibus creaturis communicetur. Quare fit, ut quæ sunt naturæ, ipsi quoque Deo tribuere soleamus; ut Ovidius, cum inquit.

Hanc Deus, & melior litem natura diremit;

§. 11. Verum negat author legem illam æternam propriè legem appellari, nisi referatur ad creaturam rationalem, quæ sola legis capax est: sed nescio quo fundamento hæc authoris ratio-
no-

tiocinatio subnixa est : legem vocamus
 regulam & normam agendorum , quod
 apud Græcos observare possumus , qui,
 quo legem vocabulo nominant , eodem
 etiam utuntur , cum normam & regu-
 lam exprimere volunt ; quid autem
 æternum decretum Dei , quod legem
 æternam vocamus , aliud est , quam re-
 gula & mensura , secundum quam om-
 nia , quæ a Deo fuere producta , ad fi-
 nem suum diriguntur , ideoque istis
 norma & regula operandi , juxta illam
 ordinationem , & gubernandi rationem,
 quæ optimum nos ad finem certis me-
 diis , atque ad eum ipsum accommoda-
 tis , instituit atque dirigit. Sed pergit
 author , *Bruta ligari ; non obligari , ideoque
 sine lege esse. Et consequenter motus illo-
 rum rectè dici possunt , quatenus ab æterna
 sapientissimi creatoris sapientia ita reguntur ,
 ut genere suo boni sint atque perfecti. Iusti
 vero absurdè dicuntur.* Illam differentiam
 inter ligare & obligare , quasi hoc sup-
 poneret legem & ad illa solummodo re-
 ferri subiectum deberet , quod legis ideo-
 que obligationis capax est , nunquam
 apud probatos authores me legisse me-
 mini , neque ullum horum novi discrim-
 en , nisi quod illud simplex , hoc sit
 com-

compositum : quemadmodum obligare lege, seu obligare legibus aliquem dicimus, ita aliquem ligare legibus, apud *Stat. 4. & Sylv. 3. 15.* legimus. Imo legem a ligando potius derivari, quam a diligendo nonnulli volunt, quia obligat ad obedientiam, id est, ligat subjectum ad faciendum illud, quod ipsi a superiore imponitur. vid. *Barman. Synops. lib. 4. cap. 2.* Quod autem ad finem suum tendit, utendo mediis ei assequendo idoneis, facit quod sibi faciendum incumbit, ergo legi satisfacit; nam legem seu jus diximus in genere esse, quod semper bonum & æquum est; tale esse & quidem necessario, ideoque semper & necessario obligare seu ligare, decretum seu voluntatem Dei probavimus. Ex hac cujusque individui finis descendit, ideoque ad eum consequendum omnia, quæ creata sunt, ligata sive obligata sunt, eo adhibito discrimine, quod, quemadmodum inter hominem & belluam cæterasque res creatas, diversam finem cognoscendi, ita quoque diversam eum assequendi rationem animadvertimus: omnia tamen eo collimant, ut legi æternæ, quæ omnium legum naturalium fontis & origo est, obediunt: obediunt alia
sequen-

sequentia naturæ inclinationes; obedit
 homo præeunte lumine rationis: quia
 enim nihil est, quod legis æternæ sive
 divinæ rationis non est particeps, fit
 ut lex naturalis non prorsus dici possit
 essentiam ab æternâ lege diversam ac
 separatam habere, imo enim pars ipsius
 est, ab illâ solâ pendet & promanat,
 ab illâ denique vim & robur omne
 suum assumit, inquit quidam & qui-
 dem ex mente *D. Thoma* in primâ *se-*
cunda quest. 91. art. 2. Quod autem
 juri naturæ seu divinæ rationi & vo-
 luntati convenit justum est; hinc justii
 motus brutorum, qui fini conformes,
 ideoque legibus seu juri naturæ consen-
 tanei sunt. Sed objicit author. Nul-
 lumne igitur erit essentielle discrimen in-
 ter illam rectitudinem naturalem bru-
 torum, & rectitudinem moralem per-
 sonarum? imo erit, non originis & com-
 munionis, sed perceptionis & usus: do-
 cet nos illud Cicero offic. cum in-
 quit. *Sed inter hominem & belluam hoc*
maxime interest, quod hac quantum sensu
movetur, ad id solum quod adest, quod-
que presens est se accomodat: paulum ad-
modum sentiens præteritum aut futurum.
Homo autem anima ornatus, id est, di-
vina

una particula aera, ideoque rationis particeps est, per quam consequentia cernit, principia & causas rerum videt, earumque progressus, & quasi antecessiones non ignorat, similitudines comparat, rebus presentibus adjungit atque annectit futuras, facile totius vite cursum videt, atque ad eam degendam preparat res necessarias. Quibus paulo post adjungit: nec vero parva vis natura est rationisque, quod unum hoc animal sentit, quid sit ordo, quid sit, quod deceat in factis dictisque, quis sit modus. Ille finem, ille media, & convenientiam inter utrumque novit, ad illum & secundum regulas, ex rationis fonte derivatas, vitæ cursum dirigit ac instituit: verum quid præ cæteris animalibus habet præcipuum, nisi quod ille rationis præeunte lumine, sive rationis dictamine ad finem tendat, cætera ex inclinatione ipsis innatâ ad eum ferantur, eumque assequendo juri naturæ satisfaciant, satisfaciendo justa operentur. Quæ operationes non ratione carent, licet subjectum ejus capax non sit, ut superius diximus. Ut vero sententia nostra solidiori fundamento niteretur, argumentis ex rationis lumine petitis, sacræ scripturæ auctoritatem ad-

adjunximus, & allegavimus. Pf. 148. Ubi Psaltes exhortatur omnes creaturas ad laudandum creatorem suum. *Laudate eum omnes exercitus ejus.* vers. 3. *Laudate eum Sol & Luna; laudate eum omnes stella &* vers. 5. *Stare ea fecit in perpetuum, & in seculum, praeceptum posuit & non transgredientur.* Cujus Psalmi finistrum me agere interpretem, finistrè judicat author, quia verbum *praecepti* propriè intelligo, cum tamen non minus impropriè quam *laudandi praeceptum*, ad corpora caelestia referatur. *Quod inquit ex divino placito proprietates illorum naturales orta sint, quod ordinati motus ad creatoris beneplacitum conformentur, concedo.* Sed quid concedis, quod negare non posses, si causarum causam, id est, Deum agnoscis, *verum inquit, quod beneplacitum illud creatoris, vi impressae inclinationis sapientissimè corpora caelestia & quascumque creaturas inanimatas ad fines motusque praestitutos dirigens, propriè jus dicatur, per negotia.* Equidem cum lex sit oratio, a prudentiâ legislatoris ad subditos profecta, duplicem rationem connotat, alteram in *legislatore*, alteram in *subdito*; illam normantem, hanc normandam seu normatam non perperam dixerit. Hic iterum sibi
non

non constat juris paradisei author, quia iterum confundit, quod toties distingui-
 mus, scil. jus seu legem quatenus ad re-
 ctum obligat, ideoque a malo avocatur,
 unum jubet, alterum vetat, subjectum
 requirit distinguendi bonum a malo
 præditum facultate, ideoque rationis ca-
 pax: quatenus autem jus significat, quod
 semper bonum & æquum ac justum est,
 eatenus ad omnium rerum seu animata-
 rum seu inanimatarum operationes fini
 suo, id est decreto divino, fonti omnis
 æqui, boni, & justii, conformes, per-
 tinere judicavimus, quod etiam superius
 probare conati fuimus, non opus itaque
 ut iterum repetamus. Ad secundam ita-
 que thesin progredimur.

THESIS

T H E S I S I I.

Originem juris nat. ex nondum corruptâ primævi parentis naturâ petendam esse negamus, affir. author.

S. 12. **Q**uia jus naturale, significans regulam actuum moralium obligantem ad id quod rectum est, homini non fuisse coævum statuimus; hinc sequitur ejus juris originem atque principium ex nondum corruptâ, nullisque maculis adpersâ primævi nostri parentis naturâ haud esse deducendam: quippe cum ipsi nihil congenitum, & coævum esse poterit, quam quod ex imagine Dei creatoris sui profluebat; nihil ipsi naturale fuit, quam quod bonum, justum, & rectum erat, scil. in se, non tanquam oppositum mali, ex quâ oppositione jam ideam recti & justici concipimus, & rectum dicimus, quod judicavimus, ex illâ contentione nostrarum actionum cum primis honesti principis convenientiâ, & malum vocamus ex ejus disconvenientiâ, sive potius ex defectu seu absentia ejus, quod adesse deberet,

deberet, id est, ad bonum non tantum propensio, seu appetitus, sed etiam istius executio: quippe anima nostra non solum intellectu, sed etiam voluntate prædita est, quæ necessario semper ad aliquod objectum fertur, divini enim ejus ingenitus naturæ vigor, non permittit eam torpere nihil agendo: quemadmodum enim anima non potest esse sine cogitatione, ita voluntas nequit esse sine appetitu, neque appetitus sine fine, ad quem tanquam objectum fertur. Illa autem causa seu illud principium, a quo earum facultatum, quibus anima prædita est, originem deducimus, nullum finem sive objectum habet nisi semetipsum, quia neque errare potest, aut ultimum finem suum constituere in entibus, quæ omnia in se non concludunt bona: potest quidem fines minus principales habere, qui omnes tendunt ad conservationem entium, quæ creavit, verum omnes illi tendunt ad gloriam tanquam finem principalem; vult quidem existentiam & conservationem creaturarum, sed ad sui gloriam: cum autem nullum habeat finem præter semetipsum, animæ nostræ finem facile cognoscimus: qui autem finem

nem nobis proposuit, etiam inclinationes nobis indidisse necesse est, quæ sunt perpetuæ impressiones ipsius voluntatis, a quo & omnia producta sunt ac dependent, quibus homo continuo in statu integro ad finem suum tendebat; quippe necessarium est, ut illæ inclinationes omnino similes sint inclinationibus creatoris, cum autem illæ omnes necessario nullum finem habere queant, præter ipsum creatorem; hinc semper ferebantur integri hominis inclinationes seu appetitus ad creatorem suum, ut finem: quia omnia in se concludit, ideoque nihil extra se, sed quemadmodum omnia ab illo sunt, ita sunt etiam propter illum, & ad illum tendunt. Rom. 21: 36. principium est, medium & finis. Quoniam autem primi hominis inclinationes versus illum finem tendebant, errare, neque peccare poterat, quamdiu illas sequebatur; quoties autem tendebant ad illum finem, toties ad bonum & rectum ferebantur, quod eo fine continebatur omne id, quod sub idea boni & recti nobis repræsentatur: cum enim idem finis est, quod principium, hinc utriusque applicatur, quod de singulis prædicatur,

dicatur, fons omnis justitiæ & æquiritatis Deus est, atqui principium & finis unum idemque est, quia omnia est in omnibus, hinc qui ad finem tendit, ad Deum tendit, si ad Deum, simul ad bonum & æquum fertur: est enim extra omne dubium Deum non posse alium operationum suarum habere finem, quam se ipsum. Hinc omnia produxit propter se ipsum, non quod illis indigebat, verum ex liberâ voluntate; quia autem sui ipsius finis est omnia in se concludens, non alium finem quam se ipsum, ad quem res feruntur, habere voluit: volens autem creare hominem rationalem, id est, animâ, sive ut olim dixere divinæ particulâ auræ ornatum, duabus præditâ facultatibus intellectu & voluntate, ut posset non solum percipere finem, sed ad eum quoque vitæ rationem dirigere, ita nullum ipsi nisi se ipsum finem posuit: quemadmodum percipiebat finem intellectu, ita voluntate ad eum ferebatur; quippe voluntas nihil aliud est quam impressio perpetua authoris naturæ, quæ mentem humanam fert semper ad finem intellectui propositum; Deus enim operatur in nobis & velle & perficere. Philip.

lip. 2: 13. Qui cum bonus & rectus sit; homo rectum & bonum operari dicitur, quamdiu ad finem properat, & ei assequendo mediis utitur idoneis: quia vero iste finis est immutabilis, propter immutabilem Dei naturam, (quæ quemadmodum perfecta est, ita quoque immutabilis; quippe mutationi obnoxium esse, est imperfectio) ita quoque istum finem semper vult; vult autem, quia omnia in se ipso concludit, ideoque nihil extra se vel præter semetipsum velle potest: nihil enim vult, nisi perfectum, bonum, & justum; itaque nihil præter se ipsum, omnia sunt in se & a se, & quidem necessario, quia nullam sui habet causam. Hinc hominem creare volens, voluit hoc propter seipsum: quia propter semetipsum, ideo hujus finis ipse esse debuit, ad quem continuo tenderet, & ita simul quod bonum & rectum erat, operatur: quippe tendens ad finem & utens mediis huic fini consentaneis, faciebat quod decebat eum, & facere obligatus erat. Hæc autem Dei immutabilitas & voluntatis divinæ constantia ipsi necessitatem seu potius obligationem imponebat, quâ tenebatur, properando ad finem, Dei

D

decreto

decreto seu voluntati satisfacere, quæ obligatio in statu integro tanquam lex in se considerari posset, respectu necessitatis, quâ obligabatur homo actiones suas isti fini, ideoque voluntati divinæ congruas, formare.

§. 13. Semper autem huic respondebant, quoties inclinationes sequebatur. Si nostra natura non esset corrupta, non opus haberemus quærere, num inclinationes seu voluntas nostra fini, sive justitiæ & æquitati conveniat nec ne; verum ad id cognoscendum sufficeret consulere internam actionum cum fine harmoniam, & voluptatem ac tranquillitatem, quâ nostra conscientia ex illâ convenientiâ operationum nostrarum cum fine fruebatur; itaque nihil aliud sequeremur, quam voluntatem & appetitum, qui nos semper ad finem duceret: verum quia per fidem novimus naturæ ordinem peccato eversum fuisse, & in nobismetipsis quotidie experimur inclinationes inordinatas esse, ita ut semper nitamur in veritum, semper cupiamus negata, aliâ ratione procedere tenemur, & cum tuto non possimus fidere iis, quæ sentimus, & ad quæ inclinamus, prius examinare ea

ea oportet, quæ in nobis appetitum excitant, & inclinationes producant, an fini consentaneæ sint, id est, num convenient cum innatis nobis honesti & boni & justii principia ex justitiæ fonte promanantibus, quæ in nobis adhuc experimur. Quamvis enim peccatum omnia corruperit, non tamen omnia destruxit; habemus adhuc inclinationem versus finem nostrum tanquam summum bonum; sunt in nobis adhuc veteris imaginis rudera quædam, quæ docent nos quid deceat in dictis factisque; habemus adhuc impressiones illas authoris naturæ, verum recedimus ab illis mentis aberratione & perversitate: Quoniam autem post lapsum expertus est mortalium vetustissimus, se a rectâ posse aberrare viâ, & indies magis in se ipso sentiret aversionem a primis illis sibi innatis inclinationibus, & dominari in se illicitas nefariasque libidines, quibus inservire malebat, quam rectæ rationi, id est, innatæ sibi ad bonum inclinationi, obtemperare, sibi ipsi diffusus est, & omnes naturæ imperus, antequam exequeretur, ad rectam rationem, adhibito discursu mentis, & objectorum, ad quæ ferebatur, cum primis illis honesti

principiis institutâ comparatione, tanquam ad Lydium lapidem examinabat: postquam eorum peregisset examen, & circumstantias secum reputasset, judicium sequebatur, quod eum docebat, quid cum fine suo conveniebat, ideoque bonum; quia bonum, ideo faciendum ipsi incumberebat; quid ab eo alienum ideoque malum erat, & consequenter fugiendum esset; ideoque sibi ipsi legem dictabat, quoniam ex illâ contentione objectorum judicare posset, quid bonum adeoque præceptum, quid malum adeoque vetitum erat; quod dictatum reverâ lex est, jubens bona, prohibens contraria.

§. 14. Ex quibus facilè perspicere posse mihi persuadeo, quo fundamento nitatur, quod judicavimus in magno errore illos versari, qui volunt jus naturale, significans legem seu regulam actuum moralium obligantem ad id quod rectum est (quæ prohibitionem iniqui seu injusti includit) homini fuisse coævum, & consequenter, *ejus originem sive principium ex nondum corruptâ nullisque maculis primævi nostri parentis adpersâ natura petendum esse.* Miror hic iterum incredibilem juris paradisi vindicis stupiditatem, tarditatemque

temque ingenii, sibi persuadentis, hac thesi me voluisse statuere, justitiæ atque honestatis officia ex corruptâ hominis naturâ derivanda esse, qui ex incorruptâ hominis naturâ leges naturales (quibus ea continentur) originem habuisse negavi, atque hujus negationem alterius affirmationem includere autumat. Hinc inquit, thes. 2. pag. 57. §. 16. *Quam fœdè prolabantur, qui honestatis atque justitiæ officia ex corruptâ hominis naturâ, quam integrâ derivare malunt, docent errores Pelagii, Hobbesii monstrosa, Ethicorumque Philosophorum falsa de jur. nat. opiniones.*

§. 15. Toties jam diximus Deum omnis æquitatis, omnis justitiæ & honestatis esse fontem & originem: quippe cum sit summè perfectus, necessario etiam est summè sanctus; si sanctus, ergo summè justus; quoniam enim est prima causa, a quâ omnes res dependent & productæ sunt, oportet illum esse quoque causam ejus, quod sub ideâ justii & recti nobis repræsentatur: cum autem officium nihil aliud sit, quam quod rectum est, quod decet in dictis factisve, quod convenit, & rationi consentaneum est, hinc ex eodem fonte proman-

nasse, ex quo omne illud, quod justum, quod bonum, & rectum est, derivandum esse diximus. Quod enim rectum est, id perfectum officium esse definiunt Stoici. Dei sanctitas sive justitia nobis norma esse debet, ad quam vitam componere debemus, a quâ omnia officia, quæ vel ipsi Deo, vel proximis vel nobismetipsis debemus, petenda sunt. Sed differt multum ea officia adimplendi ratio primi nostri parentis ab illâ, quæ post lapsum in statu corrupto adhibenda erat: quia enim in ipsius intellectu & voluntate summa rectitudo, & omnes organicæ partes ritè in obsequium compositæ erant, ut inquit Calvin. *inst. lib. 1. cap. 15.* sequens naturales suas inclinationes, omnibus naturæ officiis satisfaciebat, Deum colebat, proximum diligebat, ad finem sibi propositum tendebat. Itaque quamdiu ad rectitudinem formate erant singulæ partes, nil nisi bonum & rectum volebat; & consequenter officio satisfaciebat. Quia vero hodiè multis pravis cupiditatibus agitatur, quæ voluntatem & inclinationes nostras sæpissimè ab officiis, quæ nobis incumbunt, flectunt, non cæco impetu eas jam sequi debemus, ve-
rum

rum illæ prius examinandæ sunt, num honesti & iusti nobis innatis principiis conveniant; deinde judicandum, quid bonum & honestum sit, ideoque nobis faciendum, & quidem necessario, ita ut si illud omittamus, peccatum committamus: omne enim honestum & rectum habet in se faciendi necessitatem propter immutabilem Dei naturam, ex quâ illud ipsum descendit, huic autem faciendi necessitati inest necessitas abstinendi ab eo, quod huic contrarium est; omnis enim virtus seu omnis rectitudo, & omne officium, in actione consistit, ut dicit Cic. *offic.* quia autem illa obligatio ad honestatem seu officii adimplerionem, semper & continuo sine ullâ intermissione obligat, hinc continuo omnes actiones nostras huic conformes esse requirit summa Dei sanctitas: ita ut eo ipso momento, quo actio illa deficit, malum committamus, itaque illa intermissio seu iste defectus illud est, quod malum vocamus.

§. 16. Quando itaque nostras inclinationes examinavimus ad prima nobis innata principia, quæ leges naturales seu jus naturæ vocamus, quatenus fini nostro respondent & semper in se bona &

æqua sunt, statim nobis inde elucescit
 quid faciendum, quid fugiendum est;
 quod iudicium seu dictatum, jubens,
 quæ cum illis habent convenientiam,
 vetans quæ ab illis recedunt, lex est na-
 turæ, quæ nihil aliud est quam conclu-
 sio, quam ex illis contrariis, seu boni
 & mali oppositione, formamus; ex quâ
 conclusione nobismetipsis legem faci-
 mus: non quod nosmetipsos obligamus,
 (quippe superius diximus illam dimanare
 necessario ex divinâ voluntate sive
 ratione,) verum quod ex rationis di-
 scursu deducimus, quid cum naturâ ra-
 tionali sive primis innatis honesti prin-
 cipiis, ex ipsâ naturâ, sive velis natu-
 ræ causâ profluentibus, conveniat nec
 ne, & consequenter quid præceptum,
 quid prohibitum concludamus; illud
 præmium, hoc pœnam sequitur. Hinc
 dicitur: *Rom. 2: 14. gentes, quæ legem
 non habent*, scil. illam legem, quam
 Deus in monte Sinai promulgaverat,
 & per Mosen tanquam legislationis mi-
 nistrum populo Israelitico datam, vid.
*Mal. 4: 4. conf. Job. 1: 17. Gal. 3: 19.
 Deut. 5: 5. naturaliter ea, quæ legis sunt,
 facere, atque sibi ipsis legem esse.* Licet ima-
 go Dei in ipsis sit corrupta, quâ natura-
 liter

liter ad justa & recta ferebantur, man-
 ferunt tamen quædam reliquiæ & rude-
 ra, & justi ac boni principia ac ideæ, ex
 quorum collatione cum suis inclinatio-
 nibus, judicare queant, quid sui officii
 sit, ideoque quid faciendum, quid fu-
 giendum dicet ratio. Verum pag. 61.
 §. 23. argumentum deducit ex ipsâ meâ
 Hypothesi; quâ tanquam proprio gla-
 dio me ipsum jugulare dicit, quod ita
 concipit. Dixi in §. 3. dissert. meæ *leges
 naturales esse recta rationis dictamina; at-
 qui alibi dixi rectam rationem post lapsum
 esse corruptam*, hinc sequitur leges naturæ
 ex incorruptâ naturâ sive ratione ante
 lapsum, petendas esse. Ratio illa est, per
 quam principia & causas cognoscimus,
 consequentia cernimus, similitudines
 comparamus, objecta discernimus, quid
 nobis conveniat judicamus, & ut uno
 verbo dicam, ejus vis omnis consistit in
 intellectu & voluntate: recta dicitur ex
 convenientiâ inclinationum cum fine,
 sive justo & decoro. Hinc §. 28. diximus
 nos per rectitudinem, quam rationi tri-
 buimus, intelligere optimam illam ani-
 mæ dispositionem & inclinationem ver-
 sus ea, quæ hodie per oppositionem con-
 trariorum, justa & recta vocamus. Talis

autem dispositio non dicenda est lex naturæ, verum juri & legibus congrua inclinatio. Hanc rationem corruptam esse docet nostra ab illis honesti nobis innatis principiis averfio, & ad malum propensio; hinc antequam voluntatem nostram exequimur, prius examinanda an fit hisce boni & honesti principiis congrua, & objecta, ad quæ inclinamur, cum illis contendimus, & postea judicamus, quid cum illis conveniat, ideoque faciendum nobis incumbat, quid ab illis alienum sit, ideoque fugere debeamus, hoc prohibitionem, illud iussionem includit. Ex illo itaque mentis discursu & ratiocinatione lex conflatur, non obligatio; quippe quæ ad superiorem nos ducit summum & supremum, liberrimum legislatorem Deum, omnis justii & recti fontem.

§. 17. Rectæ itaque rationis dictamina vocamus leges naturæ, quia ex illo dictamine nobis constat, quid prohibitum, quid vetitum sit. Recta dicitur, quia nobis dicitur quid innatis ipsis justii & decori principiis conveniat, ideoque quid justum & rectum sit: corrupta, quatenus voluntas, quæ in statu integro semper ferebatur ad id, quod
honestum.

honestum, & naturæ integræ sive imagini divinæ consentaneum erat, jam nititur in vetitur & a fine aberrat.

T H E S I S I I I.

*Rationem naturalem juris naturæ
fundamentum ac basin esse neg.
Affir. author*

§. 18. **Q**uia sanctitatem sive imaginem divinam fontem esse diximus, ex quo omne illud, quod honestum & rectum appellamus, profluit; ita oportet eam quoque esse fundamentum & basin, quâ illud innititur; quippe cum sit inter fundamentum, & quod eo sustinetur necessaria quædam relatio; fundamentum enim dicitur, quod sustinendæ rei alicui inservit; hinc si fundamentum aliquod concipimus, simul concipimus rem aliquam, quæ eo fundamento indiget: quippe fundamentum illud est, sine quo res subsistere nequeat, quin statim colaberetur; necessarium itaque oportet in cogitatione & fundamentum & illud,

D 6

quod

quod eo sustinetur, simul existere, respectu istius relationis ; ita ut quando concipimus jus aliquod naturæ seu morale, profluens ex ipsâ Dei naturâ , sive sanctitate, quod aliquo fundamento subnixum statuimus, non aliud excogitari possit ; quam eadem Dei sanctitas, quia nullum aliud principium habere nequit, & consequenter idem illud, quod principium est, debet quoque fundamentum esse. Humanam itaque rationem juris naturæ fundamentum ac basin constituere absurdissimum mihi videtur, ac idem esset quasi homo sibi ipsi jus aliquod statuisset, quod ex ratiocinandi facultate deductum, cum eâ inciperet vigere, & quoque interiret, & iisdem mutationibus quibus ratio, obnoxium esset ; quod esset reverâ jus naturæ cerebrinum introducere, ex densissimis mentis tenebris & vacillimis quibusdam conjecturis petitum. Qui itaque fundamentum juris rationem humanam statuit, omne jus, & omnem potius obligationem tollit : cum enim jus naturæ oportet esse immutabile, nullum jus naturæ constituit, qui illud ratione tanquam fundamento niti affirmat : est enim essentia ejus, quod sit immutabile, quia immediatè
pro-

profluit ex divinâ essentiâ sive imagine, hinc oportet ejusdem quoque esse naturæ, cujus principium & causâ, atqui immutabilitas ita necessario causæ inhæret, ut sine eâ illam nequeamus concipere, quin ipsam tollamus essentiâ; ideoque ipsius jus tolli necesse est, qui statuit illud mutabile esse.

§. 19. Quamobrem statuimus rationem humanam potius medium sive instrumentum esse, quo ea, quæ juris naturalis sunt, cognoscimus. Hanc cognitionem sive notitiâ acquirimus, quando ea, quæ intellectus percipit, conferimus cum innatis nobis honesti & fini nostro congruis principiis, vel cum naturâ rationali, & ex eorum cum eâ convenientiâ vel disconvenientiâ, quid justum, quid bonum est discernimus, ac judicamus; præsupponit quidem notitiâ boni rationem, cujus ope objecta percipimus, distinguimus, & de naturâ ac qualitate eorum ratiocinando judicare valemus, cujus ratiocinandi facultatis rationem fundamentum esse rectè dicimus, quia huic necessario inhæret, & sine eâ nequit subsistere; verum ridiculum esset, illam quoque dici fundamentum eorum,

D 7

quæ

quæ duce nostrâ ratione nobis innotescunt.

§. 20. Verum inquit author. pag. 65.
 §. 19. *indolem legalem ex creatura rationalis essentia fluere, tanquam necessarium consequens; ideoque legis basin esse naturam rationis creatâ.* O subtilissimam ratiocinationem! ex qua ejusmodi fuit consequentia; scil. quod ex naturæ rationalis essentiâ fuit, illud debet esse fundamentum ejus, quod inde fuit; atqui Deum esse fuit ex creaturæ rationalis essentiâ, ergo istius, ut ita dicam, Deitatis est fundamentum: quippe quemadmodum illud, quod justum est, ex essentiâ creaturæ rationalis, ita & Deum aliquem esse, omnium eorum, quæ existentiam & essentiam habent, principium, ex hominis fuit essentiâ; qui justum concipit, summum ens aliquod concipere debet, unde illud proficiscatur, tanquam ex fonte, quod summum illud ens est, a quo omnia sunt, & conservantur; id est, quemadmodum ex hominis essentiâ, quæ in animâ potissimum consistit, fuit esse aliquod ens, quod summa ratio est, cujus, ut ita dicam, essentialiter & rationaliter participes facti sumus: sic etiam ex illâ participatione.

patione sequitur, nobis inesse quosdam
 divini luminis radios, qui nobis tan-
 quam lucerna, justum ex ingenii te-
 nebris in lucem protrahunt, & hone-
 sti & recti innata principia docent, quæ
 ex essentiâ hominis fluere dicuntur;
 quia propter illam divini luminis com-
 municationem, animæ nostræ inscul-
 pta sunt; verum absurdum esset hinc
 concludere, quicquid immediatè pro-
 fluit ex essentiâ sive ratione, eam hu-
 jus esse fundamentum; quippe hac ra-
 tione illud, quod necessario subsistit per
 aliud, diceremus causam subsistentiæ
 ejus, à quo dependet: sic Deum esse
 fluit ex essentiâ nostrâ, quia rationalitas
 æquè ac justî & honesti principia cau-
 sam & principium præsupponunt, un-
 de derivantur & nobis communican-
 tur, quam causam oportet esse ejus-
 dem fundamentum, cujus est princi-
 pium: nam fundamentum ex eodem
 fluit principio, unde res, cui inservit,
 quemadmodum ratio mentis ad Deum
 est naturalis & necessaria, ut ratio in-
 ter fundamentum & illud, quod ea su-
 stinetur, ita quod essentiæ nostræ causa
 est, idem illud quoque ejus fundamen-
 tum est, per necessariam illam relatio-
 nem.

nem. Hinc legimus *cap. 17. act. Apost.* *In ipso sumus, movemur, & vivimus.* Id est existentiae, motus sive inclinationum, & rationis nostrae principium & causa est, ac semper manet nostrum fundamentum, quo nitimur, quia per eum subsistimus, & sumus quod sumus. Quod existimus cum omnibus rebus creatis nobis commune est; quod movemur, solummodo cum brutis; quod vivimus, hominis tantum proprium; vivere dicitur, quia rationis particeps est, cujus vi admiranda Dei opera contemplando, creatoris potentiam, perfectionem, justitiam & summam novit sapientiam. Hinc dicitur Deum *in nares ejus inspirasse vitæ spiraculum;* *Gen. 2. 7. & factus est in animam viventem,* id est factus est *rationalis,* vivere enim propriè dicitur, qui ratione utitur, & intellectu & ratione præditus est: quare Hæbrei contendunt vocem illam originalem, quæ *spiraculum vitæ* significat, ad hominem solum pertinere. Hinc Johan: in *Evangelio suo cap. 1.* vitam & rationem ita copulat, quasi a se invicem separari nequirent in *principio,* inquit, *erat sermo, verbum vel λόγος sive ratio,* ut commentatores illud explicant,
&

& in ipso scil. verbo *vita erat*. Sic etiam vivere & frui animâ, id est ratione uti, conjungit *Salust. in bel. Catilin.* ubi inquit. *Isdemum vivere & frui animâ videtur* &c. Omnia autem per hunc sermonem facta sunt, sine eo factum est nihil, quod est. Ab illâ ratione, quæ erat in principio, nostræ essentiæ sive vitæ & rationis, in quâ essentia hominis consistit, causam derivamus. Si essentiæ nostræ causa est, ergo quoque fundamentum subsistentiæ, quippe per eum existimus, & in ipso vita nostra seu ratio est; quod autem essentiæ causa est, etiam causa & fundamentum est eorum, quæ ex essentiâ fluunt, scil. illorum, quæ per divini luminis communicationem rationi nostræ impressa sunt: quippe in eâ nostram essentiam consistere neminem negaturum mihi persuadeo; omnia autem necessario illi impressa fuere, quæ ex divina imagine, ad quam conditus erat homo, immediate proficiscebantur; omnia ex eâ immediate profluebant, quæ sanctitati summi & supremi entis congrua erant, itaque nulla, nisi quæ bona, recta & justa erant: quippe cum ideam boni in nobis experimur tanquam entis positivi; sequitur
nullam

nullam causam ejus esse præter Deum ,
 quia nullum ens , nisi unum , quod om-
 nium rerum causa est , excogitare possumus : si causa , ergo quoque fundamen-
 tum , ut jam diximus ; ab illo enim , per
 illum , & in illo sunt omnia. Intellectus
 noster medium est sive instrumentum ,
 quo rectum & bonum cognoscimus , di-
 scernimus , ac intelligimus , quemad-
 modum speculum instrumentum est ,
 quod imaginem alicujus objecti nobis re-
 præsentat : ipsa autem imago inest obje-
 cto , tanquam suo fundamento. Ita-
 que errasse mihi non videor , quando
 rationem naturalem negavi adeo juris
 naturalis fundamentum & basin esse ,
 ut unum sine altero existere non pos-
 set : non eo sensu quasi jus , quatenus ex
 divinâ imagine profluit , id est , illæ fini
 congruæ inclinationes homini non fuif-
 sent congenitæ : verum quatenus illa co-
 gnitio boni & mali legis objecta , ideoque
 ipsæ leges , ipsi in statu integro non fuê-
 re congenitæ , licet animam habuerit
 rationalem , quam fontem & fundamen-
 tum legum naturalium , justi & decori
 statuit auctor , quasi illud , quod per op-
 positionem contrariorum , justum &
 injustum dicimus , eodem modo cog-
 noverit

gnoverit ille, qui omnis mali expertus nullam ejus ideam habere potuerit. Verum ad aliam Thesin progrediamur, quâ author crassissimum suum errorem magis adstruere conatur.

T H E S I S III.

Tam arctam concatenationem esse inter rationem hominis, & jus nat. ut a se invicem divelli nequeant.

§. 21. **E**X his, quæ statim de fundamento juris naturæ disputavimus, sequitur tam arctam concatenationem inter jus nat. & rationem, quâ homo præditus est, fingi non posse, ut a se invicem nullâ ratione sejungi possent: ita ut positâ ratione naturali, alterum poni necesse sit. Scio ubi lex est, quod ibi debeat esse subjectum rationis capax, quod obligari potest; verum inde non fluit, quod ratio legem includat; ita ut subjectum ratione præditum, statim quoque legibus alligatum concipiamus, quæ cum
ad

ad bonum faciendum impellerent, & a malo deterrent: toties enim diximus, leges naturales per mentis discursum seu ratiocinium innotescere, distinguendo justum ab injusto, deinde formando conclusiones, ex quibus constat, quid faciendum, quid fugiendum sit, ideoque quid præceptum, quid prohibitum sit, in quibus virtutibus consistit legis vis & essentia: est enim lex, ut inquit Chrysippus, præceptrix faciendorum, & prohibitrice non faciendorum vid. *l. 2. l. 7. ff. de leg.* Quæ facultas distinguendi inter bonum & malum, & ratiocinandi vis rationi tanquam subjecto suo inest; verum ridiculum plane est, inde concludere jus sive naturæ legem nostræ rationi tanquam inseparabile quid inhærere, scilicet in statu integro, ut vult subtilissimus juris paradisi doctor noster, qui hic iterum statum corruptum cum integro confundit, & ab illo ad hunc argumentatur, quod ubique animadverto, unde tot absurdæ conclusiones, quas ex malo principio deducit. *Connecti*, inquit, *pag. 56. §. 30. rerum adjuncta cum subjectis, quibus inhærent per se patet; verum illorum ab his separari alia possunt, alia non possunt. Ex horum*

horum numero (scil. qua subjecto separari
 non possunt) legem esse naturæ , respectu
 creaturæ rationalis , supra jam probatum est.
 (Egregiè vero) cum natura legalis sit pro-
 prietas , ex humana rationis essentia fluens.
 Ita ut lex naturæ nequeat divelli a ra-
 tione , cui tanquam subjecto necessario
 inhæret. *Quæ arcta concatenatio , inquit ,*
§. 13. cum ratione humana efficit : ut omne
animal rationale , quod legem naturalem ha-
beat , sit animal rationale. Tolle hominem ,
tolles jus natura. Tolle jus natura , tolles
hominem. Absurdissima consequentia ,
 quam potius ex authoris summâ igno-
 rantia , quam calliditate profectam exi-
 stimo. Considerat hic hominem tan-
 quam subjectum , cui innatum est jus , si-
 ve naturæ lex a primo nativitatîs mo-
 mento implantata est , jubens bona ,
 vetans contraria : utpote qui rationis
 particeps distinguere valeat , postquam
 rationis usum exercere potest , quid ju-
 stum quid injustum sit , idque eo quod
 in semetipso experitur legis objecta , ex
 quorum contentione dijudicat , quid
 malum , quid bonum est ; quippe pro-
 hibitio & jussio relationem habent ad
 bonum & malum , ideoque necessa-
 rium est , ubi lex locum habeat , illa exi-
 stere

stere. Hinc arcta jam hodiè illa concatenate inter jus & rationem, ut nullum sit animal rationale, quin habeat legem naturalem. Habet quidem iusti principia, verum sæpissimè ab illis deflectit; toties autem ab illis deflectit, quoties omittit agere, quod illis principis conforme est, actio huius conformis illud est, quod bonum appellamus, omissio sive defectus actionis, malum vocatur: semper autem bono inest necessitas moralis, quâ obligamur ad illud faciendum; itaque omnis intermissio sive defectus illius actionis, quia a bono abstinentia, malum est, & inde lex. Per actionem non intelligimus externam operationem, quando cum effectu aliquid agimus, verum internam quoque voluntatis ad bonum propensionem: quippe iste voluntatis ad aliquod objectum appetitus actio vocatur, & agere dicitur, quatenus nunquam quiescit, verum semper movetur & inclinatur versus aliquod objectum; quia autem hæc duo legis objecta concurrunt in homine, bonum scilicet & malum, illud in actione, hoc in defectu sive actionis privatione consistens, eatenus lex ad hominem pertinet, & quia duo illa legis objecta
post

post lapsum inseparabilia sunt ab hominis naturâ, hinc arcta illa concatenatio inter legem & rationem humanam, ut omne animal rationale legem naturalem habeat, quia & objecta existunt rationi tanquam subjecto suo inhærentia, & distinguendi a se invicem, ideoque concludendi quid bonum, quid malum, quid faciendum, quid fugiendum, quid præceptum, quid prohibendum sit, facultate præditum est.

§. 22. Verum si eodem modo à nostro præsentis statu, ad integram primævi nostri parentis conditionem vellemus argumentari, nullus dubito, quin statim perspiceremus summam absurditatem: omne animal rationale (dicitis) legem habet naturalem, quia lex fuit ex essentiâ hominis, quæ in ratione consistit; omnis autem homo tale animal est, ergo omnis homo habet legem naturæ; & nullus ab illâ immunis esse potest; si nullus, ergo necesse est Adamum, licet integrum, etiam leges naturales habuisse, quia etiam rationis fuit particeps; atqui nulla ratio sine lege, neque ulla lex sine ratione, legis enim fons & fundamentum est, sequitur iisdem nobiscum legibus

bus fuisse alligatum; si iisdem legibus obligatus fuerit, iisdem quoque vitiis obnoxium fuisse necesse est, quippe obligatio, quæ ex lege descendit, præsupponit subjectum habere notitiam illius rei, quæ obligatione continetur; continetur obligatione actio & omissio sive actionis defectus, & privatio; actio ad bonum, omissio ad malum pertinet, ad illam impellimur præcipiendo, ab illâ avocamur prohibendo; qui omittit illud, quod agere debuisset malum committit, quia deficit in agendo, vel ut dicam in persequendo finem suum; qui omittit facere bonum, ille in agendo vel persequendo deficit, ergo malum committit, iussionem unum, alterum prohibitionem includit: obligatio utrumque amplectitur, hanc iterum lex. Rogo jam, quando mali ideam habuerit Adam, sive quando illius defectus & privationis notitiam nactus fuerit, sine dubio postquam omisit facere, quod ipsi incumberebat; omnia agere debuerat, ad quæ eum naturæ integræ inclinationes impellebant, quæ quoniam ex ipsâ divinâ imagine fluebant, semper eas sequendo ferebatur ad bonum sive finem suum; quippe quoniam omnium motuum seu inclinationum

clinationum causam esse ipsum diximus naturæ authorem, qui cum nullum nisi seipsum finem habeat, necessario omnes inclinationes, quæ ex incorruptâ naturâ profluebant, ad illum finem tendebant, & consequenter ad bonum & rectum: quamdiu itaque illas inclinationes sequebatur, bonum operabatur, non ex lege, sed liberrimâ voluntate: non diligebat Deum, quia lex jubet diliges Deum ex toto corde, verum ipsâ impellente naturâ; non diligebat uxorem tanquam proximum suum, quem lex jubet diligere ut se ipsum, verum ex naturæ quodam impetu tenerrimo illam prosequabatur amore. Statim autem atque inclinationes, quas tanquam ducem sequebatur, neglexerat, in malum deflexit finem, & iste motus naturalis, quo rectâ viâ ad finem suum ferebatur, continuo contrariis motibus ab illâ lineâ rectâ, quæ ad finem tendebat, quasi in circulares lineas determinabatur, quæ ab illo fine plane alienæ erant, & quasi sine fine hominem magis magisque a fine suo seduxerunt: commisit itaque malum noster primævus parens, postquam ab illo motu naturali, qui illum secundum rectam lineam ad

E finem

finem suum ac summum bonum ducebat, recessit, & rectam viam deserendo viæ peccatorum institit, & ambulavit in consilio improborum, & ita a fine suo aberravit.

§. 22. Ab eo ipso momento expertus est varios in se motus, quibus quasi a fine retrotrahebatur, & in alium impellebatur, qui necessario malus esset deberet, quoniam unus tantum sit finis qui bonus; propterea quod una tantum sit causa, quæ omnia in se comprehendit, & nihil nisi quod ens positivum sit producere queat; ideoque nihil quod malum est: si autem ab illo omnia, ergo extra eum nihil, quod principium & finis esset aliorum individuorum, quippe impossibile est esse aliquod ens summum, quod omnia in se concludit, & a quo omnia existentiam & essentiam suam habent, præter illud ens aliud concipere, quod aliorum individuorum causa esset: illa enim multiplicatio causarum tollit ideam Dei, quippe si Deum non possumus concipere, nisi tanquam ens simplicissimum, perfectissimum, unum, summum, independens, reverâ Deum negat, qui eum non concipit tanquam solam, unicam omnium rerum causam, si
omnium

omnium causa sit, etiam finis; nam omnia *ab illo & ad illum*: unicus itaque hominis finis Deus, si unicus finis, ergo necessario ad eum tendere homo in statu integro debuit, & ferebatur quoque ad eum sequens inclinationes suas innatas, & per divini luminis communicationem rationi impressas; illas sequendo bonum operabatur, quia faciebat, quod fini consentaneum erat. Verum postquam naturalem sistit cursum, & innatæ propensionis ad finem quasi restitit, & ulterius non fuit progressus, verum gradum retulit, statim in operando illud, quod bonum erat, defecit, ideoque admisit in se peccatum. Dederat ipsi Deus legem, naturalis inclinatio ad obedientiam ipsum impellebat; diaboli consilium eum ab officio suo avocabat, si illam secutus fuisset perseverasset in operando, quod fini suo respondebat, ideoque quod bonum erat; verum præbendo aures diaboli consilio, naturalis iste ad bonum motus interruptus est, quæ interruptio fuit interstitio & cessatio ejus operis, quod ipsi impositum erat, sive si velis privatio ejus motus, quo inclinabatur ad faciendum, quod integræ suæ naturæ conveniebat, quâ interruptione malo

dedit occasionem. Illa autem, obedientia quam legi præstare debuisset, non ex lege provenisset, verum ex eodem naturali motu; nam (ut inquit Calvin.) *inst. lib. 1. cap. 15.* in mente & voluntate summa erat rectitudo, & omnes organicæ partes rite in obsequium erant compositæ, ita ut quicquid volebat Deus, volebat mens, quippe illa ad obediendum inclinatio naturalis erat, & innata, ideoque in intellectu dicitur fuisse summa rectitudo. Postquam igitur motus naturalis versus lineam rectam seu rectam viam ad finem tendens, per extrinsecum vel peregrinum motum a peregrinâ causâ originem trahentem, in alium finem determinatus est, per privationem continuationis inclinationis innatæ, statim malum commisit, quia recedendo a rectâ & regiâ viâ bonum operari neglexit, & malum fecit, quia a fine deviabat: sine autem semel amisso, statim animus variis inordinatis motibus, & pravis inclinationibus hinc inde distrahebatur, & miserabilis eventus docuit eum summo cum humani generis detrimento bonum, cujus jacturam fecerat & malum, quod incurrerat. Finem suum quasi è longinquo videbat, non

non ignorabat, quid ipsi ad illum arripendum faciendum incumberebat; sentiebat adhuc inclinationem versus universale bonum scilicet finem suum; dictabat illi conscientia hasce sequendas esse, verum contrariis motibus continuo a fine recedebat, tanquam navis furentis maris fluctibus jactata, portui, ad quem tendit, inhæret quidem, verum intrare nequit.

§. 23. Quæ cum ita sint, merito negamus tam arctam esse inter rationem & naturæ jus concatenationem, ut illam sine lege, neque legem sine illâ concipere possimus, quippe cum lex inducit obligationem, quâ tenemur facere bonum, & malum fugere, opus est ut illud subjectum, quod obligatur, habeat notitiam illius, quod præcipitur, & prohibetur; nihil prohibetur autem, nisi malum, nihil præcipitur, nisi bonum: oportet itaque subjectum rationale ea objecta legis, circa quæ prohibendo vel præcipiendo versatur, cognoscere, antequam cum effectu obligari potest. Cum autem malum cognoscatur per privationem boni, bonum a malo distinguere, ideoque internoscere nequit, & consequenter ejus naturam examinare, antequam aliquid deficiat, quod

subjecto obligationis istius capaci inesse
 debuisset; quippe diximus illam absen-
 tiam sive privationem boni esse mali
 causam. Accuratioꝛ sententia est eorum,
 inquit Walæus *in enchirid. relig. reform.*
cap. de peccato. Qui formam peccati ens
privativum seu privationem esse statuunt,
quemadmodum cecitas in oculo est privatio
potentia visiva, qua debebat inesse. Nam
peccatum nihil aliud est, quam carentia bo-
nitatis & justitia, qua debebat inesse, tam
principiis activis, quam actionibus humanis.
 Quando itaque vetustissimus mortalium
 ideam vel cognitionem mali habuerit, fa-
 cile perspiciamus scil. postquam defecit ab
 integritate suâ, itaque post lapsum scien-
 tiam boni & mali sibi acquisivit: ex co-
 gnitione enim mali facile cognoscebat bo-
 num, scil. illas propter divini luminis
 communicationem impressas rationi in-
 clinationes ad finem suum, a quo aberraverat,
 quia illum finem pro objecto ha-
 bebant; ad bonum tendere, quæ his con-
 trariæ erant, quia ab illo fine deviabant,
 ad malum tanquam objectum suum fer-
 ri: quippe ille, ut ita dicam, a fine retro-
 gradus erat privatio illius ad bonum
 voluntatis, sive naturalis motus, ideoque
 malus, ex hac itaque oppositione lucc-
 scit, quid fugiendum, quid faciendum

erat ; quia enim ista bonitas fluebat ex divinâ naturâ moralem continebat necessitatem & obligationem , quâ tenebatur illam amplecti , & quod ei contrarium erat contemnere & fugere ; cujus naturæ omnes isti appetitus erant , qui naturalem ad bonum motum perturbabant ; omnis enim intermissio vel cessatio ejus mala est , quia continua est obligatio , a quâ nunquam dispensari possumus propter immutabilem Dei naturam : si itaque bonitas continet moralem necessitatem faciendi , ergo quoque abstinendi ab eo , quod ipsi contrarium est ; omnis autem interstitio siue cessatio ab illâ actione , quæ ei inservit , ei contraria est , quia est ejus privatio , siue tollit id , quod adesse debuerat , quæ contrariorum natura est. Quod ex actione profluit , bonum , quod ex privatione descendit , malum vocatur ; malum , quia deficit bonum ; bonum , quia adest , quod adesse debuerat : quod reverâ existit , & existentiae causam habet , duo tantum sunt extrema , medium inter ea non datur , itaque vel bonum vel malum esse debet , quod a nobis proficiscitur , illud præcipitur , hoc prohibetur , utrumque ex necessitate moralis

E 4

fluit ,

fluit, illud præmium, hoc pæna comi-
 tatur, & ecce legem, quam homo sibi
 fecit ex contrariorum oppositione. Si ea
 in statu integro locum obtinuerit, quod
 necessarium est ex mente nostri autho-
 ris, quia inde legem naturæ obtinuisse
 affirmat, integer neque perfectus po-
 tuit esse vetustissimus mortalium; quip-
 pe cum inter ea, quæ lege prohibentur,
 vel jubentur & ipsam legem necessaria
 sit relatio, ita ut requiratur malum, quod
 prohibetur, & bonum, quod præcipitur:
 obligatio autem, quæ ex lege descendit,
 & ab subjectum rationale pertinet, ante-
 quam effectum & vim obligandi for-
 tiatur, debet præcedere notitiam ejus,
 quod obligatione continetur; quippe
 omne bonum vel malum morale obli-
 gationem imponit per illam necessita-
 tem, quæ illis tanquam inseparabi-
 le quid inhæret, non quod lex illud
 bonum vel malum propter prohibi-
 tionem vel jussionem constituat, quem-
 admodum leges positivæ & huma-
 næ: itaque oportet in moralibus præ-
 cedere cognitionem, nam ex illâ obli-
 gatio deducitur; in rebus humanis præ-
 cedit lex, & per legem cognoscimus quid
 præcipiatur, ideoque faciendum nobis in-
 cum-

tumbat, quid prohibeatur, ideoque fugere debeamus. Itaque antequam lex naturæ nobis innotescat, adeoque obligationem imponat, necesse est ut subjectum rationale quid sit malum sciat: malum esse diximus privationem boni, id est ejus quod deberet inesse rei alicui, antequam perfecta & bona dici queat; in statu integro leges obtinuerunt, ergo defecit aliquid, unde notitiam boni & mali sibi acquisivit primævus noster parens, & consequenter defecit, quod inesse debuisset ejus naturæ: si vero defecit aliquid, oportet illud a causâ, a quâ res illa existentiam & essentiam suam habet, profectum fuisse, si ab illâ defectus, ergo non perfecta, si non perfecta, ergo non prima causa; prima enim causa nullâ perfectione orbari potest, non aliunde, quia quod æternum est, ab aliis rebus non pendet, neque quicquam ab illarum actione patitur: neque vero à se, quia natura omnis suam perfectionem appetit: ita vel prima datur aliqua causa vel non: atqui necessaria est aliqua causa, unde omnia producta fuere, ergo oportet eam esset perfectam, & consequenter omnia, quæ producta sunt, in suo genere perfecta fuisse; si perfecta

ergo nihil defecit, si nihil defecit, ergo nulla boni & mali notitia; si nulla eorum cognitio, ergo nulla lex; quippe descendit ex illâ cognitione lex & obligatio; ideoque subjectum requiritur illâ notitiâ præditum. Illa quidem notitia non cadit nisi in hominem tanquam rationale animal, verum ubi omnia bona sunt, ubi nihil deficit, quomodo ibi defectus, ideoque mali notitiam & ideam habere, & consequenter bonum a malo distinguere possumus: ideoque ipsa notitia boni & mali tanquam inseparabile quid rationi non inest, verum facultas illam distinguendi & acquirendi sibi notitiam existentibus objectis, vel intellectui innatis ideis, rectè animæ dicitur inhærere, ita ut ab illâ divelli nequeat.

§. 24. Nullus itaque dubito, quin juris paradisei doctor noster facile ex hisce perspiciet, quam absurdæ consequentiæ ex illâ arctâ inter rationem & legem sive jus naturæ concatenatione profluunt. Quod si per jus naturæ intelligat illud, quod ex divinâ fluit naturâ, & consequenter semper æquum & justum est, absurdissimum esset, quod dicit, *tolle jus, tolles hominem, tolle hominem, tolles jus; quasi*

quasi homo juris & justitiæ fons esset :
 quæ consequentia ex eo sequitur, quando
 rationem juris fundamentum statuimus,
 itaque oportet illum divinum numen
 aliquod esse plane negare, quicumque
 huic opinioni subscribit; homo enim
 non statuit ipsum jus, sed juris applicatio-
 nem facit, quia juris subjectum est.

T H E S I S 5. & 6.

*Concipientem rectam rationem concipi-
 pere simul aliquod jus naturæ,
 Teste enim Ostiandro jus nat. nihil
 aliud esse quam rectitudinem ra-
 tionis.*

5. 25.

Quia arctam illam inter jus
 sive legem naturæ & ra-
 tionem concatenationem
 negavimus, ita ut positâ ratione natu-
 rali alterum poni non sit necesse & id ip-
 sum rationibus probare conati fuimus;
 sequitur in conceptu nostro jus & ra-
 tionem a se invicem posse distingui, ita
 ut una sine altero possit existere, & si-
 bi invicem ita non coherere, ut non
 E 6   possimus

possimus concipere rectam rationem, quin simul concipere deberemus legem aliquam naturæ, quæ rationi nostræ ita inhæret, ut ab eâ divelli neque separari posset: quia teste *Osiandro* jus naturæ nihil aliud est, quam *rectitudo rationis*; quippe si *rectam* rationem hominis integri fuisse dicimus, simul concedimus ipsi jus sive legem naturæ innatam fuisse, quia rectæ rationi oportet inesse rectitudinem, cujus respectu *recta* dicitur, quæ *rectitudo* est ipsum jus naturæ sive lex naturalis, prohibens *recta*, & vetans *contraria*, ubi igitur *recta* ratio est, ibi obtinet lex naturæ. Annotanda hic iterum admiranda *Musæi* nostri stupiditas, qui hanc *Osiandri* assertionem defendendam suscepit, quia sibi persuasit, me ejus propositiones oppugnasse, propterea quod rationem & legem vel ejus *rectitudinem* ab eo confundi mihi persuaserim, cum inquit pag. 68. *Sed postquam negavisset semiantinomus noster necessariam connexionem, naturam inter & legem naturæ, mox statum controversiæ immutat; & saltu sophistico cum majore confundit, scil. rectam rationem non posse concipi, quin jus naturæ simul concipiatur*)

toto

toto cœlo distinctam Osiandri assertionem; jus natura a rectitudine rationis non differre. Alia vero est questio, de necessaria connexione rationis cum lege, alia de identitate rationis & legis. Quis unquam, cui mens sana est, talia cogitavit, nisi ipse noster author, qui vix novit semetipsum, dum rationale animal, id est cæteris brutis longè quid præstantius esse vult, & nihil minus quam ratione utitur: quippe impossibile est, quod sibi potuerit persuadere, nullum me discrimen statuisse inter rationem & legem, sive ejus rectitudinem, ut inquit, §. 36. pag. 68. nisi fuerit præjudiciis suis planè obcæcatus, & quasi delirans. Nescio quid absurdius fingi aut excogitari posset, quam legem & rectitudinem confundere cum ratione. Quanquam vero absurdissima illa opinio, ab eâ tamen non alienus videtur doctor noster; ideoque defensionem Osiandri suscipiendo, semetipsum oppugnat, & proprio jugulat gladio, ut alibi de me inquit. Statuit in hac thes. 6. rationem & legem à se invicem differre, ita ut lex & ratio copulanda quidem, verum non confundenda sit: verum pag. 65. vult rationem non solum juris fontem &

fundamentum ac basin , ideoque & causam esse, ut probavimus superius, verum humanæ essentiæ ita inhærere, ut sublata essentiâ , tollatur jus , & sublato jure , tollatur essentia : quippe *essentia* sive *ratio nostra* vel juris & legis naturæ *causa est* , vel *lex ipsa*, vel *neutrum* ; causa autem esse nequit , quia tum ex hominis arbitrio penderet , & consequenter jus naturæ esset mutabile , quod contradictorium est , quia jus naturæ est jus morale , fluens ex naturâ divinâ , ideoque immutabile : vel *ipsa ratio* lex est , & sublata essentia tollitur jus , & sublato jure tollitur essentia , quemadmodum corpore dissoluto , forma quoque ac figura evanescit : vel *neutrum* est , verum tantum medium , quo notitiam nobis justî & injusti acquirimus , cui opinioni nos subscribimus : jure itaque quod de me sibi persuadet , sibi applicare potest. Quod Osiandri propositiones oppugnaverim , occasionem mihi dedit illud argumentum à rationis rectitudine petitum , quasi illam rationis rectitudinem , quæ ab ipso existentia momento hominis rationi insita fuit , ideoque recta dicebatur , legem sive jus naturæ vocamus , ideoque homini leges naturales con-

nitas

nitas fuisse, negari nequeat. Notandum autem, quando Osiander rationem rectam esse ipsum jus naturæ dixit, ex eo me non concludere, ipsum rationem & legem unum idemque esse voluisse, verum rectitudinem, cujus respectu recta ratio dicitur, cum lege naturali confundere, quia illam rectitudinem legem naturæ vocat: cum per eam nihil aliud intelligamus, quam optimam illam animæ dispositionem & inclinationem versus ea, quæ nos in corrupto statu, ex contentione nostræ voluntatis cum recti & honesti innatis principiis, bona & honesta vocamus: Talis autem dispositio non lex naturæ dicenda, verum juri & legi congrua inclinatio.

§. 26. Hæc enim rectitudo non dictatum est, indicans actui alicui ex convenientiâ vel disconvenientiâ cum naturâ rationali, illud bonum esse, ideoque faciendum, hoc malum esse, ideoque fugiendum, quia bonum, præcipi, quia malum, prohiberi: verum est tantum convenientia inclinationum & actionum, quæ a nobis proficiscuntur cum fine, ideoque bonæ & rectæ appellantur, & illa dispositio sive animæ habitus *rectitudo* dicitur. Si lex esset, debe-

deberet esse rationis dictatum ; si dictatum oportet discursum seu ratiocinium mentis præcedere ; si ratiocinium, debuissent existere objecta , de quibus ratiocinando judicaret : nam ratiocinium est, quod intellectus relationes vel differentias inter res plurimas judiciis perspicit ; ad minimum itaque ad ratiocinandum requiruntur duo objecta, ita ut, qui circa bonum ratiocinari velit , oporteat considerare ejus contrarium, qui de mali naturâ disputare velit, oportet ut consideret naturam boni : quemadmodum qui concludere velit, omne, quod est rotundum, non esse rectum, prius debeat scire, quid sit rectum, quid sit rotundum, & utriusque habere ideam : & omne quod rotundum est, non posse quadratum esse, oportet eum scire quid sit circulus, quid quadratura, antequam concludere possit circulum posse vel non esse quadratum : sic etiam qui quid prohibitum, quid præceptum sit concludit, antea novisse oportet quid bonum, quid malum sit ; quomodo unum noverit, qui ignorat alterum. *Alterum ex altero, ut Plato ait, verticibus inter se contrariis deligatum est. Sustuleris unum, abstuleris utrumque.* At-
qui

qui omnia in statu integro bona, unde ergo mala? si non mala, unde legis objecta? deficientibus legis objectis, deficit prohibitio & præceptum, in quibus consistit legis vis; hisce itaque deficientibus, ipsa lex defecit. Attamen vetustissimus mortalium non caruit rectitudine rationis, id est habuit animam rationalem, quæ ex bonâ & ordinatâ dispositione semper cupiebat, quæ creatori placebant, & naturæ suæ integritati congrua erant, ideo recta & bona; scil. in se, quatenus consentanea erant imagini, quâ Deus ex incredibili benevolentia hominem ornaverât, vid. *dissert.* §. 28.

THESES

T H E S I S V I I .

Affir. author.

*Esse relata jus naturæ & rationem ,
ut nullum jus sine ratione , nulla ra-
tio sine jure fingi possit.*

§. 27. **S**I hanc relationem hodie
obtinere, & præsentis homi-
nis conditioni applicare ve-
limus, vera thesis est; si de integro
statu intelligatur, falsissima, & eo sen-
su a nobis rejecta est. Rationi hominis
adhuc quidem inhærent recti & justi
principia, quibus olim inclinationes re-
spondebant, & actiones erant confor-
mes; ideoque sponte nullâ legis obli-
gatione, vel pœnarum metu inductus
faciebat, quod rectum & bonum erat.
Verum postquam à recto tramite aber-
ravit, ille motus naturalis ad finem suum,
contrariis motibus quasi absorbeba-
tur, & voluntas hisce principiis justi &
decori congrua, mutatâ inclinatione, &
motu naturali secundum lineam rectam
ad finem, ideoque ad illud quod ho-
nestum

nestum & rectum erat, quia fini con-
 veniens, inverso, in alium finem de-
 terminabatur, qui cum contrarius ne-
 cessario erat fini isti, in quem naturæ
 integritate ferebatur, malus esse debe-
 ret, & consequenter omnes inclinatio-
 nes, omnes actiones huic congruæ ma-
 læ & iniquæ ac injustæ erant: itaque
 rectè dicimus hodie relata esse jus &
 rationem, ut nullum jus sine ratione,
 nulla ratio sine jure fingi aut excogi-
 tari possit, quia simul cum istis hone-
 sti & recti principiis, integritatis & di-
 vine imaginis ruderibus, rationi quoque
 tanquam inseparabile quid inhaeret ab
 illis principiis aversio & ad malum pro-
 pensio quædam, quâ semper cupimus
 negata, & fini nostro contraria, ideo-
 que injusta. Hinc lex quoque ratio-
 ni adeo cohæret, ut ab eâ divelli ne-
 queat; nam existente boni & mali no-
 titiâ, legem quoque sibi locum vindi-
 care probavimus; imo etiam antequam
 actualem (ut inquit author) notitiam,
 quam rationis usu nobis acquirimus,
 nondum quis habeat, lex tamen ad eum
 pertinet, quia existentibus legis obje-
 ctis, bono & malo, statim lex, sive jus
 naturæ obtinet; ex ipsâ enim boni &
 mali

mali naturâ fuit faciendi, & fugiendâ
 necessitas, ex illâ jussio, & prohibitio,
 ideoque lex naturæ.

THE S I S 8, 9, 10, 11, 12.

§. 28. **H**isce thesibus continetur
 objectio, quam mihi ipsi
 feci, deducta ex ratioquina-
 tionibus eorum, qui legem naturæ,
 propter arctum illud inter rationem &
 jus naturæ vinculum, in statu integro
 obtinuisse obnixè contendunt, quam-
 obrem ita argumentantur. *Hanc ra-
 tionem* (quæ fons & fundamentum
 ac basis juris naturæ est, ita ut unum
 sine altero non posset existere, verum
 positâ ratione naturali, necesse sit ali-
 quod jus, sive legem aliquam naturæ ho-
 mini congenitam fuisse, propter arctam
 illam inter jus & rationem concatena-
 tionem) *hanc igitur rationem* (inquiunt)
*Deus soli homini largitus est, ut quemadmo-
 dum cetera animalia impetu quodam naturæ
 regantur, ita homo rationis lumine ducere-
 tur, & ea moderatrice omnes suas actiones
 ad divinam gloriam augendam dirigeret,*
itaque

itaque per animal rationale, intelligi voluit animal ceteris animalibus impetum & inclinationem naturalem sequentibus, longè præstantius, omnes actiones secundum rationem ejusque dictamen dirigens ac formans, easque ex convenientia vel disconvenientia cum natura rationali rectas vel pravas dijudicans, ideoque quid facere vel fugere debeat ejusdem rationis acumine novit, ex quo sequitur hominem nunquam ex legem fuisse, quippe cum sit impossibile hominem quæ animal rationale, sine ratione id est anima rationali concipere, ita etiam impossibile est hominem sine jure aut legibus naturalibus unquam vitam transegisse. Postquam Deus mundum construxerat, & omni decore atque ornatu instruxerat, dandi ei erant incolæ: Hinc omnis generis animalia aquatilia, aërea, & terrestria condendo consumpsit quintum sextumque diem,

*Cæserunt nitidis habitanda piscibus undæ:
Terra feras cepit: volucres agitabilis aër.
verum:*

*Sanctius his animal, mentisque capacius alta
Deerat ad huc,*
homo scil. operum dei visibilium colophon; utpote quia animâ rationali ornatus, Deum creatorem suum intelligere, operum magnitudinem capere & in eo producendo

docendo cum potentiam, tum etiam bonitatem & summam sapientiam admirari, & conditorem suum æternis laudibus profequi poterat. *Atque tali creatura opus erat in hoc mundo, cum sine ea Deus frustra omnia condidisset, nec gloriam suam ex rebus conditis accepisset; Et cæli ipsi ac univérse creatura in vanum Dei gloriam pradicassent* (Psal. 19: 1. *Et montibus tantum ac sylvis surdisque saxis eam enarrassent, cum creatura rationali, ac creaturarum voces intelligenti eam testari solum queant, inquit vir doctrinâ & eruditione quondam florentissimus Franz. Burm. in sua Synops. l. 1. cap. 42. Natus itaque tandem homo est idque ultimo creationis die, quod summæ divinæ bonitatis & benevolentia erga hominem argumentum fuit: scilicet antequam rudis illa & sine imagine tellus in hominis finxit effigiem ille opifex rerum, moderantum cuncta Deorum, voluerit terram, futurum hominis domicilium, omnibus rebus tum ad vitam tuendam, tum etiam ad pompam & honorem, quem homini tanquam mundi domino cæteræ creaturæ exhiberent, necessariis instructam esse. Hinc inquit Philo, causam editurus cur homo post omnia reliqua conditus sit. *Hand prins**

*primis regem advenire oportebat, quam ad
domicilium, & palatium, & quibus indi-
gebant essent præparata. Quemadmodum &
herbas Deus ante animalia condidit, ut max
pabulum reperirent.*

§. 29. Ecce igitur quamobrem ho-
mini Deus rationem largitus sit, scilicet
ut tollens ad sidera vultus, deinde in ter-
ram oculos conjiciens, & admiranda Dei
opera, quibus & coelum & terra ac mare
abundat, mentis oculis aspiciens, ho-
rum omnium esse aliquam causam, à quâ
sunt producta, ideoque existentiam &
essentiam suam habent, perspiceret. Quæ
*productio ejus potentiam; ordo & finis, in
quem omnia collimant, sapientiam; con-
servatio præbendo quæ vitæ sustentandæ
inserviunt bonitatem* primævum homi-
nem abunde docebat. Quod si in semet
ipsum oculos vertebat, & à capite usque
ad calcem examinabat, & sui generis præ-
cæteris creaturis præstantiam, utpote ad
divinam imaginem conditum, secum re-
putabat; eo majora sapientiæ & bonita-
tis expertus fuit documenta, quo cæteris
creaturis præstantior fuit. Quæ medi-
tationes Adamum ad Dei amorem ut
veri sui boni officiumque suum nullo
legis impulsu vel præmiorum promissio-
ne,

ne, aut pœnarum metu, induxisse credere par est; Deum enim ut unicum suum bonum pernoscebat; voluptas, quâ perfundebatur ex beatâ illâ cum Dei unione & consuetudine, ipsum impellebat, ad finem suum, ideoque satis efficaciter ad officium suum adigebat, nec ab hoc officio avocabant eum inordinati animi motus, cum omnes inclinationes, quia ab eâdem causâ, quæ finis erat, ad eundem finem eum ducebant, in ipso enim *vivimus, movemur & sumus.*

*Spiritus intus alit, totaque infusa per artes,
Mens agitat molem.* Virg. *Æneid.* 6.

Ex hisce facile perspicimus, in quo præstantia generis nostri præ cæteris animalibus sita est, in ratione scil. divinæ illa auræ particula; quam obrem cælestem scintillam divino semine factam, ideoque nos mentes è divinâ mente delibatas habere, sensere olim Poetæ

Denique cælesti sumus omnes semine oriundi,

scil. nos etiam *Dei sumus, ejus sumus progenies*, ut inquit Paulus, cum Atheniensibus de arâ, in quâ inscriptum erat **DEO IGNOTO**, sermonem habens, accommodans se Poëticæ locutioni, quâ
nihil

nihil aliud significare voluit, quam nos mente potissimum ad Deum accedere, & propter hanc similitudinem ejus progeniem, sobolem, seu filios dici. Nec mentis sive rationis hujus parva vis est, quod unum hoc animal scil. homo quia rationalis, intelligit causam, finem atque media, & in totius vitæ cursu ratione tanquam duce utitur; cum cætera animalia quantum sensu moventur sese accommodant ad id, ad quod cæco quodam naturæ impetu feruntur, & finem ad quem tendunt ignorant: verum & id ipsum præstantiæ nostræ præ cæteris creaturis argumentum est, quod ejusdem rationis acumine sentimus, quid sit ordo, quid deceat in factis dictisque, qui modus; quod & percipiendi & discernendi objecta facultate præditi simus; quod concludere valeamus, quid rationi nostræ conveniens est, quid ab eâ alienum, ideoque ex convenientiâ vel disconvenientiâ cum illâ adjudicare possumus, quid rectum, quid iniquum sit; ideoque quid facere, quid vitare debemus.

§. 30. Hæc itaque rationis facultates, intellectus & voluntas, testantur quâ sumus origine nati, & quantum brutis

F

tis

tis animantibus inclinationem natura-
 lem & impetum sequentibus, causam un-
 de illam habent, & finem ad quem col-
 limant ignorantibus, præstamus. Ob-
 jiciet mihi fortasse cavillator noster ea
 quæ §. 18. *disserat. mee* leguntur, quæ
pag. 70. & 71. §. 39. adducit, ut læsæ
 majestatis humanæ reum me esse osten-
 deret, & quæ jam allegat, ut me contra-
 dictionis convinceret: quippe quoniam
 dixi, præstantiam generis nostri non tan-
 tum in eo sitam esse, quod causam, fi-
 nem, & media cognoscamus, verum in
 eo quoque nos cæteris creaturis longe
 præstare, quod sentimus quid sit ordo,
 quid sit quod deceat in dictis factisque;
 quid rationi nostræ conveniens sit vel
 non; itaque quid fugiendum, quid faci-
 endum sit, ejusdem rationis acumine ju-
 dicare & concludere valemus: cum
 cætera animalia impetum naturæ se-
 quantur, & inclinationi inserviant, eam-
 que tanquam moderatricem & regu-
 lam actionum observant: contra ho-
 mo rationis particeps, omnes actiones se-
 cundum ejus rationis dictamen dirigit,
 ac format, & inclinationes prius cum illo
 dictamine sive ratione contendit, atque
 ex earum cum illâ convenientiâ vel dis-
 con-

convenientiâ justas & legibus congruas, vel pravas esse judicat, illas exequi, has suppressere se obligatum perspicit. *Verum ex eo non esse metiendam hominis præ cæteris creaturis felicitatem scripsi §: 18. differt. meæ. scil. quod cum omnes creatura inclinationem & impetum naturalem, tanquam regulam & legem actionum suarum sequantur, solus homo omnes natura impetus ac propensiones, omniaque quæ vel facere vel dicere desiderat, prius ad rectam rationem tanquam ad Lydium Lapidem explorare queat, imo debeat, ut sibi posset constare, num cum rectâ ratione & jure naturali consentiant, quæ exequi in animum induxit, & inde concludat quid facere, quid fugere & declinare debeat. Majorem enim perfectionem & felicitatem existimo; nunquam ab eo quod rectum est deviare posse (quam perfectionem, solus Deus ens perfectissimum possidet) quam quotidie anxium esse, num recta sine & juri natura convenient, quæ nos desiderat animus. Deploranda mihi videtur potius hæc justæ & injustæ notitia, quam pro tantâ felicitate habenda. Quamobrem igitur nos miseri homunciones tot laudes de generis nostri præstantiâ predicamus? quare cæteras creaturas nobismetipsis longe inferiores existimamus? An ideo, quod aliæ*

creatura tantum impetu regantur naturali, nos soli animâ rationali præditi, justum ab injusto distinguere valeamus; num igitur præstantia generis nostri in solâ boni & malî natitiâ consistit? imo vero respondebitis, nam sine eâ anima non esset anima. Reverâ miseri sumus & non multum a brutis differimus, quando in ejusmodi ratiocinationes prorumpimus, & majestatem generis humani protervè obterit meus accusator, quando in illâ notitiâ præstantiam nostri generis consistere affirmat: quippe si in illâ consistat, cæteris creaturis longe inferiores sumus, utpote quæ sese conservarint in eo statu, in quo à Deo collocatæ erant, & a fine suo nunquam aberrarint, & de perfectione suâ nihil imminuerint, vel detraxerint, ideoque nullo defectu, nullo vitio laborant, & consequenter nihil mali contraxerunt. Contra homo peccatum admitendo, semetipsum perfectione suâ, id est divinâ imagine, ad quam conditus erat, exiit, & a summo illo felicitatis fastigio egit præcipitem: amissâ autem Dei imagine, statim voluntas & inclinationes, quæ huic semper respondebant & congruæ erant, jam a fine suo aberrabant, & in propriam ruebant perniciem, quippe

quippe cum summum & unicum bonum sine illo contineretur, necessario quo ab eo erat remotior, eo propior erat ruinæ: integritate itaque orbatus, summo cum humani generis damno docuit bonum quod amiserat, & malum quod contraxerat, & ita ex miserabilie ventu boni & mali scientiam nactus fuit; ergo in defectu perfectio, in integritatis ruinâ felicitas, in boni amissione præstantia generis nostri consistit; quippe ex boni privatione mali cognitio: quis non summam opinionis hujus vidit absurditatem.

§. 31. Profert Author idem argumentum, scil. respectu mutationis qua in homine, propter liberi arbitrii & præcellentis naturæ ab usum accidit, bruta in genere suo dici possunt perfectiora, quatenus in integritate sua naturali perfectione perstiterunt. Sed & illa inquit natura corrupta de immota brutorum integritate superbe triumphat. Quibus verbis inesse videtur contradictio, & summa absurditas: quod enim illud quod corruptum est, triumphat de eo, quod integrum est & incorruptum, vel ideo fit, quod unum altero dignius & præstantius est, ideoque in majore pretio habendum; vel quod unum vicit alterum,

quo sensu possumus dicere scelera ferreâ illâ ætate triumphasse de pietate, cum jam *victa jaciebat*; ut inquit Ovid., *metam*: vitium autem virtute præstantius, ideoque corruptum esse integro dignius & pluris æstimandum, idem est ac si vellem minus esse id, quod plus est, quod contradictorium est; si scelera triumphant quod victa jaceat pietas, si corrupta natura nostra triumphat, quod sese integritate exuerit, egregia sane victoria, cui egregius debetur triumphus; in curru triumphali positus noster auctor, capite coronâ ex ramis arboris scientiæ boni & mali factâ circumdato cui subjuncto serpente, & antecedente Astreâ virgine onustâ *fraudibus, dolo, insidiis* tanquam catenis, sequentibus brutis, immo tam suam integritatem tanquam in ferulis spolia gestantibus, & relicto paradiso certaminis campo, in mundum tanquam victoriæ & tropheorum theatrum superbè triumphans intrat: non amplius jam in ignoratione vitiorum versatur, verum boni & mali notitiam integritatis ruinâ nactus, ecce similis factus est Deo, cognoscens bonum & malum, præstantiæ humani generis certissimum testimonium. Quam absurdæ

furdæ & ab omni sanâ ratione alienæ de-
 ducuntur ex eorum opinione conse-
 quentiæ, qui in notitiâ boni & mali præ-
 stantiam generis humani consistere af-
 firmant, nullus dubito, quin ex hisce
 facilè perspici possit, modo quis non
 omnem rationis usum contemnat. Hu-
 mani enim generis ornamentum & præ-
 stantia, non ex corruptione vel defectu,
 aut vitio, quod post lapsum contraxi-
 mus, postquam boni & mali notitiam
 nobis comparavimus, petenda est; ea
 quippe multum de eâ detraxit: verum
 in mente ejusque rectitudine consi-
 stit, utpote quâ potissimum ad Deum
 accedamus; quo autem similiore Deo,
 eo cæteris creaturis præstantiores,
 Quoniam vero illam rectitudinem, id
 est divinam imaginem, *essentialem per-*
fectionem amisimus, multum quidem de
 præstantiâ generis nostri detractum est,
 & irraparabile damnum ei allatum,
 verum non in totum deperdita est; est
 enim nobis etiamnum percipiendi &
 ratiocinandi reliqua facultas, quâ &
 causam & finem intelligimus & media fi-
 ni congrua cognoscimus, objecta perci-
 pimus, principia & causas rerum cogno-
 scimus, consequentias cernimus, simi-

firudines comparamus, in cognitionem rerum aut occultarum aut admirabilium penetramus : sunt adhuc nobis ruderata divinæ imaginis, scilicet justitiae & honestitatis principia, ad quæ examinare possumus inclinationes nostras, & ex contentione earum cum illis dijudicare, quæ bonæ quæ malæ sunt, ideoque quas sequi, quas suppressere debemus. Itaque non in vitio sive naturæ nostræ corruptione, verum mente scilicet divinæ istâ auræ particulâ, animâ sive ratione nostrâ, intelligendi, percipiendi, ratiocinandi, & se determinandi versus ea, quæ sequenda sibi iudicavit, facultate ponenda est præstantia generis nostri : illa nos docet cujus generis sumus, & quantum cæteris creaturis præstamus, quæ tantum vel ab alio ad finem moventur, vel sese movendo ad finem quidem tendunt, sed cæco tantum impetu ; homo vero qui rationis particeps est, omnia rationis duce peragit, cognitus ipsi finis, cognita media sunt, quibus ad illum perveniendum est. Verum, ut jam diximus illa intelligendi & percipiendi, illa ratiocinandi, & ex ratiociniis conclusiones formandi facultas, non præsupponit legem, ita ut ubi ratio sit, ibi lex naturæ quo-

quoque esse debeat, ubi lex, ibi boni & mali notitia, tanquam fundamentum præstantiæ generis nostri: quippe longe cæteris creaturis præstantior fuit homo in statu innocentia, a quo omnes pravæ cupiditates, omnia vitia exulabat, nullo defectu laborabat natura, sed summâ perfectione, summâ rectitudine, in quâ divina imago consistebat, ornatus erat; finem cognoscebat, nihil percipiebat, nihil volebat, nisi quod huic fini consentaneum erat; quia omnes inclinationes integritati respondebant, nil cupiebat nisi bonum, nihil faciebat nisi rectum, quia actiones semper inclinationibus erant conformes.

§. 32. Verum negat author pag. 73: *hominem ratione pollentem, non posse considerari sine aliquo dictamine habituali seu lumine practico, quod agenda & vitanda indicat.* Certè si sine vitio sine corruptione considerari potest, ergo etiam sine lumine illo practico: quippe illud dictamen habituale est argumentum habitus nostri vitiosi, qui ex corruptâ nostrâ naturâ provenit: si ex corruptâ profluat naturâ, in integro statu obtinere non potuit; quod enim dictat quæ agenda & vitanda sunt, illud nos docet esse ali-

F §   quod

quod vitium sive malum, a quo abstinere debemus, ideoque in perfectâ naturâ aliquid existere, quod vitio laborat; cum autem id ipsum nullam causam habeat, quam eam, quæ summè perfecta est, necessario non potest existere: debet autem existere si ejus ideam habeamus. Quia obligamur ut illud declinemus, (obligatio autem sine notitiâ ejus qui obligatur, vel rei quæ obligatione continetur non est obligatio, saltem vi suâ destituta est) oportet ergo existere; si existat, vel a se vel ab alio existentiam habet, à se habere nequit, quia (ut diximus,) si esset causa suæ existentiae nullo laboraret defectu; quia omnia appetunt perfectionem sui: si ab alio idem dicimus, quia illum oportet esse primam causam, ideoque perfectissimam; si perfectissima, ergo nihil ab eâ productum, quod defectu vel vitio aliquo laborat, propter illam necessitatem de quâ supra disputavimus; scil. quod ab illo qui summè perfectus est, nequeat aliquid produci imperfectum; ubi nullum vitium, ibi nullum vitandi sive prohibendi objectum; ideoque tali habituali dictamine, de quo somniat noster doctor, non opus; illud enim nobis acquisivi-

mus

mus existentibus objectis; ex quorum contentione quid faciendum, quid fugiendum erat, didicimus; itaque non impossibile fuit *hominem ex legem nunquam fuisse*, verum necessarium eum in statu integro vitis purum, propter illam innatam ad finem rationi sive intellectui rectitudinem, quâ semper volebat, quod divinæ imagini conveniens ideoque bonum & rectum erat, legibus solutum fuisse affirmandum est; attamen faciebat, quod natura sive voluntas divina exigebat, verum non ex necessitate legis, aut obligationis intuitu, dictamine rationis præeunte, quod ipsum decebat, quid isti voluntati consentaneum erat, ideoque præceptum, quid ab eo alienum erat, ideoque veritum: Verum ex inclinatione & motu naturali, ad finem suum tendebat, ideoque legi divinæ, sive naturali satisfaciebat, & ita operabatur quod ipsum decebat, & rectum ac bonum erat.

§. 32. Verum objicit autor, *nostram a Deo dependentiam legem naturæ necessarium involvere*: quod concedo, sed quomodo; scilicet quia Deus omnia in se concludit, & nihil vult præter se, ideoque sibi finis est; hinc omnium rerum

finis esse debet, ad quem tendunt, sive
cujus gloriæ celebrandæ inserviunt;
cum autem illa Dei voluntas immutabi-
lis sit; hinc semper idem debet esse finis,
idem motus, quo ad illum ferimur;
ab eo nunquam deviare, nunquam ab-
errare licet: hæc autem Dei voluntas,
quæ semper refertur ad se ipsum, nobis
lex est, quâ obligamur ad faciendum
id, quod fini est consentaneum; hic fi-
nis, hæc divina voluntas norma & ordo
est, secundum quem hominis actiones
instatu integro dirigi deberent, eique
esse conformes, & hujus respectu non
potuerat esse exlex; id est, sine normâ
sine ordine vivere; Deus enim est Deus
ordinis: verum quia inclinationes ex
divinâ imagine fluentes, semper cum
voluntate, ideoque cum normâ & ordi-
ne a Deo præscripto, consentiebant, om-
nes actiones quæ ab illo proficisceban-
tur, quia rectitudini voluntatis, sive ex
integrâ & incorruptâ naturâ profluenti-
bus inclinationibus, congruæ erant, juri
naturæ sive divino morali respondebant,
ideoque justæ & rectæ, & ab illâ rectitu-
dine & congruentiâ actionum cum nor-
ma suâ dignitas illa & pulchritudo hominis
innocentis in oculis Dei, qua gratiâ creato-
ria

ris illum dignum reddebat, ut inquit auctor pag. 71. §. 42. Et ita Deus sanctitatis sua & iustitia radium videbat in ectypo suo.

Quam orbem statuo cum auctore nostro, nullum tempus hominis a lege vacasse: non innocentia periodus, propter illius perfectionem & dignitatem, scil. si lex significet illam convenientiam inclinationum & actionum cum fine, & imagine sive voluntate divinâ, quæ semper bona & iusta, & fons omnis iustitiæ est.

§. 33. In illâ convenientiâ & rectitudine voluntatis, hominis in statu integro perfectio & dignitas collocanda est; quippe quo propius ad eum accedimus, eo perfectiores & digniores sumus, quia causâ nostrâ nihil perfectius, nihil præstantius, vel dignius excogitari queat; atqui illa voluntatis, intellectus, sive inclinationum rectitudo, nos Deo simillimos reddebat, quia in eâ ipsâ Dei imago consistebat, ergo oportet hominis perfectionem & dignitatem in ea sitam fuisse: verum quando per legem intelligimus dictatum rationis nostræ *jubens bona, vetans mala*; statim voluntatis nostræ defectum animadvertimus, qui defectus nobis imperfectionem, imperfectio dignitatis diminutionem indicat.

F 7

quippe

quippe quoniam non tendimus continuo ad finem nostrum , & negligimus media quæ nos ad eum ducunt , idque propter mutationem motus nostri a lineâ rectâ ad circularem , quæ nos a fine abducit ; hinc satis perspicimus quod nobis non adest , quod adesse debuisset ; iste defectus malus , quia boni est privatio ; ubi autem bonum abest , ibi necessario malum obtinet , quia inter duo illa extrema nullum datur medium : ratio autem , cui insunt adhuc boni & honesti principia , quando inclinationes & appetitus cum illis conferat , clarè jam perspicit quid bonum , quid malum sit , ideoque quid facere , quid fugere debeat. Quali comparatione inclinationum in statu integro opus non erat , quia sequens inclinationes suas homo , tanquam actionum regulam & normam , legi satisfaciebat , quia divinæ voluntati ejus appetitus , & naturalis motus semper respondebat , itaque olim spontè & inclinatione naturali leges naturales observabat , quia naturalem sequens motum actiones semper fini & mediis ad illum assequendum necessariis conveniebant , ideoque juri congruæ erant , nullâ adhibitâ comparatione unius cum alterâ

nam

nam una tantum erat recta & régia via, quam sequens a fine aberrare non poterat.

§. 34. Hodie vero, quia voluntas nostra non respondet fini, ideo, antequam eam exequimur examinanda est, an cum recti & honesti principiis, ideoque cum fine conveniat nec ne, ex quâ contentione iudicium, & dictatum sequitur, nobis indicans quid iniquum, & consequenter quid prohibitum, quid præceptum sit, ideoque illud faciendum, hoc fugiendum concludimus; & ita legem nobis dicimus. Quamvis author distinctionibus abundat, quibus obruat lectorem, attamen hæc illum fugit, quam si percepisset, nullus dubito, quin magis distinctè & aptè ac ornatè de juris naturæ origine disputasset, neque opus fuisset, ut tantam distinctionum copiam, neque antiquorum patrum totam turbam in auxilium advocasset; quippe persuadeo mihi semetipsum hisce distinctionibus adeo obruisse, ut vix intellexerit de quo disputabat: quod clarè perspicio ex allegatis patrum testimoniis, quorum nullum mihi occurrit, quod aliquâ ratione nostræ disputationi applicari queat, neque ullum verbum, ullam sententiam

tentiam invenio , ex quâ concludere possemus , illos de nostrâ disputationis subjectâ materiâ cogitasse: verum vel de lege Dei positivâ in paradiso mortalibus datâ , vel legibus naturalibus , scilicet rectæ rationis dictatis , vel de decalogo legum naturalium renovatione , factâ in monte Sinai , adstante Moyse , & Lapideis tabulis inscriptâ & Moyfi ab ipso summo legislatore datâ , ut tanquam minister suus eam populo promulgaret : tantum autem testimoniorum copiam habet , ut si omnia describere vellemus parvum conficeremus libellum , & nullum hujus laboris caperemus fructum , nisi quod tempus & charta inutiliter esset consumpta ; ex uno vel altero testimonio quod describemus , satis perspiciemus , quam intempestivè ad suam opinionem adstruendam ab eo allegantur.

TER-

T E R T U L L I A N .

advers. Judæos. Cap. 2.

NAmque in principio mundi, ipsi
 Ada & Eva legem dedit, ne de
 fructu arboris plantata in medio pa-
 radisi ederent: quod si contra fecissent morte
 morerentur: Quæ lex eis sufficeret, si esset
 custodita. In hac enim lege Ada data,
 omnia præcepta recognoscimus, quæ postea
 pullulaverunt data per Moysin, id est, di-
 liges dominum Deum tuum de toto corde tuo
 & ex tota anima tua; & diliges proximum
 tanquam te; & non occides, & non mœ-
 chaberis, & non fraudaveris, falsum testi-
 monium non dices. Honora patrem tuum
 & matrem & alienum non concupisces. Pri-
 mordialis lex est enim data Ada & Eva in
 paradiso, quasi matrix omnium præceptorum
 Dei. Denique si dominum suum dilexif-
 sent contra præceptum ejus non fecissent, si
 proximum diligerent, id est semet ipsos, per-
 suasioni serpentis non credidissent, atque ita
 in semet ipsos homicidium non commisissent,
 excidendo de immortalitate, faciendo con-
 tra Dei præceptum, a furto quoque abstinu-
 issent & de fructu arboris clam non degustaf-
 sent,

sent, nec à conspectu domini Dei nostri sub
 arbore delitescere gestissent. Nec falsum as-
 severanti diabolo participes efficerentur, cre-
 dendo ei quod similes Deo essent futuri. At-
 que ita nec Deum offendissent ut patrem, qui
 eos de limo terra quasi ex utero matris figura-
 verat. Si alienum non concupissent, de fru-
 ctu illicito non gustassent. Igitur hac gene-
 rali & primordiali Dei lege, quam in arbo-
 ris fructu observari Deus sanxerat, omnia
 precepta legis posterioris specialiter indita fu-
 isse cognoscimus, qua suis temporibus edita
 germinaverunt. Eiusdem est enim postea
 docere legem, qui ante pramiserat preceptum:
 quoniam & ipse est, erudire postea, qui
 ante justos formare instituerat. Quid enim
 mirum, si is auget disciplinam, qui instituit,
 si is perficit, qui cepit. Denique ante le-
 gem Moysi scriptam in tabulis lapideis, le-
 gem fuisse contendo non scriptam, qua natu-
 raliter intelligebatur & à patribus custodie-
 batue. Nam undè Noè justus inventus, si
 non in illum naturalis legis justitia precede-
 bat? undè Abraham amicus Dei deputatus,
 si non de aequitate & justitia **LEGIS NA-
 TURALIS, &c.**

ATHA-

A T H A N A S.

de incarnat. Verb. Dei.

DEus enim bonus est, vel potius fons bonitatis. Bonus autem, nullis rei invidia tangitur: Undè nulli essentiam invidens, ex non entibus universa creavit, per suum verbum Dominum nostrum Jesum Christum, inter qua, pra omnibus humanum genus misericordia prosequutus est: Animadvertens n. eos conditione sua natura perpetuò subsistere non posse, majus quiddam illis elargiturus non simpliciter, sicut reliqua in terris animantia, quae bruta sunt, humanum genus creavit, sed ad suam ipsius imaginem illud effiguravit, deditque illis suae rationis dotem, ut veluti umbras quasdam ac lineamenta rationis possidentes rationalesque effecti, perseverare possent in beatitudine, viventes veram, & revera Sanctorum in paradiso vitam. Animadvertens rursus arbitrium defectumque hominis utroque vergere, maturè hanc gratiam quam ipsis dederat, legis & loci praesidio communitatem voluit. Introduxit igitur, eos in suum ipsius paradisum, edictumque praescripsit, ut si gratiam illam conservarent pro-
bique

bique permanerent, fruenter in paradiso sine mœrore, sine anxietate hilarissima vita, præter etiam id, quod ipsis in cælo immortalitas destinata erat. Sin autem prævaricationem facerent, & ad improbitatem averterentur, cognoscerent si per mortem pro ipsorum natura corruptionem subituros; neque victuros in paradiso, sed extra paradisum postmodum morituros, & in morte corruptione neque permansuros esse.

H I E R O N Y M.

Tom. IV. Epist. ad Algas. quæst. 8.

Ista lex qua in corde scribitur, omnes continet nationes: & nullus hominum est, qui hanc legem nesciat. Unde omnis mundus sub peccato, & universi homines prævaricatores legis sunt: Et idcirco justum judicium Dei est, scribentis in corde humani generis: Quod tibi fieri nolueris, alteri ne feceris. Quis enim ignoret homicidium, adulterium, furtum, & omnem concupiscentiam esse malum: ex eo quod sibi ea noluit fieri? Si enim mala esse nesciret, nequaquam doleret sibi esse illata. Per hanc naturalem legem, & Cain cognovit peccatum suum, dicens: Major est causa mea, quam

ut

ut dimittatur. Ex Adam & Eva cognoverunt peccatum suum, & propterea absconditi sub ligno vite. Pharaon quoque antequam lex daretur per Moysen, stimulatus lege natura sua crimina confitetur, & dicit: Dominus justus, ego autem, & populus meus impii.

¶ I D. In sermon. de fide & Lege Nat.

Natura enim leges suggeret, scimus ex nobis ipsis quid bonum & quid malum. Posuit Deus in natura legem non scriptam, qua illustrat mentes nostras. Nullus dicat legem non legeram, nesciebam qua ad legem pertinent. Nam si negaveris communem legem, arguet te natura lex. Vis discere quod Deus natura inseverit leges, qua discernant quid bonum & quid malum? -- Vis videre frater quantum valeat innata lex?

§. 35. Quarum legum hæc patrum testimonia mentionem faciunt? scil. naturalium, id est earum, quæ per Moysen ministrum renovatæ sunt. Naturalis autem lex vocatur, quia descendit ex divinâ imagine, ex Dei voluntate

luntate & decreto , unde omne jus , omnes leges morales , quæ & naturales vocantur , dirivantur & originem suam habent : quia autem Deus nullum aliud potest habere objectum , quam se ipsum , ideo sua voluntas semper & continuo ad se ipsum , tanquam ad objectum & finem suum inclinatur & tendit ; præter se ipsum nihil est , quod potest appetere amare , & velle , quia in se omnia concludit : ille enim solus bonus , rectus , justus ; si autem nihil præter se ipsum cupiat vel velit , necessario omnia propter se ipsum produxit , si omnia propter semetipsum sint , quæ fecit , necessario omnia ad eum tendere voluit tanquam finem , ideoque nullas alias inclinationes eis indidit , ex illâ jam necessitate fluit obligatio , quâ tenemur ad eum finem cursum nostrum dirigere , & ita voluntati divinæ , quæ nobis lex est , & quidem immutabilis , propter immutabilem Dei naturam , satisfaciendo , juri sive legi naturæ congruè vivebat homo in statu integro . Si vero per leges naturales intelligamus dictatum rectæ rationis , indicans actui alicui , ex convenientiâ vel disconvenientiâ cum ipsâ naturâ rationali , vel innatis nobis honesti & justis principiis ,

piis, inesse moralem turpitudinem, aut necessitatem moralem, (scil. illam ex divinâ voluntate descendentem obligationem) ac consequenter ab auctore naturæ Deo talem actum vetari aut præcipi. Hoc sensu leges naturales in statu corrupto obtinent, & hominibus jam innatæ dicuntur propter innatas ad malum inclinationes; nam existentibus objectis, existit quoque lex, ut superius probare conati fuerimus: quia autem menti inhærent & boni principia, & ad malum etiam inclinationes, hinc legis objecta in se experitur homo, ideoque statim lex ad eum pertinet; nam ubi illa, ibi statim necessitas faciendi & abstinendi. faciendi necessitas ex jussione, abstinendi ex prohibitione descendit, illa ex naturâ boni, hæc ex naturâ privationis boni id est mali immediatè profuit: itaque statuunt quidem patres ad quorum testimonia author refugit, leges naturales homini innatas atque insculptas esse, verum inde author non potest concludere, quod ubique velit probare, scilicet hominem ratione pollentem nunquam fuisse exlegem, id est, sine dictamine habituali seu lumine pratico, quod agenda & vitanda indicat
verum

Verum simpliciter docent homini legem fuisse innatam, quod etiam affirmo: verum non dicunt illam legem, quæ est ut inquit Tullius, recta ratio, naturæ congruens, diffusa in omnes, constans, sempiterna, quæ vocet ad officium jubendo, vetando a fraude deterreat; obtinuisse, ante dictamen habituale, indicans nobis quid convenit cum rectitudine nostræ rationis, id est, cum innatis illis honesti principiis, ideoque bonum est, quid ab iis alienum est, ideoque malum; hoc abstinentiam, illud actionem involvit; verum homini tantum legem fuisse innatam, quod nunquam negavimus, verum distinximus tantum inter jus sive legem naturæ, quæ profluit ex istâ divinâ voluntate & Dei decreto & per divini luminis communicationem omnibus innata creaturis, easque omnes obligat ut ei voluntati sive decreto satisfaciant; cui satisfaciendo legem observant, per illam autem communicationem inclinationes ita diriguntur, ut semper huic fini sint conformes, ideoque actiones ex iis proficiscentes justæ vocantur, & legi naturæ congruæ, quæ etiam est dictatum habituale rationis, prohibens quæ

quæ vitanda & jubens quæ agenda sunt ; quia illud dictatum habituale præsupponit habitum vitiosum ex corruptâ naturâ originem trahens, in integro statu obtinuisse neminem hominem probaturum mihi persuadeo, neque patrum probant testimonia. Nullus autem dubitat author, quin satis *evidentem The-
sism præmissarum, illa perpetui & paradisei
juris patronorum selecta testimonia, robo-
rent & illustrent veritatem* : verum crede mihi, ea producendo, nihil effecisti, quam quod manifestam hujus juris prodideris ignorantiam, quod intempestiva tua applicatio satis illustrat : nihilominus contentus videtur victoriâ, quam huc usque de nobis deportavit, eamque ulterius prosequi in animo habens, tertiam producit dissertationem, tanquam pharetram plenam adhuc sagittis, in meam perniciem collectis; sed addamus nobis animum, nondum mihi adeo grave inflictum vulnus, ut victoriam adversario cederem, licet toto primitivorum patrum munitus agmine ; nullo enim veritas indiget auxilio, ipsa quam nuda omni destituta auxilio, invicta tamen & immota stat, contra authoris nostri furibundi impetus; & plumbea in me vibrata tela. G   AD

A D

DISSERTATIONEM
TERTIAM.

§. I.

Postquam author juris paradisei in dissertatione quæ præcedit, theses quasdam a nobis rejectas tanquam falsas, cum *inviecto veritatis robore, tum saniorum communi opinione, quæ ipsi certa & infallibilis est judicandi regula, subnixas probare conatus fuerit; in hac dissertatione argumenta, quibus præcedentium Thesium falsitatem & theses nostræ fundamentalis (quâ in statu integro nullas leges naturales obtinuisse contendimus) veritatem adstruimus, evertere conatur: verum ubique animadverto, ejus de nat: lege confusam ideam; ita ut semper ad distinctiones, quarum magnam in cerebro collegit copiam, confugere necesse habeat, si se ipsum intelligere velit, quibus me sæpe adeo confundit, ut ingenuè fatear,*

me

me aliquando conjecturis mentem authoris assequi debuisse. Absurdam, inauditam, & falsam vocat Thesin illam, quâ leges naturales vetustissimos habuisse morales nego. *In statu innocentie, inquit, nullis adpersa maculis enituit justitia: ergo a justitia culmine jus, a morum intaminatâ pulcritudine legem moralem segregat: in throno primæva integritatis floruit rationis integritas: ergo a rationis complemento intellectum, vel ab intellectu notitiam separat: in theatro originalis justitiæ viguit dexterrimus liberi arbitrii usus. Ergo a voluntatis dexteritate liberum arbitrium, a plenâ libertate, libertatem ipsam sejungit: denique in illâ serenâ die noctem, in luce tenebras, in perfectione defectum, in Lynceo mentis visu cecitatem, in rationis regno, & gloriâ triumphali servilem necessitatem, in sapientiâ ignorantiam quarit. Absurdiora merito mihi videri possent hæc authoris ratiocinia, retorqueamus ea, & facile illud perspicimus. In statu integro enituit nullis maculis adpersa justitia; hinc nulla verba minacia fixo ære legabantur, pœna metusque aberant, dum spontè mortales faciebant quod bonum & rectum erat, non naturali lege, sed nativâ caritate, & innatâ inclinatione*

G 2   impulsî,

impulsi, ut inquit Burmann. in sua *Synopsi. cap. 1. lib. 2. Floruit rationis integritas*: hinc vitiorum ignoratio, & intellectus rectitudo, quæ est rationis complementum, quia nullo laborabat defectu, voluntas & inclinationes huic integritati & rectitudini erant consentaneæ, actiones etiam ei respondebant, ideoque justæ; notitiâ erat intellectus ornatus, sed quali, scil. quam ex objectis externis, vel ideis innatis sibi acquisiverat, ideoque perfectam & rectam, quia omnia perfecta & bona erant, quæ vel externè vel internè animo repræsentabantur, hinc nullæ in mente nisi bonæ ideæ: *Viguit in theatro originalis justitia dexterrimus liberi arbitrii usus*. Hinc summa libertas, quia pravis cupiditatibus & inordinatis animi motibus non inferviebat protoplastus; cognoscebat finem suum, sciebat in quo summum consistebat bonum, scil. illâ mentis & conscientie tranquillitate, profluente ex illâ inclinationum & actionum cum fine convenientiâ; ea notitia faciebat hominem versus finem inclinare, eò continuò ferebatur voluntas; quippe voluntas nihil aliud est, quam impressio ad aliquod objectum, quod intellectus sibi repræsentata

senta tanquam sibi conveniens ; quia
 autem summâ gaudebat libertate, ideo
 quò inclinabat, eò sese determinare
 poterat, & ita objecto adherere ; *Li-*
bertas enim nihil aliud est, quam vis illa quâ
mens impressionem illam versus objecta nobis
arridentia, deducere potest, & hoc pacto
efficere, ut inclinationes nostræ cupiam ob-
jecto defixa adhareant. Corruptâ autem
 hominis naturâ & amissâ originali justi-
 fiâ, libertatem quoque amisimus, id est
 nosmetipsos determinandi ad id, quod
 novimus bonum nobis esse, & fini ad
 quem tendimus conveniens, ideoque
 cupimus & volumus, facultate orbati
 sumus ; quippe libertas est facere quod
 volumus, quod *volumus autem non agi-*
mus, verum quod nolumus, hoc perpetramus,
 ut inquit Apost. *epist. ad Rom. cap. 7.* idque
 quia servi peccati sumus : hinc lege fuit
 opus, quæ voluntatem ad malum pro-
 pensam dirigeret ad bonum & rectum ;
 quia enim libertate abutimur legis servâ
 facti sumus, *dominari enim ea nobis dici-*
tur, & non amplius quod lubet face-
 re licet, verum quod lex nobis indicat,
 & imperat : serenâ jam illâ die in noctem
 mutatâ, lege tanquam lucernâ pedi-
 bus nostris indigemus, quæ nobis indicat

quibus in tenebris ambulamus, quibus laboramus vitiiis, quantum de perfectione, quâ olim eramus ornati, post lapsum detractum sit, quanta jam sit mentis cæcitas, cum olim essemus lucis filii, unde harum miseriarum cognitio, nisi ex lege; ita ubi lex obtinet, ibi tenebræ, ibi mentis cæcitas, ibi servitus, ibi defectus, non a lege tanquam primâ causâ, lex enim ipsa bona est, sed per legem, tanquam speculum, quod nobis maculas & defectus ob oculos proponit; atqui in statu innocentia lex obtinuerit, ergo in serenâ die noctem, in luce tenebras, in perfectione defectum, in lynceo mentis visu cæcitatem, in rationis regno & gloriâ triumphali servilem necessitatem quærit noctambulo noster. Sed videamus quâ ratione hæc authoris metamorphosis nititur, scilicet confusâ, ut diximus, beatæ primævi hominis, conditionis ideâ, quam ubique nostræ corruptæ naturæ æquiparans, semper absurdas inde deducit consequentias, quamvis distinctionis remedio eas evitare conetur, passim in discutiendis argumentis nostram thesin oppugnantibus, id ipsum videbimus.

§. 2. Primum argumentum quod oppugnan-

pugnandum sibi statuit vindex juris paradisei, in §. 3. *mea dissertationis* proposui; scil. cum arctum illud vinculum inter rationem & jus naturæ, quasi una non posset esse sine altero, negavissim, probare conatus fui jus naturæ sumptum pro regulâ actuum moralium, obligante ad id quod rectum est, ideoque ad fugiendum quod injustum est, separatum & diversum quid esse ab ipsâ ratione, propterea quod eo sensu nihil aliud sit, quam dictatum recte rationis, profluens ex distinctione justî & injusti, boni & mali, sive ex illâ convenientiâ voluntatis & appetitus nostri cum primis illis nobis innatis honesti principiis, ex quâ contentione judicamus quid à nobis ratio postulat, quid facere quid fugere nobis injungit, utrumque includit obligationem seu necessitatem moralem, a quâ nunquam dispensari possumus, nequidem ab ipso Deo, quia nihil suæ naturæ contrarium facere potest: quia vero ista nobis incumbit obligatio, æquum ut habeamus notitiam ejus, quod obligatione continetur, aliter enim obligatio nullam posset habere efficaciam, vel nullam adstringendi vim; atqui obligatio quâ tenemur ad facien-

dum bonum est, quoque includit obligationem ad fugiendum quod malum est, hinc eodem momento quo concipimus obligationem, necessariò etiam concipimus illa duo obligationis objecta; quia autem objectis inest hæc obligatio sive moralis necessitas, quæ jubet vel vetat, hinc unum sine altero concipere nequeo, & unum præsupponit esse alterum, tolle unum tolles utrumque, scil. quatenus in ideâ mentis existunt, & esse & non esse simul concipio. Bonum sive justum non possum concipere sine obligatione ad faciendum illud; cum autem illud *τὸ* facere continuam includit actionem, & omnis intermissio sive cessatio actionis eâdem obligatione prohibetur, quia est boni privatio, quemadmodum quies est privatio motus, hinc sub ideâ mali nobis repræsentatur; quippe ubi bonum abest, necessariò adest malum; nullum enim datur medium, ideoque statim atque conscius sum, me fecisse quod rectum & justum est, simul scio me nihil omisisse quod facere debuissem, & eodem momento quo justum concipio, simul concipio illud adeste quod adeste debuerit, scil. illud factum; quando injustum

con-

conciPIO simul abesse quod adesse debuit, nimir: omissionem sive facti privationem: nullum contrarium sine contrario altero, unum alterum supponit, & ex eorum oppositione elucescit utriusque natura. Hoc itaque sensu, dixi rationem & jus non esse unum & idem, quia ratio nihil potest percipere, antequam existunt objecta, quorum ideam percipit; at tamen ratio manet ratio; quemadmodum cera quidem apta est ad varias recipiendi figurationes, verum oportet illam prius existere, quam recipiet; atqui malum non concipimus nisi deficienti bono, ergo nullam ideam mali homo habere potuit, nisi postquam boni amissionem & defectum perceperit, quando defectus sive privatio boni, statim eum ad ipsum bonum quasi manu ducebat; quippe non posset habere ideam sive notitiam istius defectus, nisi simul haberet ideam istius rei, quam amiserat; propter illam relationem inter defectum & rem deficientem, defectus mali, res ipsa boni ideam homini representabat.

§. 3. Hinc injustè carpit author vindictarum ea, quæ diximus scil. *nullam jus esse sine injuria*, unum alteram præsupponere;

ponere; ideoque nullam nobis legem innotescere, nisi habeamus boni & mali, juris & injuriæ ideam; quippe quoniam legem definimus dictatum rectæ rationis, id est distinctionem quandam justî & injusti, quæ involvit jussionem & prohibitionem, non existentibus hisce duobus contrariis, distingui a ratione non possunt, & consequenter nos informare nequiret, quid bonum quid malum, quid faciendum, quid omittendum sit. Ex hac nostrâ propositione tale format author argumentum: *Ubi nulla est injuria, ibi nulla lex est; instatque innocentia nulla facit injuria: Ergo in illa natura lex fuit.* Hic iterum confuse disputat juris paradisei doctor divina cum humanis confundens. *Distinguit primo inter injuria conceptum vel notitiam & injuria prohibitionem sive reatam. Quod si majoris sensus est inquit: Ubi nullus est injuriæ conceptus: ibi nulla lex est: distinguendum erit, inter injuria conceptum in mente legislatoris, & subjecti passivi spectatum. In mente legislatoris conceditur conceptum legis & injuria tempore simul esse, dum enim concipit legislator legem, simul concipit peccatum, injuriam lege prohibitam, & vindicandam. Hoc respectu minor negat, nempe instatque innocentia*

*sentia injuria conceptum in mente supremæ
 legislatoris, qui propter omniscientiam, præ-
 terita & futura novit, & quem injuria casus
 sive jam emergat, sive emerfurus, nullus fugit,
 non fuisse; si injuria conceptus ergo quoque
 lex. Si author disputationis limites non
 transiisset, non opus fuisset hac distin-
 ctione inter conceptum in mente legi-
 slatoris & subjecti passivi spectatum. In-
 jurie quippe idea semper includit legem,
 id est, prohibitionem; quemadmodum
 omni bonitati inest jussio ex naturâ ejus
 fluens, ita oportet tam in legislatore,
 quam in subjecto passivo & legis conce-
 ptum & injuriæ simul esse tempore; di-
 sputatur enim hic de jure nat., cui ista
 moralis necessitas inest. Verum illud no-
 tandum, quod summus legislator propter
 omniscientiam futura æque ac præsentia
 novit; *vocat enim quæ non sunt, tanquam es-
 sent.* Subjectum vero passivum nullam
 sibi acquirit notionem, nisi per obje-
 cta, quæ percipit, vel per innatas ideas;
 itaque eorum quæ jam existunt demum
 ideam habet & concipit. Si autem in
 mente legislatoris fuerit injuriæ conceptus in-
 statu innocentia: ergo & lex obtinuit & in-
 juria: nam lex ex ipsâ naturâ Dei fuit, eam-
 que creaturis rationalibus posuit, atque ad ejus
 obser-*

observantiam & *injuria fugam obligavit*, *ideoque justitia meritum* & *reatum injuriæ concepit*. Hic in totum aberrat a quæstione nostrâ author, & sibi ipsi contradicit; nam status innocentiae cujus mentionem facit, satis indicat, cui injuriæ conceptus, cui lex applicari debet. Ante diximus, ne author divina humanis misceret, nullam esse juris ideam, quin simul existat injuriæ conceptus, per illam juris privationem nobis communicatus, quia unum per alteram interno-scimus; hinc nullam legem nobis innotescere, nisi habeamus prius justii & injustii ideam, quia lex sive dictatum prohibens injusta, præcipiens recta, ideoque distinguens inter bona & mala, illa duo contraria requirit, ex quorum oppositione fluit & jussio & prohibitio, objectis inherens.

§. 4. Si de lege æternâ sermo sit, nulla nobis quæstio reliqua est: *Æterna* dicitur, quia ex ipsâ Dei naturâ emanat, ideo neque principium neque finem habet: cum autem nullum Deus habeat finem præter sese ipsum, ita nullum finem præter semetipsum creaturis constituere potuerit, ad quem tendere necessitate morali, ex eadem naturâ habente

bente originem, obligantur; quippe cum Deus necessariò nullum objectum, nullam ideam, nullum finem habere queat quam se ipsum, quia omnia in se possidet, ideo voluntas continuò ad se ipsum fertur, ex quâ necessitate oritur obligatio, quâ ad eum tanquam unicum finem & summum bonum tendere, & media ei assequendo idonea adhibere tenemur: quamdiu ad illum voluntas inclinatur, & actiones & huic respondent, & volumus & agimus quod bonum & rectum est; quando ab eo contrario motu, & perversis animi inclinationibus deviamus, facimus quod malum est, quia bono contrarium; contrarium, quia illud tollit: bonum agimus, quando actiones fini respondent, quia ad eum non pervenimus, nisi operando quod rectum est: nam quoniam summè sanctus est, necessariò amat rectum & abhorret ab eo quod malum est, quia naturæ suæ contrarium; hinc ad eum tanquam finem nostrum tendentes, necessariò per illa media, quæ ei assequendo idonea sunt, ad eum perveniendum est; impossibile enim est finem assequi per media, quæ ei sunt contraria; media autem illa sunt, *bonum, iustum,*

sum, & recta operare, & agere; quare ipsa obligatio, quâ ad finem assequendum tenemur operari, simul includit obligationem ad operandum bonum, idque continuò sine ullâ cessatione, quia ipsa cessatio malum producit, propterea quod sit boni privatio. Quemadmodum Deus sibi continuò & semper objectum ac finis est, quoniam omnia in se possidet, ideoque nihil aliud præter se ipsum vult, aliis creaturis continuò quoque finis est, ad quem tendere vult; si continuò nobis debeat esse finis, semper & continuò operandum nobis quod bonum, & rectum est, utpote quod est unicum medium quo ad finem perveniendum. Exinde perspicimus quare Deus non vult quod malum est: scilicet quia nihil vult quam semetipsum, quoniam omnia in se possidet; malum autem est extra se, ideoque sibi contrarium; tollit enim quod est, est entis privatio, ideoque non res non ens, quamobrem non potest esse objectum divinæ voluntatis, quippe si vellet existeret, sed quia contraria sunt velle & non velle, ideo non vult malum, quia volendo malum: nihil vellet; quia autem vult se ipsum tanquam finem omnia in se possidentem,

dentem, hinc malum nolit, quia a fine recedit & illum rejicit: malum enim diximus esse boni privationem, nullum autem datur medium ad eam perveniendum nisi boni operatio; quod itaque huic adeo contrarium est, ut illud medium tollat, necessario a fine alienum esse debet, & consequenter non potest talis voluntas cadere in eum, qui sibi finis est; nam sibi ipsi finem esse, & finem non velle contradictorium est, nam quia vult, sibi finis est, vult autem quia omnia in se possidet, & extra se nihil est quod vellat tanquam non possidens; omnium enim causa est, ideoque nihil potest deficere: si omnium causa sit, quia voluit ut existerent, voluit autem propter se ipsum, ideo omnia habent relationem ad se ipsum, & consequenter iterum sibi & omnibus quæ produxit finem esse voluit. Fluit itaque ex Dei naturâ ut nobis sit finis, fluunt ex eâdem naturâ media quibus finem assequimur, nam qui vult finem etiam vult media ei assequendo idonea. Quia finis necessario summè bonus est & rectus, (nam illud *omnium rerum causam & finem esse includit esse & existere*; *existere autem bonitatem involvit*; nam ma-
lum

lum non potest aliter concipi, nisi tanquam boni privatio, ideoque quod existentiae & essentiae contrarium est, & consequenter alius rei causam esse nequit) si finis inquam summè bonus, oportet media ei assequendo idonea ejusdem esse naturæ, ideoque si ad eum tendamus & quidem necessariò, quia necesse est ut nobis sit finis, eadem necessitate quâ ad eum tendere, etiam quod bonum & rectum est operare obligati sumus. Hæc autem obligatio, hæc necessitas ex ipsâ Dei naturâ fluens, nobis immutabilis lex est, obligans ad bonum & rectum operandum; obligatio autem quâ ad bonum faciendum ex lege hac morali descendens, tenemur, simul nobis imponit necessitatem abstinendi à malo, quia fini est contrarium, ideoque Divinæ voluntati repugnans. Et ecce legem moralem ex Dei naturâ profluentem, ideoque æternam, ab æterno enim sibi finis & objectum fuit, ideoque aliter non voluit, neque potuit, immutabilis & semper idem est, ideoque constans & perpetua debet esse voluntas ejus; quia autem præsentia & futura novit, & non solum habeat ideam eorum quæ sunt, sed etiam quæ non sunt, in quorum numero

mero est malum, sive peccatum, injustum, (quod tantum est defectus atque aberratio mentis humanæ & per se reverâ nihil, ideoque extra eam non intelligitur) hinc Deum ab æterno habuisse injuriæ conceptum, id est, privationis juris, ideoque tanquam nihili alicujus, nemo negare potest, nisi vel sit atheus, vel mente captus: & quoniam iste conceptus includit Dei non velle, hinc involvit prohibitionem, & quidem necessariam, ex ipsâ naturâ injuriæ provenientem; quippe non est injuria quia non vult Deus, verum non vult quia est injuria: nam si Deus posset eam velle & non velle, non esset moraliter mala; quemadmodum autem Deus vult bonum quia est bonum, ita non vult malum quia est malum, utrique inest necessitas, illi faciendi, huic abstinendi: necessitas vocatur quia ex ipsâ Dei naturâ profluit bonum, id est, facti necessitas, quâ simul continetur prohibitio mali, quia est illius privatio: unde abstinendi necessitas non dependet a voluntate, quemadmodum leges positivæ, propter illam necessitatem, sed in se continet præcipiendi & vetandi obligationem immutabilem, ideoque vetando non illicita, neque percipiendo debita fiunt,

sed quia objecta per se & suapte naturâ licita & illicita sunt, hinc præcipiuntur & vetantur. Non præcedit itaque in jure naturæ jus, sive lex injuriam, ideoque injuria est posterior lege, verum simul existunt, nam propter disconvenientiam cum jure sive naturâ rationali, habet in se prohibitionis necessitatem, quia contra jus est, & consequenter vetatur. Quæ cum ita sint, non satis admirari possum distinctionem mei adversarii, inter conceptum injuriæ in mente legislatoris & subjecti passivi spectatum, ut probaret in statu innocentiae fuisse injuriæ conceptum, ideoque legem obtinuisse, quia in mente summi legislatoris conceptus injuriæ fuerit, imo conceptus fuit quia lex præcedit: *Quippe statim atque legislator aternus creaturis rationalibus legem posuit, qua effectus est divini illius imperii, & justitia meritum, & reatum injuria concepit, obligans pariter ad legis observatiam, & fugam injuria.* Nul-
 lus dubito quin facile ex hisce perspiciet lector, quantum aberrat a scopo nostro author, & quam redicula est distinctio, quam occasione sui argumenti excogitavit; redicula quia plane inutilis, in quibusdam etiam absurda, injuriæ conceptum

ceptum ab ipsâ lege separans, quasi successivè & gradatim procederet Deus; voluntas a conceptu, conceptus a voluntate diversus esset; imo ipsam legem moralem evertit, prius aliquid & posterius statuens: quod enim Deus intelligit, hoc simul vult, & quod huic voluntati contrarium, non vult ipso eodemque momento, uno enim intuitu omnia inspicit, intelligit, tam ea quæ non sunt, quam quæ sunt, & simul vult, ac non vult; nihil itaque prius in voluntate quam intellectu, neque in intellectu quam voluntate.

§. 5. Ipse author confitetur pag. 109. §. 4. se planè a mente nostrâ in præcedente paragrapho divagasse, sed quâ intentione nescio, nisi quod in distinguendo lectori fortasse ostenderet solertiam; quippe multas consultò non describo distinctiones, quas è cerebro protrudit, ne inutiliter charta periret, ideoque de *actuali*, *possibili*, *præsenti*, *futuro* injuriæ conceptu, qui in legislatore humano locum habet, quia non est nostri fori nihil disputabimus. Ad *idealem* & *experimentalem* injuriæ notitiam benè & distinctè a se invicem internoscendam, progrediemur. Quibus cognitis videbimus quid est
con-

conceptus *confusus* quid *distinctus*: quid *notitia implicita*, quid *explicita*. Quid cognoscimus, nunc *in actu primo*, nunc *in actu secundo*, nunc *in potentiâ*; quæ tempora distinguenda sunt quoad explicitam notitiam, scil. *antecedens legem positivam & consequens*. Quid sit habere ideam *boni & mali disjunctim*, quid *copulatè*. Quid sit effectus legis *principalis*, & *proximus*: aliæque innumeræ ejusmodi distinctiones nobis tandem ad veram juris nat., perducent notitiam. Animadvertens itaque author me non de juris & injuriæ notitiâ sermonem habuisse, quæ cadit in hominem, ut ipse author se satis clarè perspexisse tradit, ex §. 3. 4. 18. 19. 20. *dissert. nostræ*. aliam habet in promptu iterum distinctionem, ut majorem argumenti propositionem enervaret: quæ hæc est quod, *ubi nulla injuria, ibi nulla lex vel jus natura est*: scil. respectu hominis rationalis, quatenus non potest habere ideam boni & mali, quæ sunt objecta legis circa quæ prohibendo & jubendo versatur, & consequenter legem ignorat; quippe antequam possumus obligari ad aliquid faciendum vel fugiendum, requiritur notitia eorum, quæ prohibentur vel præci-

piun-

piuntur ; illa vero notitia non acquiritur , nisi existentibus objectis , quæ ab intellectu percepta distinguntur & discernuntur , examinantur , & cum innatis honesti nobis adhuc reliquis principiis conferuntur , ex quâ contentione dijudicamus quid faciendum quid fugiendum est , quod hisce convenit justum , quod ab iis recedit injustum denominamus , & hinc jus , hinc injuria ; ex illâ enim oppositione utriusque internoscitur natura : Verum respondet nobis author distinguendo inter *notitiam idealem* & *experimentalem* . Notitiam experimentalem vocat , quam experientiâ sibi administravit , sive jam speculatione mentis excitatam confirmavit , aut illustravit , eam iterum subdivisit in *propriam* vel *alienam* . *Propria incapacem* asserat author , quia *hac cum innocentia damno fuisse conjuncta* : *Neque etiam aliena* , quia *tanto intervallo , unus post alterum hanc fatalem experientiam non contraxit , ut anticipantis casu potuerit erudiri* . *Majorem de experimentali injuria notitia intellectam falsissimam putat* : *violatio enim legis unde injuria notitia , nihil ad vim & formam legis pertinet , licet per aliquot dies , menses , annos imo secula infracta perstitisset , & a nemine violata fuisse ,*

*fuisse, nihilominus vim & vigorem suam
 conservat: Potamus itaque Adamum le-
 gem in statu innocentia non violare: adeoque
 experimentalem peccati & injuria notitiam
 sibi comparare non potuisse; minime inde con-
 soquitur legem illi non fuisse positam. Ostu-
 pidum & tardum ingenium! nonne vides
 quomodo hic iterum legem ex ipsâ na-
 turâ divinâ profluentem, quæ omni-
 bus creaturis posita est, ut fini confor-
 miter operantur, quia sibi finis est &
 continuo ac semper manet, cum rectæ
 rationis dictamine, nobis indicante ex
 convenientiâ vel disconvenientiâ cum
 rationali naturâ quid bonum, id est, quid
 fini, cui in integro statu spontè & ex in-
 clinatione naturali impulsî convenienter
 etiam agebamus, congruum, quid con-
 trarium sit ideoque malum, & conse-
 quenter quid præceptum, quid vetitum
 est, hoc abstinentiam, illud actionem
 involvit; alia est juris significatio sumpta
 pro eo quod semper equum & bonum
 est, scil. quod fini respondit; respondit
 autem fini, quia ex eo fluit & dimanat,
 eadem enim causa qui finis: alia est signi-
 ficatio legis sumpta pro regulâ actuum
 moralium obligante ad id quod rectum
 est, si hæc, obligatio est vinculum quo
 ad-*

adstringimur ad faciendum quod fini
 conveniens est, ideoque ad operandum
 bonum & rectum, cui inest simul neces-
 sitas ad fugiendum quod huic est contra-
 rium: necessariò enim homo ad aliquod
 objectum inclinatur, ad nullum autem in-
 clinare debet nisi ad finem, hinc obliga-
 tioni ad finem assequendum ideoque ad
 justum & bonum operandum, inest ne-
 cessaria prohibitio, omnis intermissionis,
 & omissionis operationis istius, quia boni
 est privatio, quæ sub ideâ mali nobis ob-
 venit; si itaque obligatio hominem ad-
 stringat non solum ad illud quod rectum
 est faciendum, verum etiam fugiendum
 quod est malum & iniquum, oportet
 ut habeat & facultatem percipiendi &
 distinguendi quid rectum quid malum
 sit, quodmodo autem ista anima facul-
 tas, quæ intellectus vocatur, objecta per-
 cipiet & percepta distinguet nisi existant
 quæ distinguere & percipi debeant; nul-
 lum autem malum concipi potest nisi
 tanquam privatio & defectus boni, qui
 extra mentem humanam, ut diximus,
 non intelligitur, ideo ab homine non
 concipitur, nisi jam existit, id est, ho-
 mo sibi conscius sit istius privationis vel
 defectus, sive mentis suæ aberrationis,
 &

& hæc scientia ipsi ideam mali sive injuriæ repræsentat, & quasi perducit ad illam rem quæ deficit, scil. ipsum bonum & justum, & ita in notitiam boni & mali rationis penetrat acumine, quæ merito *experimentalis & idealis* vocatur; ab experientiâ enim nobis ideam mali formamus, ex illâ autem notitiâ legem sibi fecit homo, id est, officium suum novit, quid sibi faciendum quid fugiendum sit, de quo superius egimus: sed quando hanc sibi comparavit notitiam? scil. cum statu integro excidisset, erat enim *illa cum innocentia damno conjuncta*, ut inquit ipse author, ideoque tum demum expertus est obligationis vim, quâ adstrictus erat faciendâ ea, quæ in innocentia statu spontè secundum legem, ex divinâ profluentem naturâ faciebat; verum non ex legis sive obligationis præcedente notitiâ, scil. per dictatum illud rationis quod nobis bonum & malum indicat, præcedente eorum notitiâ, ideoque ad illud faciendum præmio, ad hoc fugiendum metu pænæ impellit & obligat.

§. 6. Verum annotanda hic non levis authoris absurda contradictio: Qui cum in hoc §. in statu integro hominem non habuisse experimentalem injuriæ notitiam

tiam rectè affirmat, attamen dictamen ei tribuit habituale sive lumen practicum, quod *agenda & omittenda indicat* pag. 73. §. 40. ex ratione autem fuit illud, quod quid agendum & quid vitandum sit indicat, simul in nobis boni & mali ideam sive notitiam excitet: itaque illud dictamen præsupponit existentiam eorum, circa quæ versatur; nullius enim objecti conscii esse possumus, nisi quod jam existit, sive sub ideâ entis positivi vel privati repræsentatur intellectui; nihil enim a mente nobis dictari potest, nisi quod naturaliter percepit, (naturaliter hic adjicio, quia sermo est de lumine practico nobis congenito ideoque naturali) nam illud dictamen a mente præsupponit perceptionem eorum, quæ dictantur; nihil autem a mente percipitur, nisi quod existit, & ipso actu, scil. objectum, quod percipitur. Deus aliter ideam injuriæ sive mali habet, scil. extra se in creaturâ existentis; homo autem non extra se, sed in se ipso tanquam subjecto eam considerat: istum defectum sive boni privationem, sub ideâ quidem nihili, quatenus est privatio, concipit, verum quatenus huic adhæret contraria dispositio sive motus

H

fni

fini contrarius, a corruptâ suâ inclinatio-
 ne & voluntate proficiscens & existens,
 reverâ in mente conceptum format;
 experitur quidem in se privationem
 motus recti, sed non ipsius motus, at-
 tamen contrarii, ideoque mali, ex quo
 contraria jam voluntatis descendit de-
 terminatio, sive mentis inclinatio, in
 ejus aberratione a fine consistens. Di-
 ctamen itaque hoc habituale, quod
 agenda & vitanda nobis indicat, invol-
 vit notitiam boni & mali, objecta dicta-
 minis, & consequenter experimenta-
 lem notitiam injuriæ sive mali, per ex-
 perientiam *comedendo de fructu arboris
 scientiæ boni & mali acquisitam*. Sed ne-
 gat author, hominem experimentalem
 notitiam injuriæ in statu innocentiae ha-
 buisse; ergo neque tale dictamen ha-
 bituale, sive lumen practicum, ipso
 actu sive experienciâ quæsitum, & in-
 de practicum dictum, habuit; nam
 necessariò tale dictatum involvere ex-
 perimentalem notitiam, statim probare
 conati fuimus; & consequenter in
 eo statu legem obtinere non potuisse
 affirmamus: & hæc authoris distinctio
 luce clarius contradictionem ex igno-
 rantia doctrinæ, quam profitetur, fluen-
 tem, nobis ostendit.

§.7. Duo hic author adducit argumēta, ad enervandam majorem, quod *ubi nulla injuria est notitia, ibi nulla fit lex*; verum quod primo loco ponit, secundo erat ponendum: scil. primo statuendum nullam injuriæ esse notitiam nisi experimentalem, quæ & speculativam & idealem involvit; experiētiã enim boni & mali acquiratã cognitione, statim circa eam mens speculando versari potuit, & utriusque sibi formare ideam, quippe comedendo de fructu arboris boni & mali, cognovit bonum, quod amiserat, & malum, quod incurrerat; & ita mali & boni notitiam fuit nacta; Unde *arbor experientia* quoque appellatur a quibusdam, quia experturus esset quid amisisset: hac autem experimentali injuriæ & mali notitiã nondum contractã, nulla quoque lex obrinuit naturalis; quippe probavimus ex notitiã juris & injuriæ jus sive legem hominem sibi dicere, & inde deducere, quid prohibitum, quid præceptum sit, ideoque quid sibi faciendum, quid fugiendum incumbat, quid præmium, quid pœna comitetur: nam quemadmodum ex sanctitate divinã fuit prohibitio mali, & boni jussio, sic ex justitiã ejus fuit pœnarum & præmio-

rum distributio. Sanctitas Dei est lex & norma, ad quam vitam componere debemus: justitia corrigit actus hominum eam lædentes & quidem necessariò, ita ut malum necessariò comitetur punitio; quippe quemadmodum prohibitio mali necessaria est, ita etiam ejus punitio; ex prohibitione profluit puniendi necessitas, utraque a Dei sanctitate & justitiâ dimanat: ita nullum malum concipimus sine puniendi necessitate, quæ poenalis legis sanctio necessaria est, ad refrænnandas & coërcendas pravas libidines, & nefanda facinora, quæ corruptâ serpentis pestifero inflatu naturâ, homo continuo meditatur; & sanctio illa, quæ a lege separari non potest, quia ejus virtus est imperare, & punire, satis indicat præsentem hominis naturam corruptam esse & omnis generis sceleribus & vitiis abundare, quæ prohibendi & puniendi necessitatem secum adportant. A quibus cum immunis integra & incorrupta primævi parentis natura esset, non opus erat lege vel sanctione aliquâ tanquam fræno, ad refrænnandos inordinatos & intempestivos animi motus; nullis enim pravis cupiditatibus agitabatur, nullæ immoderatæ libidines ejus possidebant animum, itaque nul-

nullas leges habebat, ad coercendam
 ejus malitiam; naturalem enim naturæ
 impetum ex rectâ dispositione animæ
 proficiscentem sequens, semper ad id,
 quod bonum & rectum vocamus, im-
 pellebatur: quippe cum in mente erât
 summa rectitudo & integritas, nil nisi
 quod fini & integritati, sive divinæ, quâ
 ornatus erat, imaginî respondebat, vo-
 lebat vel appetebat: itaque nullis com-
 maculatus vitiis, nullis pravis illicitisque
 cupiditatibus agitatus, nullo pœnarum
 metu opus, qui eum a malo deterreret,
 vel nullo præmio, quod ad justitiam
 colendam eum induceret, cum spontè
 ad eam ferebatur ex amore & incli-
 natione innatâ propter divini luminis
 communicationem, ad finem suum asse-
 quendum. Respondit ad hæc auctor
*legis principale munus esse dirigere & obli-
 gare liberum agens. Secundarium, re-
 frenare pravos affectus, ex statu natu-
 ræ corrupta emergentes: respectu illius nor-
 mæ & vincula sunt homini coeva: Re-
 spectu hujusfrana sunt, qua lubricitati hu-
 mane originem debent.* Sed videtur au-
 thor non in memoriam revocasse defi-
 nitionem legis naturalis, quam tradidit
 pag. 55. §. 14. scil. illam esse regulam in-

intrinsicè justam, cum vi coactivâ indicantem ;
 Si sit regula cum vi coactivâ conjuncta,
 ergo indicat esse aliquem superiorem, qui
 potestatem obligandi habens, etiam puniendi facultatem habet eum, qui negligit facere illud, ad quod faciendum lex
 five regula illa obligans ad id, quod justum & rectum est, eum adstringit: quippe in illâ consistit vis illa coactiva, ut si subjectum spontè non præstet, quæ sibi facienda incumbunt, quia per legem ipsi injunguntur, poenarum metu ad ea præstanda cogatur, & talis vis coactiva semper legem comitatur, tanquam inseparabile quid; quippe cum necessariò obligatione naturali obstringamur facere, quod justum & rectum est, ex eadem necessitate profluit illa vis coactiva, ut, nisi bonum operemur, iram in nos divinam provocemus, & poenæ nos reddamus obnoxios; frustra enim potestas obligandi, nisi huic cohæreret facultas subjectum cogendi, ut præstet, quæ ipsi faciendæ a lege vel superiore imposita sunt: ita obligationi semper inest vis coactiva, huic iterum metus poenarum, quippe non solum præmiorum exhortatione, verum etiam poenarum metu efficiuntur boni / . i. ff. de just. & jur. Itaque concedo

cedo Musæo nostro, legis principale munus esse dirigere & obligare liberum agens, scil. subjectum, quod facultatem habet se determinandi versus ea, ad quæ obligatur peragenda, & hanc obligationem esse vinculum & normam, homini coævam; quatenus ex Dei sanctitate descendit hominis ad finem obligatio, eatenus ex eodem fonte quoque descendit prohibitio & iussio; est enim illa sanctitas norma & lex agendorum, imperans bona, prohibens contraria; itaque cum vi coactivâ conjuncta, ut nisi fini suo subjectum, cui obligatio incumbit, congruè operetur, pœnas, quas meretur, daturum sit; nulla enim iussio, nulla prohibitio sine puniendi necessitate, quippe ex eâdem necessitate, ex quâ proficiscitur prohibitio mali & iussio boni, etiam descendit necessitas puniendi, ita ut nunquam possimus concipere legem sine illâ sanctione pœnali, quemadmodum ab obligatione non potest separari vis coactiva, verum quatenus illa obligatio ex rectæ rationis dictamine procedens, debet innotescere ei, qui obligatur, statim quoque illa vis coactiva cum puniendi potestate conjuncta, indicat nobis defectum &

privationem integritatis nostræ, id est malum sive peccatum, quod experimentaliter notitiâ, *comedendo de fructu arboris scientia boni & mali* sibi acquisivit vetustissimus mortalium: qui a rectâ viâ, quâ ad finem suum, ideoque ad bonum operandum ferebatur, deflexus, indices magis magisque in se ipso sentiebat illicitas nefariasque libidines & cupiditates, quibus inservire malebat, quam rectæ rationi obtemperare; hinc necessarium dictamen conscientiæ, quod informabat eum de officio suo, idque sub comminatione gravissimi supplicii, si omitteret agere, quæ rectæ rationis dictatum ipsi indicabat, cum rationali naturâ, sive rectis innatis honesti principii consentire. Hinc rectè consideratur lex tanquam frænum, ad pravos & inordinatos animos coercendos, & refrænandos motus, verum errat noster author, quando hoc *secundarium sive minus principale legis munus esse putat, lubricitati humana debens originem*; quippe probavimus principale legis esse munus dirigere & *obligare hominem sive liberum agens*, cui obligationi inest vis coactiva, & poenarum metus, eamque sine illâ concipi non posse, propter
moralem

moralem illam necessitatem ex sanctitate sive naturâ divinâ proficiscentem, quæ unam & alteram involvit.

§. 8. Postquam Author de experimentalis injuriæ notitiâ quædam disputavit, ad idealem transit, & ita majorem concipit: *qui nullam injuria habent notitiam speculativam: illis lex non est posita.* Hic tot distinctiones evomet Author, ut vix risu me abstinere potuerim, mecum reputans, quomodo forte fortunâ mihi cum scholasticorum principe res esset: Varias itaque notat notitiæ hujus distinctiones, quarum supra mentionem fecimus, cum maximam earum partem enumeravimus. Sunt equidem, inquit, *rerum conceptus vel confusi vel distincti*, scilicet nimis distinguendo confusi fiunt, probat itaque hujus distinctionis veritatem admodum clarè confusus authoris juris & injuriæ conceptus, quem sibi distinguendo acquisivit: *notitia iterum alia est implicita, alia explicita*, vellem authorem sese circa hanc distinctionem tam explicitè explicasse, quam forte implicitè animo concepit: *Cognoscimus aliquid nunc in actu primo, nunc in actu secundo, nunc potentia.* In hanc me opinionem adductum, in principio no-

stræ defensionis testatus sum, scil. authorem multa implicite & potentia cognoscere, quæ explicitè in actum non potest deducere. Vellem parvam ejus potentia habere me portiunculam, melius ejus distinctiones intelligerem, & consequenter distinctius ad eas responderem. Verum si confusam saltem ipsi exhibuerim ideam, ipsi satisfacisse colligere possum ex §. 8. pag. 112. quippe talem injuriæ notitiam primis parentibus tribuens, iniquum esset distinctam ejus a me requirere ideam, cujus intellectus cum eorum sagacitate, *Et mentis lynceis visu nequidem comparandus. De implicitâ* inquit author *aut saltem possibili notitiâ intellecta major, utcumque tolerari potest. Qui enim legem Et quid lege præceptum sit cognoscunt, implicitè etiam prohibitum esse cognoscunt, quod legis præcepto repugnat. Qui virtualis conceptus quoniam involvitur in conceptu, legis etiam præceptiva, personæ obligata, qua hujus notitiâ sunt imbuta, possunt adhibitâ debitâ attentione, actua-lem etiam injuriæ notitiam, si non distinctam, qua sæpe est difficilis, propter ignorantiam futurorum contingentium, Et intellectus humani angustiam, confusam saltem sibi comparare: qua vero actu non com-*
parant

parant, potentiâ saltem jam obtinent vel proximâ vel remotâ: pro ut attentionis industriâ nunc sequitius, nunc solertius appropinquant. Superius jam diximus, quod author hic nobis concedit, obligationi, quâ adstringimur ad faciendum, quod bonum est, etiam inesse prohibitionem a malo, idque quia ei inhæret moralis necessitas, quâ continuò & semper operationem a nobis requirit, id est ut nunquam intermittamus & cessemus operari, quod fini congruum & conveniens est, propter immutabilem Dei voluntatem, quâ semper vult se ipsum tanquam finem & objectum sui ipsius; quia autem omnis intermissio & cessatio hujus operationis est boni privatio, omnis autem boni privatio malum, hinc jussio vel præceptum ad faciendum, quod bonum est, id est ad continuò & semper operandum & agendum, quod fini consentaneum est, continet prohibitionem ejus, quod huic operationi contrarium est, quod malum vocamus; quemadmodum enim unius jussio ex Dei fluxu naturâ & sanctitate, ita quoque alterius prohibitio ex eodem fonte dimanat, ut superius probavimus: cui itaque innotescit præceptum boni sub notione legis

gis tanquam oppositi malo (quippe ex naturâ boni fluit illud esse præceptum) ille simul cognoscit prohibitionem mali tanquam bono oppositi , ex cujus naturâ fluit hoc vetitum esse. Ex oppositione contrariorum diximus , utriusque nobis acquirere notitiâ ; ex notitiâ lex profluit : itaque quæ de implicitâ vel explicitâ notitiâ garrit author noster , nullius momenti sunt ; incumbit ei ante omnia probare , obtinuisse illa objecta , quæ necessariò existere debent , antequam nobis constare queat , quid sit jus , quid injuria , quid bonum , quid malum , non in se consideratum , verum respectu hominis rationalis , qui ex eorum oppositione ideam boni & mali , juris & injuriæ , sibi format. Uno tantum modo hanc notitiâ nobis comparamus , scilicet ex privatione sive defectu & absentia unius alterius naturam cognoscimus , nam justum per oppositum injusti , malum per oppositum boni & vice versa novimus ; ubi illam distinctionem facere non possumus , neutrius cognitionem habemus , atqui in statu innocentia non potuit hæc distinctio fieri , quia non existebant objecta , quæ distingui debuerant , ergo eorum

rum notitia acquiri non potuit, neque implicita neque confusa, neque actu primo vel secundo, ideoque & major & minor *in statu innocentia injuria ideam nullam obtinuisse, ideoque nec leges, vera est*; nam utcunque distinguit author, antequam ullam notitiam obtinuisse probare conatur, unde conceptus injuriæ sive mali, antequam idea defectus exitit, ipsi prius probandum incumbit: si exitit defectus, etiam ejus defectus, qui sub ideâ mali nobis obvenit, quia est privatio ejus, quod adesse deberet, notitiam habuit, non implicitam, sed explicitam, non confusam, sed distinctam, nam confusè aliquid concipere fuisset summum vitium ejus intellectus, cui lynceum mentis visum tribuimus; non potentiâ, sed ipso actu, nihil magis ridiculum mihi videtur, quam inter actum & potentiam authoris nostri distinctio; potentiâ enim notitiam obtinere est nullum obtinere, quippe contradictorium est, obtinere ideam potentiâ & non habere actu; ideam enim includit existentiam, quæ necessario actu præsens est intellectui, ut ipse affirmare videtur author, pag. 111.

§. 7. potentiâ habere notitiam, idem
H 7 est

est ; ac si dicerem facultatem habere acquirendi quod nondum habeo , potentiâ habeo injuriæ notitiam id est facultatem eam comparandi ; atqui sine perceptione mentis nulla idea , sine objecto nulla perceptio ; ergo potentiâ habere ideam est nullam habere , potentia actum excludit : nulla autem idea , quin actu existat , existente autem ideâ , existit objectum , cujus idea intellectui repræsentatur ; atqui non existente objecto , cujus perceptione ideam habemus , non existit quoque ideâ : hinc impossibile in statu innocentia , ubi omnia perfecta & bona erant , ideoque perfectas & bonas in nobis ideas producebant , mali id est defectus boni & perfectionis sive ejus quod adesse debebat , antequam res perfecta & bona dici posset , nos ideam habuisse ; omnis enim idea , quam nos formamus vel innata est , vel ex creaturis acquisita ; atqui in intellectu erat summa rectitudo integritatis fundamentum , creaturæ singulæ in suo genere perfectæ & bonæ , hinc neque rectitudo intellectus , neque perfectio creaturarum mali ideam nobis repræsentare poterat , & consequenter nullam habuimus notitiam , nisi ut ipse author dicit

GMFB

*cum integritatis & innocentia damno acqui-
sitam. Quod implicitam habuerint injuria
notitiam negari nequit ab illis, qui illis le-
gis notitiam tribuunt inquit author, &
hoc fundamento nititur authoris injuriæ
conceptus; atqui negamus in illo statu
obtinuisse legis notitiam, & rationibus
probavimus, quippe ex injuriæ notitiâ
legis notionem statuimus profectam.*

*§. 9. Si vero de explicitâ injuria notitiâ
questionem instituimus, inquit juris para-
disei doctor, duo tempora distinguenda sunt:
nempe antecedens legem positivam, de non
comedendo fructu arboris scientia boni &
mali, & consequens. In hoc injuria pœna-
que notitiâ actuali confusâ saltem Adamum
non caruisse statuit. Atqui ante transgres-
sionem legis positivæ non habuit scien-
tiam boni & mali, id est non cognovit
bonum, quod amiserat, & malum,
quod incurrerat; ex amissione integri-
tatis, quæ in intellectus rectitudine con-
sistebat, & voluntatis ac mentis a fine
aberratione, perspicuus defectum suæ
perfectionis & privationem motus recti,
quo ad finem ferebatur, boni & mali
notitiam cum integritatis jacturâ sibi
comparabat: quemadmodum legis trans-
gressio ipsum admonebat peccati, quod
in*

in se admisisset, ita etiam injuriæ ideam ex eâdem transgressione sibi acquisivit, quia per ea cognoscebat justitiæ privationem; quemadmodum ea consistebat in continuo exercitio juris, scilicet operatione ejus, quod fini congruum ideoque justum, rectum & juri sive necessitati morali conveniens erat, ita injuria consistebat in omissione & intermissione illius operationis & exercitii juris sive justitiæ: injuria enim dicitur, quod non fit jure, quod justitiæ adversatur, adeoque ejus operationem tollit; ex quo iterum concludimus jus injuriam præsupponere; & sine illâ nullum jus nobis, neque legem naturalem innotescere: prior enim transgressio legis boni & mali notitiâ, & injuriæ ideâ, hæc iterum prior dictamine rectæ rationis; quippe ex illâ notitiâ distinctionem boni & mali acquisivimus, id est ex illâ notitiâ descendit lex, quia prohibitio & præceptum ex naturâ boni & mali originem habet, quoniam necessariò huic inest per necessitatem illam moralem, ex naturâ Divinâ profluentem, quâ bonum, quia bonum, præcipitur, & malum, quia malum, prohibetur: quia enim *debitum vel illicitum est per se* & *sua*
pro

pte naturâ , necessariò a Deo jubetur vel vetatur , Grot. de jur. bel. & pac. cap. 1. §. 10. Si autem per transgressionem legis injuriæ notio, hinc ante illam nullus injuriæ conceptus, neque confusus, neque distinctus, neque actu primo neque secundo; quippe si injuria est, quod fit contra legem, ergo ante transgressionem legis nulla injuria; si nulla injuria, ergo nulla ejus idea: formamus enim, ut diximus, ideas ex objectis vel extrinsecè existentibus, id est, ex creaturis, vel ideis innatis; atqui illæ in statu innocentiae nihil nisi bonum, rectum, justum, & quod fini congruum erat, intellectui repræsentabant, ergo nullius injuriæ conceptum, ante experimentalem juris & injuriæ, transgrediendo legem positivam, notitiam acquisitam, hominem habuisse affirmandum persuasimus.

§. 10. Concedo auctori, *Adamum in innocentia statu ignea mentis vi, in specierum naturalium atque moralium facillime potuisse penetrare veritatem*: id est, ut ipse sese explicat, rerum moralium & physicarum præsentium, quæ intellectui vel per ideam innatam, vel res creatas repræsentabantur: quid autem per ideam

ideam ipsi repræsentabatur, nisi Deus tanquam unicus & solus finis, in quo summa voluptas & summum consistebat bonum; hunc diligere, amare ex toto corde, & toto animo & omnibus viribus, continuò impellebant eum tot benevolentia ergo se testimonia; hinc venerabatur Deum ut creatorem, diligebat ut benefactorem, & tot in se beneficiorum originem & fontem; nihil desiderare poterat præter finem suum, quia quo ei propior, eo majorem persentiscebatur voluptatem; nullæ intellectui offusæ vitiorum tenebræ, ideoque clariorem summi entis possidebat notitiam, & quo clarior erat idea, eo perfectior. Huic contemplationi tanquam unico objecto inclinatio & voluntas adhærebat, & ita spontè satisfaciebatur legi, quæ nobis ab ipso Christo tanquam omnium legum moralium finis proponitur, id est *diliges dominum Deum tuum ex toto corde, omnibus viribus tuis*. Itaque res morales, in quarum veritatem lynceo mentis oculo penetrabat, erant Dei bonitas, sapientia, potentia, quas contemplando magis magisque ad finem assequendum, eique continuo adhærendum incitabatur; hæc erant objecta, quæ

quæ ex Dei perfectissimâ naturâ immèdiatè manantia, hominem continuò ad altiora surgere & sublimiora speculari impellebant. A Deo ad creaturâs descendens, & in eas oculos conjiciens, iterum ad Deum convertebatur animus, tanquam causam & authorem non solum & existentie & essentia, verum etiam summæ perfectionis, mirabilis venustatis, quam singulæ creaturæ in suo genere præferebant, summæ Dei *bonitatis, sapientia & potentia*, invicta testimonia. Quæ eo magis admirabatur, quanto perfectiorem & clariorem sibi perspicacis mentis lumine acquisiverat notitiam. Credis itaque, cujus intellectui nil nisi quod perfectum, bonum, justum, fini conveniens, id est omnibus numeris absolutum & perfectum erat, repræsentabatur, imperfectionis, mali, injusti, & defectus vel privationis justitiæ ideam habuisse? qui ipse dicis, te adeo *suaviter afficere aliquando vita paradisaica, ter quaterque beata perjucundam recordationem, ut agrè possis ad injuria peccati, pœnaque ideam traduci*: quanto difficilius credere possumus injuriæ conceptum potuisse cadere in eum, qui vitæ integer scelerisque purus, nihil nisi bonum, justum,

&

& rectum, meditabatur, quoniam intellectu summa rectitudo inhærebat, quæ continuo cum ad operandum & ad meditandum, quod rectum & fini congruum erat, instigabat.

§. II. Verum ut author absurdas evitaret consequentias, quæ ex suo injuriæ conceptu derivantur, distinguit inter *confusam* & *distinctam ideam*, & in absurdiora prorumpit ratiocinia, confusam injuriæ ideam ei tribuens, quem mentis acumine nobis præcellentem, facilius in rerum, quæ ipsi obveniebant, naturam penetrare potuisse affirmat: quid enim ad conceptum injuriæ acquirendum aliud requiritur, quam privationem justitiæ sive juris, id est, inclinationis & voluntatis, & actionis cum fine sive naturâ rationali disconvenientiam concipere, *itaque non opus, ut omnes actus, qui contra legem emerfuri sunt, vel emergere possunt, animo verset: illarum circumstantias ponderet, reatum, pœnas, pœnarumque proportionem trutinetur*, ut quis distinctam injuriæ ideam sibi acquirat. Injuria enim nihil aliud est, quam quod jure non fit, & justitiæ adversatur, itaque quando concipio aliquid justitiæ sive juri, id est bene,

nè, & rectè dispositæ & ordinatæ ad finem animæ inclinationi contrarium, statim ideam injuriæ habeo adeo distinctam, atque illa est, quam istius dispositionis, sive fini & integritati & divinæ imagini congruæ rectæ animæ inclinationis habeo: verum quid me ad illam contemplationem juris & injuriæ adduxit, scil. illa experimentalis juris & injuriæ notitia, legem quidem positivam, attamen omnes morales & ex Dei naturâ sive imagine profluentes leges, quibus spontè satisfaciebat olim protoplastus, complectentem, transgrediendo acquisita. Quippe illa transgressio legis positivæ causa fuit privationis integritatis & divinæ imaginis, itaque perfectionis & rectitudinis intellectus nostri, quâ nihil præter finem cupiebamus, ideo continuò ille finis erat intellectus objectum, & voluntatis appetitus: verum postquam statu integro inobedentiâ suâ excidisset mortaliū vetustissimus, alium voluntatis in se expertus est appetitum, planè diversum ab illo objecto, cujus idea unica erat voluptas mentis, unicus finis, in quem omnes inclinationes collimabant, ideoque justæ & rectæ, & divinæ imagini

gini congruæ : itaque quemadmodum justitia consistebat in convenientiâ inclinationum & actionum cum fine, ita injuria, sive id quod justitiæ contrarium est, collocanda est in disconvenientiâ voluntatis & actionis cum naturâ rationali sive fine; sed unde illa convenientiæ & disconvenientiæ notitia, nisi ex dictamine rectæ rationis? Unde illud dictamen, nisi ex contentione inclinationum cum innatis & etiamnum nobis reliquis honesti principiis? Ex quâ contentione sequitur mentis judicium, quod nobis indicat, quid faciendum sit, quid fugiendum, & consequenter quid malum sit, quid bonum: verum unde illud judicium, scilicet ex illâ notitiâ boni & mali, quam sibi homo acquisivit suo cum irreparabili damno? unde illa notitia? â facultate, quam habet intellectus, objecta, quæ sibi repræsentantur, & percipiendi, & præcepta distinguendi: perceptio includit objectorum existentiam, ab existentia igitur perceptio, a perceptione notitia, & idea: Itaque una tantum injuriam percipiendi, ejusque conceptum formandi ratio, scilicet per disconvenientiam actionum & in-

clina-

clinationum nostrarum cum innatis justī & recti principiis, sive naturâ rationali, præcedente dictamine rationis, cujus facultate malum ab iniquo discernimus, non *confuse*, sed *distinctè*, non *potentiâ*, sed *actû*, idque *primo & secundo*, *implicitè & explicitè*. Quippe quemadmodum est una tantum ratio existendi, scil. per privationem justitiæ sive juris necessarii, ex Dei profluentis sanctitate & perfectissimâ naturâ, ita unus tantum percipiendi modus.

§. 12. Ab injuriæ conceptu ad ejus prohibitionem transit author, pag. 11:

§. 14. *Si de injuria prohibitionem, inquit, argumentum concipiatur, & negetur in illo statu legem extitisse, in quo nulla sit facta injuria prohibitio: distinguendum iterum inter prohibitionem explicitam & implicitam: hanc omnia legalia præcepta, etiam verbis agentibus expressa involvunt, ut ejus respectu major concedi possit, sed neganda sit minor: Adamo in statu innocentie, nullam factam esse injuria prohibitionem: Quia obligans ad legis observantiam, obligat etiam ad vitandam ejus transgressionem. Est hoc argumentum petitio principii; diximus enim superius, quemadmodum*

admodum bonum necessariò præceptum est , quia ei inhæret necessitas moralis ex Dei sanctitate fluens, quæ in eo consistit, quod necessariò amet bonum, abhorreat autem a malo, ex quâ sanctitate profluit jus morale sive divinum necessarium, origo & principium omnium legum, naturalium & moralium, quæ per rectæ rationis dictatum nobis innotescunt; ex illâ necessitate jam descendit jussio ejus, quod ex divinâ naturâ positivè & necessariò, tanquam a suâ causâ & origine manat, *justum* scil. & *rectum*, illa justitia enim & rectitudo adeo necessario in divinâ essentiâ concurrat & ab eâ profluit, ut sine eâ ipsam divinitatem concipere non possimus; hinc rectitudinem intellectus, id est, conformitatem & convenientiam cum causâ & fine suo imaginem divinam vocamus, scil. similem causæ principali; quemadmodum ex illâ necessitate originem suam trahit præceptum boni, ita simul ex eadem necessitate proficiscitur prohibitio mali; imo jussio bonitati, prohibitio injuriæ adeo arctè inhæret, ut unum sine altero concipi non possit; boni enim & mali notitia simul jussionem vel prohibitionem

nem dictat. Verum ante cognitionem boni & mali, nulla etiam notitia prohibitionis vel jussionis, illa hanc involvit propter illam necessitatem seu obligationem, quæ omni morali bonitati vel turpitudini inest, quæ necessario jubet illam, vetat hanc. Atqui nulla obligatio, nulla moralis necessitas, quatenus pro lege sumitur, nobis innotescit sine dictamine, nullum dictatum sine notitiâ boni & mali, illi jussio, huic inest prohibitio; nulla notitia boni & mali sine perceptione, nulla perceptio sine existentia eorum, quæ ab intellectu percipiuntur, & ita nobis repræsentantur, ut de iis judicium ferre possimus, & scire quid faciendum, quid fugiendum, & consequenter quid præceptum, quid prohibitum sit: Hinc concludimus in statu innocentiaë fuisse legem, jussionem boni, prohibitionem mali, quatenus jus morale contineri dicimus sanctitate Dei, & ita etiam illam rectam rationem, imperantem bona, prohibentem contraria, idque necessario, ut modo explicavimus: verum quatenus lex sumitur pro dictamine rectæ rationis, quæ nobis ex convenientiâ vel inconvenientiâ cum naturâ rationali, indicat

I quid

quid bonum , quid malum fit , ideoque requiratur notitia boni & mali præexistens , quia jussio & prohibitio ex eorum naturâ cognoscitur , negamus ullam legem naturalem obtinuisse , & consequenter neque jussionem vel prohibitionem explicitam vel implicitam , in statu integro , per dictamen rationis homini factam fuisse. Sed spontè fecit & omisit , quæ nos facimus vel omittimus , quia præcepta vel vetita , per illud lumen practicum sive habituale dictamen , ex notitiâ boni & mali , recti & injusti descendens , novimus. Et quemadmodum , ut statim diximus , una tantum ratio est perveniendi ad notitiam mali , sive percipiendi injuriam , ita unus tantum modus est , quo prohibitionem ejus percipimus : nam injuriam continuo comitatur prohibitio , & illa sine hac concipi non potest. Nullus dubito , quin ex hisce facile perspiciet author , quam longè à vero aberrat , quod statuit in eodem paragrapho , *præcepta affirmantia , nisi expressè sanctio pœnalis adjiciatur , explicitè injuriam vix prohibere* ; quæ assertio planè Dei sanctitatem tollit : quippe quia jus morale , scil. legem naturæ quoad originem necessario ex Dei sanctitate

te

te fluere, ex hac iterum necessitatem imperandi justa, & prohibendi contraria sive injusta, ex necessariâ autem prohibitione iterum sanctionem pœnalem affirmamus. Nam si liberum esset in Deo actionem in se malam non punire, etiam liberum Deo esset eam non prohibere, atqui necessaria est prohibitio, ergo etiam necessaria pœna; ridicula est illa distinctio, implicite vel explicitè, quia ideam mali non possumus separare a notitiâ prohibitionis, neque hanc iterum a sanctione pœnali, sive necessitate puniendi; est tam arcta eorum concatenatio, ut unâ, ut ita dicam, cogitatione, omnia amplectamur, idque uno eodemque cogitandi modo, ex illâ cogitatione legem nobis, mentis præeunte discursu, facimus, præexistente jam boni & mali notitiâ.

§. 13. Minorem quoque probatu difficilem esse inquit author, pag. 118. §. 15. & vix me probaturum asserit prohibitiones illas: *Non adsumes in vanum nomen Domini: Non occides; non furtum facies; non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium; non radiasse in intellectu hominis innocentis. Quamvis forte ad actua-*

lem illarum comprehensionem neque ab extrinseco objecto, neque se ipsum excitaverit.

Vix mihi possum persuadere authorem semetipsum intellexisse, propter illam contradictionem, quæ paucis hisce verbis continetur. Affirmat author radiasse in intellectu hominis innocentis leges illas negativas; & actualem earum comprehensionem ab intellectu separat. Aliquid intelligere & percipere, & illud non comprehendere, contradictorium mihi videtur: quæ enim sibi magis contraria sunt quam intellectus, & ignorantia, intellectus excludit ignorantiam, ignorantia intellectum. Qui possumus solis affici radiis, & ejus fulgorem non percipere? qui radiasse in intellectu Adami leges statuere possumus, & illarum comprehensionem illum non habuisse? cui lynceus mentis fuit visus, quem virum adultum nihil fugere potuit, quod fuit in intellectu, quin ejus distinctam haberet notitiam: quid est intelligere aliud quam aliquid percipere? quid percipere, quam aliquid comprehendere? quid comprehendere, quam notitiam habere eorum, quæ percepimus? quid intelligimus, quod simul non novimus, & quid novimus, quod non simul percipimus, & comprehendimus? unum ab altero separari

ri nequit : Itaque si in intellectu hominis innocens radiasset illæ prohibitiones, eas quoque percepisse & comprehendisse affirmandum est ; atqui hæc prohibitiones ex corruptâ hominis naturâ descendunt, scilicet quatenus per dictamen rectę rationis nobis innotescunt, ex contentione nostrarum inclinationum cum primis innatis honesti principis, quod nobis indicat eas vel cum illis convenire vel ab iis recedere, quæ cum illis convenientiam habent bonas esse, & quia bonæ, ideo iussionem involvere, quæ ab iis recedunt, malas esse, & consequenter prohibitionem includere ; illę prohibitiones corruptæ nostrę naturę clara sunt testimonia, & nostram a vero fine aberrationem nobis indicant, eas percipiendo simul percipimus bonum, quod amissimus, & malum quod inobedienciâ contraximus, tot vitiorum, tot scelerum, tot pravaram cupiditatum, quibus quotidie agitamus, matre ; quas coerceri & prohiberi legibus, generis humani quam maximè interest ; itaque quando prohibitionem percipimus, simul quoque rem prohibitam concipimus ; illa prohibitio, quia relationem habet ad rem, quæ prohibetur, statim nobis in-

dicat prohibitionis objectum, scil. malum sive peccatum, cujus servi facti sumus, postquam propter lapsum integritate suâ & divinâ imagine homo exutus est: cum antea spontè venerabatur Deum creatorem suum, non opus erat præcepto, vel conscientiâ dictante, *non adsumes in vanum nomen Domini*; cum diligebat impetu naturali proximum suum, non opus erat præcepto, quo cavebatur *non occides*; cum omnibus adfluebat rerum copia, & suâ forte contentus erat, *nulla furti facta prohibitio*, id est, conscientia tranquilla propter inclinationum & actionum cum fine & voluntate divinâ convenientiam, nullius ipsum admonebat facti contra legem vel voluntatem divinam admissi, & consequenter nullius sibi vitii vel peccati conscius, nullam prohibitionis ex vitii naturâ profluentis notitiam habebat. Frustra hic allegatur a juris paradisei doctore nostro, **AUTHOR novellarum Reipub. literaria**, quæ gallicè conscriptæ, editæ sunt in *Mense Majo, Ann. 1685. Artio. 5.* Qui laudatur ab his, culpatur ab illis, pro ut unicuique visum fuerit, quanquam in quibusdam de orbe literario benè fuerit meritus, non desinit tamen homo esse,

esse, id est, multis erroribus obnoxius, quod satis manifestè ostendit argumentum illud a doctore nostro ex istius authoris antedictis *novell*: desumptum, quo probare nititur legem positivam in paradiso latam nobis indicare claram prohibitionis, & injuriæ ideam paradisi inquilinum concepisse: Quemadmodum enim legis positivæ habuit notitiam, sine scientiâ boni & mali, ita prohibitionis notionem sine injuriæ ideâ habuit, scil. notitiam & ideam habuit ejus, quod percipiendo intelligebat, & intelligendo percipiebat, existebat objectum, scil. præceptum, quo percipiebat prohibitionem; intelligendo autem promulgationem, percipiebat objectum sive præceptum de non comedendo de ligno scientiæ boni & mali, illa enim prohibitio non injuriæ ideam necessario involvebat, quippe non ex injuriâ, verum liberrimâ Dei voluntate profluebat: poterat vi rationis suæ intelligere & percipere jussionem & prohibitionem, quæ ipsi a Deo vel vivâ voce vel revelatione promulgabatur; vim enim verborum sive proprietatem vel animi sensuum significationem intelligere poterat, & quid hisce denotabatur

distinctius & clarius , quam nos hodie ,
 percipiebat, ideoque quæ actio, quæ in-
 clinatio jubebatur vel prohibebatur ,
 eum fugere non poterat , licet nullam
 notitiam boni vel mali haberet. Verum
 absurdè argumentum ab illâ lege positi-
 vâ deductum applicatur prohibitioni
 morali, quæ injuriæ tam necessario inest,
 quam bonitati morali jussio tanquam in-
 separabile quid inhæret : quamobrem
 injuriæ idea prohibitionis notitiam
 quoque involvit , quia propter illam
 necessitatem moralem a se invicem di-
 velli neque separari queant ; itaque
 quando lex naturæ nobis dicit aliquid
 prohibitum esse, præsupponit ideam ejus,
 quod prohibetur, in nobis existere ; sine
 mali sive injuriæ notitiâ non potest no-
 bis innotescere obligatio , quâ tenemur
 fugere , quod prohibitum est , quia illa
 notitia est nobis tanquam promulgatio
 istius prohibitionis, & consequenter ob-
 ligationis, quâ tenemur omittere , quod
 prohibitionem continetur: quippe, ut dixi-
 mus superius , ratio , quæ nobis dicit
 quid prohibitum est & quid consequen-
 ter fugiendum , in nobis simul cogita-
 tionem injuriæ sive mali , prohibitionis
 objecti excitat, propter illam relatio-
 nem

nem prohibitionis cum re prohibita ; id est , eodem momento , quo per illud dictamen prohibitio nobis innotescit , concipimus injuriam tanquam ejus objectum , ex cujus naturâ prohibitio quasi fluit , & sine illâ a nobis concipi nequit : prohibetur enim injuria propter se , quia justitiæ adversatur , ideo nunquam ab eâ separari potest : Non repetemus hic quæ superius disputavimus de tempore , quo illam injuriæ & consequenter prohibitionis homo sibi acquisivit ideam , & quando lex moralis pro dictato rectæ rationis sumpta ipsi innotuerit , scilicet cum transgressione legis positivæ , injuriæ , scientiæ boni & mali nobis acquisita experimentalis notitia , ex distinctione boni & mali & contentione eorum cum integritatis & divinæ imaginis deperditæ rudibus , id est , honesti nobis adhuc reliquis principiis , quid fugiendum ideoque vetitum , quid faciendum , ideoque præceptum concludimus , & ita legem nobis dicimus.

§. 14. Denique si de injuriæ reatu major intelligatur & ita concipiatur : *in quos non cadit injuria reatus , in illos non cadit lex* : ut falsam rejicit author. Aberrat hic iterum a quæstione , legem positi-

vam confundens cum naturali , quod probat authoris inverſum argumentum, quod in me retorquet : *Qui potuerunt reatum injuria & peccati contrahere , illis lex fuit poſita : atqui in ſtatu innocentia homines injuria & peccati reatum potuerunt contrahere.* Ergo : Verum quis unquam potuiſſe homines in ſtatu integro peccati & injuriæ reos fieri negavit ? non opus hic argumentis , ubi rerum adſunt teſtimonio ; ſatis id confirmavit primorum parentum lapſus : verum quæ lex ipsis poſita fuit , cujus occasione injuriæ reatum contraxerunt ? lex ſcil. poſitiva , quam tranſgrediendo mali & boni, juris & injuriæ ſcientiam naſti fuere, ſummo cum humani generis detrimento. *Niſi enim legem habuiſſent, peccare non potuiſſent, niſi peccare potuiſſent, legem ipsis pœnalem non tuliſſet Deus* inquit Author pag. 121. Peccare potuiſſe confirmavit rerum uſus : & quomodo ? tranſgrediendo legem poſitivam, nimirum ante promulgationem ejus legis nulla prohibitio, niſi quæ lege morali propter neceſſitatem illam , quæ bonitati ex divinâ profluenti naturâ neceſſario ineſt , continebatur. Verum quia ea per dictamen rationis nobis innotescit , ante contractum injuriæ

juriae reatum, nullam hominem ejus ideam habuisse probavimus, quia ex notitiâ injurię descendit notitia prohibitionis, propter illam necessariam relationem inter prohibitionem & rem prohibitam. Debuisset author probare, *in quos non cadit injuria reatus, in illos cadere legem naturalem seu dictamen rationis, ex convenientiâ vel disconvenientiâ actionum, qua a nobis proficiscuntur, cum ratione naturali, iis inesse vel bonitatem vel turpitudinem moralem, ideoque necessario a Deo præcipi vel vetari nobis dictans*; diximus enim quid præcedere oportet, antequam per dictamen rationis lex naturæ nobis innotescere queat. Itaque quicquid author disputat de lege positivâ, nullius momenti, & ab eâ ad leges naturæ non valet consequentia, antequam author probaverit Adamum in statu innocentiae, ante experimentalem injuriæ notitiam, & ante contractum peccati reatum, habuisse leges naturæ, id est, dictamina rectæ rationis nobis indicantia ex convenientiâ vel disconvenientiâ cum rationali naturâ, quid justum, quid injustum sit, quid jus, quid injuria, hæc nobis indicando simul indicat, quid prohibitum, quid præceptum sit, quia juri

& injuriæ inhæret prohibitio vel jussio ;
ita ut notitia vel idea unius involvat no-
tionem alterius.

§. 15. Primo enervato argumento ad
secundum oppugnandum transit, de-
sumptum ex §. 4. *dissert. nost.* quod ita se
habet. *Qui non potuit habere ideam boni
& mali, nullum jus, nullam naturæ legem
habuit, quæ eum impelleret ad faciendum,
quod bonum statuerit, & fugiendum quod
judicaret malum: atqui in statu integro sive
innocentia, boni & mali, justi & injusti non
habuit ideam, ergo lege naturali caruit.* Eâ
subnixum ratiocinatione, quod cum no-
tio mali planè primævum hominem in-
tegrum & illibatum à peccato fugeret,
boni quoque notitiam non habuisse
statuimus, quia illud nisi per suum op-
positum cognoscitur, ex oppositione il-
lorum contrariorum elucescit utriusque
cognitio. Non possumus ad hanc ve-
ritatem adstruendam fortiori uti argu-
mento, quam illâ bonum & malum per-
cipiendi ratione, quam quisque in se
ipso experitur; non opus autem ut illa
objecta percipiamus per denominatio-
nes, sub quibus usus loquendi nobis ea re-
præsentat; possumus enim bonum æque
sub ideâ entis positivi, & malum sub
ideâ

ideâ entis privativi, quam earum denominationum concipere; illas ex usu habent, ipsa autem idea ex objecti qualitate formatur, quæ ex eâdem oppositione cognoscitur: itaque hic quæstio est, num boni ideam sub notionē boni habere possimus, sine notionē & ideâ mali: quod impossibile est, quia semper bonum & malum concipimus tanquam sibi invicem contraria & opposita; nunquam rem aliquam bonam esse percipio, nisi simul eam omnino malo & vitio carere concipiam, neque malam esse, nisi per privationem boni judico: contraria sibi invicem esse nemo negabit, jam contrariorum ea est natura, utposito uno alterum poni necesse sit, si unum sustuleris, abstuleris utrumque: ipsa etiam idea mali, quia sub ideâ privationis boni nobis repræsentatur, necessariò in nobis excitat ideam boni, quoniam privatio involvit respectum vel relationem ad rem, quæ per privationem sublata est: quemadmodum itaque per privationem rei, quæ sublata est, acquirō notitiam, ita per ideam mali, quia involvit privationem boni, & ita quasi manuductio est ad rem ipsam, notitiam

boni mihi acquirō , id est , per defectum rei deficientis notionem mihi comparo , & ita cognosco quid sit deficere , quid existere , sive actu præsens esse , illud præsentiam , hoc absentiam voco , illam sub ideâ boni , hanc mali mihi repræsento. Itaque hæc contrariorum natura est , ut , quia sibi invicem contraria sunt , unum cognoscatur per alterum , quia unum sine altero percipi nequit ; illa enim oppositio sive contrarietas singulari numero contenta non est , sed ad minimum duo requirit objecta , quia unum alterius respectu contrarium dicitur ; sub uno tamen mentis conceptu cadunt , licet sibi invicem diversa sint , ita ut hujus conceptus respectu discordem concordiam hanc contrarietatem vocare possimus. Quemadmodum itaque concipio malum tanquam bono contrarium & oppositum , hinc affirmo , vetustissimos bonum & malum non scivisse , quia unum cognoscitur per suum contrarium & oppositum alterum , & quandoquidem hujusmodi rerum cognitione sub ideâ boni & mali Adami mens non erat imbuta , nullus etiam locus supererat legibus , quæ ejus actiones regerent , ut bonum operaretur & malum.

malum fugeret. Quædam in medium hic nullius ponderis profert ratiocinia author, quibus hanc veritatem evertere conatur. Primo legem in genere sumptam distinguit a speciebus, scilicet *jure permissivo, præceptivo, & prohibitivo*. Quasi in paradiso potuisset obtinere lex naturæ præcipiens, cum lege prohibente non copulata, quæ duæ legis virtutes ad ejus essentiam, ut ita dicam, tam necessario requiruntur, ut sine illis omnis legis vis evanescat: quid enim aliud est lex naturæ, quam recta ratio, imperans bona & recta, vetans contraria? unum continet alterum propter illam necessitatem moralem, quæ ex divinâ sanctitate fluit, quâ quemadmodum necessario imperantur bona, ita contraria, id est, mala necessario vetantur, ut latius superius explicavimus: obligatio enim ex hac moralitate descendens quemadmodum necessariam ad bonum jussionem, ita a malo necessariam prohibitionem continet: Quare jus morale sive divinum necessarium, quod naturale etiam vocatur, imperat bona, prohibet mala; & sine illâ prohibitionem concipi a nobis nequit, quia sine dictamine jus sive lex naturæ nobis in-
note-

notescere nequit ; nullum dictatum sine præexistente boni & mali notitiâ, quia ea sunt legis objecta ; nulla autem mali notio sine prohibitione, quoniam prohibetur, quod per se & suâ naturâ malum est, ita ex ipsâ quasi mali naturâ descendit hæc prohibitio ; nullus mali conceptus sine prohibitione, ergo nulla lex naturalis sine eâ ; ex mali notitiâ boni notio, ex boni & mali notitiâ lex ; quorum uni necessario inest jussio, alteri prohibitio, ergo nulla lex naturalis, quin simul & jussionem & prohibitionem contineat. Hinc cadit illa distinctio inter ideam boni & mali *disjunctim* vel *copulatè*. Lex enim naturæ utrumque & bonum & malum amplectitur, quia utriusque requiritur præexistens notitia, antequam ad legis nat. notitiam perveniamus. Sed quid si concedamus auctori distinctiones suas, non poterit attamen evitare contradictiones, quæ ex auctoris boni & mali ideâ deducimus : quippe si lex præcipiens, & prohibens in statu innocentiae simul non obtinuerit, verum præcipiens prius obtinuerit, quia bonum prius fuit malo, quomodo potest statuere, in statu integro hominem potuisse

tuisse habere ideam prohibitionis : ut videre est pag. 118. §. 15. quippe quemadmodum ex ideâ boni profluit idea legis præcipientis, ita ex ideâ mali sequitur prohibitionis idea, ut ipse statuit author, pag. 124. §. 12. quia bonum & malum sunt objecta legis præcipientis, & prohibentis: atqui in statu innocentiae in intellectu radiasse leges prohibentes *non occides, non in vanum adsumes nomen Domini*, affirmat author: Ergo & boni & mali ideam copulatè in statu innocentiae habuisse censendum est, & frustra authoris contradictoria distinctio, inter legem præcipientem & prohibentem, & ideam boni & mali *disjunctim* vel *copulatè*: præsertim quia pag. 112. asserit, eum, qui *cognoscit præceptum quid sit, etiam implicite quid lege prohibitum sit cognoscere*. Ergo idem nobiscum statuit author, scil. legi præceptivæ etiam inesse prohibitivam, quod præsertim propter moralem illam necessitatem de lege nostrâ naturæ affirmandum est: in eo itaque nostra ab authoris opinione differret, quod quia in innocentiae statu defecerit idea boni & mali, homini legis conceptus innotescere non potuerit: ubi *legis objecta non existunt,*

stunt, ibi legem nequidem fingi & concipi posse concedit mihi author: pag. 124. §. 12. atqui legis objecta in statu innocentiae non extiterunt, ergo ne legis quidem conceptus homini potuit innotescere: minor ita probatur. Quod quemadmodum nulla potest concipi lex sine legis objectis, ita nulla idea objecti alicujus formatur, nisi existente objecto, cujus idea nobis repræsentatur: Atqui malum in statu innocentiae non extitit, quia nihil defecit, ergo ejus ideam homo habere non potuit; si nullam ejus ideam, ergo nullam quoque legis notitiam habuit, quippe malum esse prohibitionis objectum affirmavimus. Ad quod duo regerit author, primum est: *malum nunc refertur posse ad legem, qua prohibet: nunc ad actionem cum lege pugnantem. De lege in casu obliquo predicatur. De actione in casu recto. Illa malum prohibet, hac mala est. Aliud ergo est mali prohibitio, alia mali perpetratio: aliud malum a lege repræsentatum, aliud in moribus expressum.* Quamobrem author tot iterum distinctiones proferat, non video, licet enim injustum ad legem, licet ad actionem referatur, malum & injustum
semper

semper manet legis objectum ; & nulla mali prohibitio sine mali notitiâ sive ideâ , quippe per illam nobis prohibitio innotescit : & malum , quod lege nobis repræsentatur , sub notione mali nobis repræsentari necesse est , unde illa notio , nisi ejus idea existat ; quod enim nobis repræsentatur , ejus notitiam habemus vel non , si notitiam vel ideam non habeamus , repræsentari nobis non potest , quia quod repræsentatur nobis , illud percipimus ; ex perceptione enim repræsentatio ; si percipiamus , ergo ejus habemus notitiam & ideam , cui prohibitio inhæret ex naturâ mali : Quod author distinguit inter *mali prohibitionem & perpetrationem* : & *prohibitionem nobis ante mali per perpetrationem innotescere* : ideo legem posse obsinere , antequam a subiecto violetur , illud potius legi positivæ & civili applicari potest , quam naturali ; ex mali enim perpetratione scientia boni & mali , ex boni & mali ideâ , notitia prohibitionis , & præceptionis , ex illis dictamen rectæ rationis , nobis indicans actui alicui ex convenientiâ vel inconvenientiâ cum naturâ rationali sive justis innatis principiis , inesse moralem necessitatem vel turpitudinem , & consequenter

ter ab auctore naturæ Deo, talem actum vetari vel præcipi: hoc autem dictamen lex naturæ vocari solet; ideoque actio non vocatur mala, quia prohibetur, sed prohibetur, quia mala est, ipsi malæ actioni inhæret necessaria prohibitio, quæ nunquam ab eâ separari potest; ideoque mali objectum semper comitatur prohibitio, & prohibitionis objectum semper est malum, unum sine altero nequit concipi. Concedo ideam mali hodie posse existere sine reali existentia, id est, sine ipsâ perpetratione, secundum opinionem authoris, verum nego illam nobis sine experimentalis notitiâ, & actuali perpetratione acquisivisse; nunquam autem prohibitionis sine mali objecto ideam nobis repræsentare possumus: itaque quomodocunque distinguit, nunquam legem concipimus sine ideâ boni & mali, nulla idea sine existentia objecti, cujus idea nobis repræsentatur, hæc iterum ab experimentalis notitiâ boni & mali; & inde lex, dictans nobis quid bonum, quid malum, ideo quid præceptum, quid vetitum sit.

§. 16. Quod attinet impossibilitatem percipiendi bonum sub notione boni sine existentia alterius contrarii, scil. mali,
de

de quâ quædam disputat author in §. 24. pag. 127. ejus in præcedenti §. rationem dedimus, quæ repetere operæ pretium non esse duximus. Itaque ad tertium argumentum transeamus, ita sese habens. *Qui sponte recta & justa fecerunt, sine cognitione legis fecerunt: sed primi parentes in statu innocentia recta & justa fecerunt sponte.* Ergo: Qui nullis pravis cupidibus agitantur, nullis vitiis vel peccatis contaminati fuere, quibus ab officio, quod rectæ rationis dictamen ipsis dictat faciendum, avocantur, sed spontè liberrimâ ex voluntate fecerunt, quod divinæ imagini congruum erat, & fini respondebat, ideoque justum & rectum operabantur; legibus non opus habebant, quarum finis est, ut hominem, qui vitiis implicitus semper in vetitum nititur, & cupit negata, ad officium revocant, ejus actiones dirigant, ut sint legibus conformes, id est, ut bonos non solum metu pœnarum, sed præmiorum quoque exhortatione efficiant. *l. 1. ff. de just. & jur.* finis hic legis, & corrupta hominis natura, quæ coërcitione, & pœnarum metu opus habet, spectanda est; si qui viri boni sponte legem observant, non tamen legis ignari sunt.

sunt. Non evertit argumenti veritatem, eorum spontanea observantia, ea enim non eximit illos a corruptione naturæ, ideoque legis vinculo solvit; Quippe, ut diximus, ex corruptione boni & mali scientia, ex hac dictamen habituale, dictans quid prohibitum ideoque quid fugiendum, quid præceptum ideoque faciendum sit. Dictamen hoc omnibus commune, ideoque omnes legibus alligati. Itaque spontè agere est impetu & naturali inclinatione ferri ad id, quod bonum & rectum est, nullo præcedente dictamine rationis, nobis ex convenientiâ vel disconvenientiâ inclinationum, & appetitus nostrę voluntatis cum naturâ rationali, indicante quid bonum, vel malum, justum vel injustum sit; ideoque spontè agere non tollit in inclinationibus & actionibus justitiam & bonitatem moralem, id est, cum lege morali ex naturâ & sanctitate divinâ profluente convenientiam, ideoque legis observantiam, quamobrem non tollit legem naturæ ejusque observantiam in se, verum ejus promulgationem sive notitiam per dictamen rectæ rationis nobis acquisitam; illa per scientiam boni & mali, hæc per integritatis amissionem,

tionem, nobis innotescit: Sinistrum propter defectum iudicii opinionis nostræ agit interpretem juris paradisei doctor: quando pag. 103. §. 27. inquit. *Auctor vero spontaneum opponit illi, quod ex formidine pœna homines faciunt; quasi dicturus, olim ex dispositione innocentia illos, hodie ex formidine pœna observare legem: quasi formido pœna spontanei motus principia delere, & voluntatem cogere propriè possit, quam tralatitium est cogere non posse. Spontè facere hic est nullo legis intuitu, vel nullo rectæ rationis præeunte dictamine, quæ nos informat de eo, quod nobis incumbit faciendum, operari, quæ recta & bona sunt, & fini congrua; itaque spontaneum hic opponitur legi sive rectæ rationis dictamini, quod pœna semper comitatur, propter illam malum puniendi, ex sanctitate Dei proficiscentem necessitatem. Verum hoc dictamen non tollit voluntatis liberam ad quodcunque objectum determinationem, neque spontaneos ad bonum & rectum motus; spontaneus ille motus hominem legis vinculo non solvit, quæ eum singulis momentis dictat officium suum, quod si negligat exequi, vel corrupta natura eum ab hoc avocet,*
formido

formido-pœnæ ad illud exequendum re-
 vocat; corrupta enim natura nostra le-
 gis & pœnæ formidinis causa est, a quâ
 cum nemo sit immunis, etiam le-
 ge ejusque sanctione pœnali solutus
 esse nequit; quod si in illa vitia, quæ in
 pectore recondita circumferimus, non
 prorumpimus, Dei singulari gratiæ
 tribuendum est, sicut illi spontanei mo-
 tus ad bonum & rectum operandum
 non ex naturâ nostrâ originem habent,
 verum Dei benigne voluntati adscriben-
 di, *qui operatur in nobis & velle & perficere
 secundum suum beneplacitum, Phil. 2:23.*

§. 17. Quartum, quod author impu-
 gnat, argumentum pag. 133. §. 29. ita se
 habet. *Ubi nulla est necessitas puniendi, ibi
 nulla lex: Sed in statu innocentia nulla fuit
 necessitas puniendi, ergo, &c.* Necessitas
 puniendi inest prohibitioni; est enim
 lex præceptum, quo imperantur hone-
 sta, & prohibentur contraria, suppli-
 cioque afficiuntur improbi, & boni præ-
 miis honorantur, & a malorum injuriis
 vindicantur. *l. 1. §. 1. ff. de just. & jur.*
 quod M. Cicero passim inculcat; unde
 legem definiens, ait. *Lex est recti prae-
 cepto, pravique depulsio. lib. 2. de nat. Deor.*
 Hinc *l. 7. ff. de ll.* dicitur, quod sit legis
 virtus

virtus imperare, vetare, permittere, punire; cum enim imperat bona, prohibet contraria sive mala, sua sceleribus supplicia, & virtutibus decernit præmia. Hinc rectè statuimus legem ejusque sanctionem pœnalem supprimendæ hominum malitiæ inservire; adeoque ubi nulla scelera vel flagitia perpetrantur, ibi nullus legi ejusque sanctioni pœnali locus superest, malitia hominum legum & pœnarum causa est; est enim *lex coërcitio delictorum, qua spontè vel ignorantia contrahuntur: l. 1. ff. de leg: præceptrix faciendorum, prohibetrix non faciendorum l. 2. ff. eod. præses bonis & malis*: quemadmodum, ut diximus, legis virtus est *prohibere*, ita etiam *punire*, quia enim prohibentur mala, hinc prohibitioni semper adhæret pœna, sive puniendi necessitas; ea enim ita necessario profluit ex prohibitione, quam ex mali naturâ proficiscitur prohibitio, una involvit alteram. Ridicula illa authoris distinctio *inter sanctionem pœnalem, sive pœnam representandi necessitatem, & ipsam pœna executionem*. Non dicimus ubi nulla pœnæ executio est, ibi legem non esse; nam executio pœnæ est legis præexistentis quasi sequela, & illa legem esse præsupponit,

K

ponit,

ponit, verum ubi nulla necessitas puniendi est, legem ibi obtinere negamus, quia illa necessitas oritur a necessitate prohibitionis; ubi autem est prohibitio, ibi legem quoque esse sæpius ipse affirmavit author: quia autem prohibitionis objectum est malum, quod enim prohibetur, ideo quia malum est prohibetur, ergo ubi existit malum, ibi quoque existit prohibitio; ubi prohibitio, ibi quoque puniendi necessitas, quia malum punire æquè ac illud prohibere necesse esse probavimus. Itaque omni prohibitioni sanctio illa pœnalis, quæ peccatorem pœnas daturum cavetur, inest; necessitas itaque puniendi continetur prohibitione, executio applicatur peccandi actui, sive mali commissioni, prohibitio autem continetur lege, ergo lege continetur puniendi necessitas. Verum *singamus* inquit author *Rempubli-*
cam, in quâ omnes sunt viri & cives boni, ne
deficiens legis transgressio puniendi necessita-
tem auferat: ipsa tamen leges in viridis per-
sistent observantiâ: eoque majorem obtine-
bant auctoritatem, quo minus violantur.
 Fingat author quoque post lapsum ho-
 mines legum moralium tam sanctos cul-
 tores, ut nullus earum transgressor exi-
 stat,

stat, attamen leges in viridi persistentē observantiā: fingat quoque humanum genus tot vitiis corruptum, ut etiam justissimus mortalium septies cadat uno die, vitam legibus & rectæ rationi congruam ducere, ut legibus opus non habeat, & pœnarum metu non indigeat, ideoque puniendi necessitas nulla requiratur, facile perspiciemus summam fictionis absurditatem, ad ipsam veritatem adstruendam ab auctore juris paradisei allegatam: scio fictionem in re fictâ tantum operari, quantum veritas in re verâ, verum nunquam ex re fictâ veritatem deduci potuisse mihi persuadere potui: possumus fingere montem aureum existere, verum absurda esset consequentia, quia existentiam ejus mihi repræsento, ergo reverâ existit: nullus dubito quin relictâ patriâ sede inter ejus monticolas nostrum authorem inveniremus, si veritas responderet fictioni. Absurda itaque & ridicula est consequentia a fictione, id est, ab eo quod non est, neque esse potest, ad illud quod necessario est, & esse debet, quia illud aliter esse posset, scil. eodem modo se habere, quemadmodum id finimus. Tale est illud authoris ratioci-

nium ad argumentum nostrum ener-
vandum, quando fingit rempublicam,
in quâ omnes cives sunt viri boni,
qui legibus obtemperando, puniendi
necessitatem auferunt, leges tamen in
viridi persistunt observantiâ : qualem
fictionem corrupto generi humano &
omnibus vitis obnoxiiis quoque appli-
care voluisse authorem mihi persuadeo,
quia de eo nostra disputatio : Quod ab-
furdissimum simul & contradictorium
est : Vult enim impugnare majorem
propositionem, scil. *Quod ubi nulla ne-
cessitas puniendi est, ibi quoque non obtinere
legem, & fingit Rempub:* in quâ omnes
cives sunt viri boni ; sed ubi omnes sunt
mali, necessitatem puniendi à contra-
rio inferendum est obtinere, atqui hō-
mines ad malum naturâ proni, ergo ne-
cessitas puniendi obtinet ; sed unde pu-
niendi necessitas ? a prohibitione mali ;
unde prohibitio mali ? ab ipsâ naturâ
mali : ergo ubi malum obtinet, ibi pro-
hibitioni locus ; ubi prohibitio, ibi ne-
cessitas puniendi ; ubi necessitas punien-
di, ibi lex viget, prohibere est legis vir-
tus, & virtus prohibitionis puniendi ne-
cessitas ; nam ipse author definit legem
*dictamen habituale, quod qua agenda, qua vi-
tanda*

sanda indicat, id est, quæ præcepta, quæ prohibita sunt docet, pag. 73. §. 4. Contradictio inde elucescit, quod cum tale dictamen tribuit homini integro, statum hominis fingat sine puniendi necessitate, quæ ex ipsâ prohibitione fluit, quia ejus objectum malum est, licet ipsa pœnæ non requiratur executio; nam lex prior est necessitate puniendi, & hæc ipsâ pœnæ executione: puniendi necessitas inhæret prohibitioni, executio sequitur perpetrationem ejus, quod prohibitum est. Absurditas in eo consistit, quod a lege prohibitionem, à prohibitione necessitatem puniendi separat; quemadmodum enim omne malum necessario prohibetur, ita quoque necessario punitur. Quæ si legi morali, de quâ disputamus, applicantur, eo absurdiora, quo divinæ essentiæ magis contraria: ex quâ & prohibitionem mali & necessitatem puniendi, simul & quidem necessario proficisci probare conati fuimus; ita ut sublata eâ necessitate, tollatur quoque sanctitas, sublata sanctitate tollatur justitia, sublata justitiâ perfectio tollatur, atque adeo totam divinam essentiam negaremus: Quippe justitiam, sanctitatem, aliaque Dei attributa adeo

necessariò in divinâ essentiâ concurrere
 necesse est, ut unâ sublatâ, tota tollatur
 essentia. Quod author argumenti ma-
 jorem propositionem invertat, & nul-
 lam necessariam connexionem statuat
 inter legem & pœnam, nisi ita ordine
 inverso argumentum proponatur: *ubi
 nulla lex est, ibi nulla puniendi necessitas:*
 concedo, quippe ipsam prohibitionem
 legem esse affirmat author, dum divi-
 dit leges in præceptivas & prohibiti-
 vas, imo præceptivas prohibitivas inesse
 statuit: ex prohibitionem iterum pœnæ
 necessitatem fluere nobiscum opina-
 tur; Itaque perinde mihi est num ne-
 cessitas, vel lex priorẽ loco ponat, mo-
 do a prohibitionem puniendi necessitatem
 non separet, sed copulet & pari passu
 ambulare faciat. Perperam etiam ex §.
 32, *nostra dissert.* eruit prædictum argu-
 mentum, quasi lege necessitatem puni-
 endi priorem statuissem, cum nullum
 quidem verbum in illo §. habeatur, ex
 quo author illud posset eruere: *Quamdiu
 ad rectitudinem formata erant singula partes,
 nil nisi bonum volebat & justum; nullâ lege,
 nullo pœnarum metu opus erat, quoniam nul-
 lis vitiis, a quibus metu pœnarum avocari
 & deterreri debuisset, erat contaminatus.*
 Et

Et postea. *Ad suppressendam & coërcendam hominum malitiam leges fuere latae, ubi vero nulla scelera aut vitia vel flagitia perpetrantur, ibi nullà lege, nullo praecepto aut poenarum metu opus est: lex enim est delictorum, qua sponte, vel ignorantia contrahuntur, coërcitio l. 1. ff. de ll. ideo itaque leges promulgatae, ut sua sceleribus supplicia, virtutibus praemia constituerentur. Ex hisce authoris argumentum formari potest, scil. ubi nulla lex est, ibi nulla puniendi necessitas, atqui in statu integro nulla lex, ergo &c. Sed contra affirmat author, quod statim negavit, legem posse vigere sine puniendi necessitate, quippe si nulla necessitas sine lege, ergo ubi lex, ibi puniendi necessitas, & ubi necessitas puniendi, ibi lex: itaque mihi perinde est, quomodo invertat author argumentum, consequentia ita probatur, quod ad suppressendam hominum malitiam leges fuere latae, ergo ubi lex, ibi vitia, legis objecta, quae prohibentur & coërcentur, obtinent, ubi haec deficiunt, deficit lex, defecerunt autem in statu integro, quod satis probatum puto, ergo lex defecit; si lex, ergo necessitas puniendi: quippe prohibetur, & punitur quia malum, prohibere & punire*

re legis virtutes sunt, ubi hæc, ibi lex locum sibi vindicat,

§. 18. Movet hic author quæstionem *num citra sanctionem pœnalem legi ratio nulla constare posset.* Si de legibus moralibus five naturalibus disputatio futura est, extra omnem controversiam est, quin ei adhærescat pœnalis sanctio, propter illam necessitatem & obligationem moralem, quæ omni actui illicito & legi naturæ contrario inhæret, ideoque talem actum non solum vetat, verum huic prohibitioni pœnam adjicit, ut si quis talem actum admittat, obnoxium se reddat pœnæ delicto proportionatæ; quippe ex eâdem necessitate, ex quâ profuit prohibitio, dimanat quoque pœnalis sanctio: Ita ut dictatum rectæ rationis, quod nobis indicat, quid bonum & justum, quid malum & injustum sit, simul nos obliget ad faciendum illud, ad hoc fugiendum, idque sub damnationis pœnâ, qui negligit facere, quæ scripta sunt in libro legis. Hæc sanctio generalis est, omnibus legibus adhærens, quæ a Deo ter opt: max: originem habent, ideoque imprimis ad moralia pertinet; quemadmodum ex justitiâ & sanctitate divinâ proficiscitur
pro-

prohibitio mali, ita ejus punitio; quod itaque prohibetur, prohibetur sub sanctione pœnali, quod Deus fortis ultionum in legis transgressores graviter sit animadversurus. *Nam ego, inquit, Deus tuus Deus fortis & zelotes sum, visitans iniquitatem patrum in filios, in nepotes & in abnepotes, in eos qui odio prosequuntur me. Excercens vero benignitatem in millesimos a patribus, qui diligunt me, & qui observant mandata mea. Exod. 20.* Quoniam itaque a summâ Dei justitiâ non possumus separare punitioem mali, ita a legibus, quæ ex sanctitate & justitiâ profluunt, quales sunt omnes leges morales five naturales, sanctio pœnalis divelli nequit: hinc eodem momento, quo rectæ rationis dictamen nos informat de eo, quod vetitum est, simul in nobis excitat pœnæ ideam, cujus metu sæpissimè avocamur & deterremur a perpetratioe mali. Quod civiles leges attinet vel præcipientes vel prohibentes, ut eas distinguit author, semper eas comitatur clausula pœnalis, licet non expressa, saltem tacita; in omnibus legis præcellit vetantis autoritas, ita ut, etiam si verbis suis lex jubeat, vi tamen prohibeat; præsertim lex civilis, cujus tota pœnæ

potestas consistit in prohibendo, puta ne quem lædamus, qua propter has sancire solet aliquâ poenâ, illud enim vetitorum proprium est, ut inquit Conan: *comment. jur. civ. lib. I.* Hinc virtutes, quas Modestinus de lege prædicat, collectivè sumuntur, id est, non tribuit uni legi vim jubendi, alteri vim prohibendi, & puniendi, verum unam & alteram virtutem collectivè de lege prædicat, & rectè in jussis, & vetitis virtutem legum ponit, quia cum quid jubetur, censetur prohiberi contrarium. Conan: *eod. loc.* Objiciunt leges quasdam ferri, quibus poenalis clausula non adjicitur: quod necessarium non est, quippe si nulla certa poena constituatur vel exprimatur, arbitraria est, vel potius imperfecta lex dicebatur, in quâ sanctio omissa erat: Hinc lex Cincia, cujus meminit Tacitus, imperfecta ab Ulpiano vocatur in *Regul. tit. I.* *Imperfecta lex est veluti Cincia, qua supra certum modum donari prohibet, & si plus donatum est non rescindit.* Principales enim ad legem constituendam partes erant *Proæmium, Capita, Sanctio.* Proæmium Rogatorem, itemque jussorem legis & Plebisciti, locum & tempus Rogationis, quique vir primum suffragium tulerat

lerat continebat. Capita legis, quæ vel interspatiis vel numeris distincta, tot erant, quot illis, qui legem conscribebant, esse placuerat. In sanctione ponebatur primo, ut cæteris legibus contrariis solutus esse videretur, qui eam servaret aut ferret: deinde ne abrogari derogarique liceret. *Rosin. antiq. Rom.* Tertio statuebatur poena in eum, qui contra legem faceret, quæ potissimum pars sanctionis vocabatur. Hinc *sanctio legum*, quæ novissime poenam irrogat iis, qui præceptis legis non obtemperaverint, inquit Papinianus in l. 4. r. ff. de poenis. Et sancti dicuntur muri civitatis, quia poena capitis constituta est in eos, qui aliquid in muros deliquerint: ideo & legum eas partes, quibus poenas constituimus adversus eos, qui contra leges fecerint, sanctiones vocamus §. 10. *Inst. de rer. div.* *Nisi legis sanctionem poenamque recitassent.* Cic. in *Verr.* 6. *Sanctio* dicitur, quia efficit, ut legi sua constet auctoritas & sanctitas. Quare ipsæ leges sanctæ vocantur l. 9. §. 3. ff. de rer. div. quia sanctione quâdam subnixæ sunt, id est, poenali constitutione: ut qui ibi aliquid commisit, capite puniatur. Unde quidam commentator ad illud Horatii, *Satyr. 8. lib. 2.* *In-*

Eniat tibi quid sanctarum inscitia legum. Ad verbum sanctarum, aut participium est a sancio, id est, firmatarum: aut nomen & significat inviolatarum: aut sanctarum, id est, sacrarum, ut foedum sanctum dicitur, & sacrum. Sanctum enim est, quod ab injuriâ hominum defensum atque munitum est. Hinc sancire apud Isidor. lib. 15. cap. 4. est confirmare, & poenæ irrogatione ab injuriâ hominum defendere. vid. Macrob. lib. 3. cap. 3. Saturnal. Hæc enim sanctio muniebat & obfirmabat leges adversus contemptum, & contumaciam eorum, in quos erant latæ, pertinebatque ad omnia legis capita, quæ lege continebantur, nisi quibus specialiter addita esset poena ipsâ lege l. 41. ff. de poenis. Quæ sanctio ad legem constituendam adeo necessario requirebatur, ut ea omissa lex imperfecta vocabatur. Sed quia inter leges quoque illa imperfecta dicitur, in qua nulla deviantibus poena sancitur: Ideo in conclusione operis poenam sancit extra hæc præcepta viventibus. Qualis lex fuit Valeria de provocatione, & lex Cincia, illa a M. Valerio Corvo Coss: eum Q. Apulejo Pansa Ab V. C. 453. lata est: cui nulla poena adjecta erat, nisi quod si quis contra eam fecisset,

fecisset, *improbè factum esset*: ut constat ex Liv. lib. 10. cap. 9. Eodem anno M. Valerius consul de provocatione legem tulit, diligentius sanctam. Tertio ea tum post reges exactos lata est. Et deinde. Valeria lex quum cum qui provocasset, virgis eadè securique necari vetuisset, si quis adversus ea fecisset, nihil ultra, quam *improbè factum adiecit*. Quæ tamen adjectio pœnæ loco esse videri posset, cum eam vim haberet, ut contra bonos mores palam factum esse decerneretur: quo quid esse queat viro bono dedecorosius, itaque famæ continebat læsionem, quam cum vitâ pari passu ambulare notum est, itaque non levis erat hæc pœna. Ideoque, id (qui tum pudor erat hominum) visum, credo, vinculum satis validum legis: nunc vix servo ita minetur quisquam, eodem cit. loc. inquit Livius. Talis quoque fuit lex Cincia a M. Cincio. M. F. N. Alimento rogata tempore sui Tribunatus, & ab ipso Cincia nomen habens. Quare *imperfecta* appellata fuit, quia ut inquit Ulpianus, *supra certum modum donari prohibens, si plus donatum est, non rescindit*. Huic simile est, quod rescriptit Marcus Imperator l. 14. §. 14. ff. de relig. *§ sumt. fun. Eum heredem, qui prohibet funerari*

nerari ab eo, quem testator elegit, non rectè
 facere. penam tamen in eum statutam non of-
 fo. Vid. l. 3. §. 4 ff. de sepul. viol. Ejusmodi
 leges ob poenæ defectum, quâ sanciri
 debuerunt, pro imperfectis habentur,
 cum legis virtus non solum in impe-
 rando, vetando, & permittendo, verum
 potissimum in puniendo consistat dict.
 l. 7. Hinc Augustus legem Cinciam
 antiquatam & contemptu oppressam,
 non tantum Scto facto restituit, verum
 certam ei addens poenam ex imperfectâ
 perfectiorem reddidit. An. ab V. C. 737.
 C. Furnio, C. Silano Coss. *Oratores
 jussit causas, nullo accepto pratio, agere:
 qui secus fecissent, quadruplum accepta mer-
 cedis pendore.* Dio. in lib. 54. Quanquam
 hujus legis nominatim non fit mentio, il-
 lam tamen ita intelligendam esse, con-
 stat ex Tacit. lib. 13. cap. 42. ubi de Suilio
 famoso prevaricatore sermonem habens,
 ita scribit. *Ejus opprimendi gratiâ repetitum
 credebatur Senatusconsultum, poenaeque legis
 Cinciae adversus eos, qui pratio causas oravis-
 sent.* Ex hisce satis perspicimus nullam
 legem perfectam, id est ab omni parte
 absolutam esse, nisi sanctio ei adjiciatur
 poenalis, hac omisâ vix legis meretur
 nomen: si tamen non sit expressa, pena
 extra-

extraordinaria sibi locum vindicat, ita ut nunquam lex sine poenâ aliquâ in ejus transgressores vel arbitraria vel specialiter constituta concipi nequeat, imperfecta tamen, quoties illa pars legis in sanctione poenali consistens deficit.

§. 19. A majori ad minorem argumenti oppositionem oppugnandam transit, quâ negamus *in statu innocentia ullam sanctionem poenalem existisse*, scil. per dictamen rectæ rationis, quod legem naturæ vocamus, nobis promulgatam & repræsentatam; ita ut puerilis & ridicula sit argumentatio Authoris a lege naturæ ad positivam, quasi illa sanctione poenali munita & in paradiso promulgata, hanc propositionem falsitatis manifestæ convinceret. Legi naturali poenam semper adhærescere propter illam necessitatem moralem & obligationem, quæ omni actui illicito, id est, honesti innatis nobis principiis contrario, inhæret, superius probavimus: Ita ut quando dicat nobis ratio, quid malum ideoque prohibitum est, simul nos doceat ejus perpetrationem comitari poenam; quia enim malum est prohibetur, quia prohibetur, punitur: quippe prohibere malum & illud non punire justum

tiae & sanctitati Dei adversaretur, & planè contrarium esset. Itaque qui malum prohibet, etiam illud vult punire, quæ voluntas legis sanctio est, eique semper inest, ita ut nunquam nisi cum totius legis interitu ab eâ separari queat. Atqui lex naturæ five dictamen rationis sine præexistente boni & mali ideâ five notiâ nobis innotescere nequit, neque sine lege pœnalis sanctio; illam enim per legem novimus (ex oppositione, & contentione boni & mali utriusque nobis comparamus notitiam, ex notione mali ejus prohibitionem novimus, prohibitio puniendi necessitatem nobis indicat,) hinc in innocentiae statu nullam pœnalem sanctionem homini innotuisse concludimus, neque explicitè, neque implicitè, quia illa distinctio nunquam potest applicari legi naturæ, quoniam una tantum eam cognoscendi & promulgandi ratio, scilicet per dictamen rectæ rationis, nos informans de eo, quod faciendum, quod fugiendum nobis incumbit. Vide quæ superius de hoc disputavimus.

§. 20. Cum prima legis cura sit imperare, quæ justa sunt, & honesta; veluti
ut Deum diligamus & proximum cap. ult. 3.
distinct.

distinct. piè sanctè vivamus, ne alterum la-
damus, & jus suum cuique tribuamus l. ju-
stitia §. ult. ff. de just. & jur. neque quic-
quam aliud lex, quam mens & ratio sa-
pientis, rectè facta jubens, & a pecca-
tis avocans, ut M. Cicero scribit, scil.
pænis, minis & sanctionibus efficit lex,
ut earum metu quis a vitiis absteineat:
hæc sunt quasi media, quibus lex finem
assequitur. Inde statuimus quod au-
thor, pag. 153. §. 42. profert. ubi nulla
scelera vel flagitia perpetrantur: ibi nullâ le-
ge, nullo præcepto aut penarum metu opus
est. Legis enim finis est, ut metu pœ-
narum boni quoque efficiantur l. i. ff.
ead. boni non sunt nisi legem observant;
quippe legi consentaneam vitam agere
boni civis officium est, & a legis ob-
servantiâ boni, justî, & recti est de-
nominatio. Hinc concedimus legis
principalem finem esse justitiam ejusque
observantiam, quia observando legem
justum, & rectum operari dicimus,
ideoque quod justitiæ conveniens est:
quid enim justitia aliud a nobis postu-
lat, quam ut legem observando, re-
gi quod ipsi debemus, & proximo, &
reipub: & amicis, cæterisque ad quos
lex pertinet, suum tribuamus, & ita
suum

suum cuique tribuendo legi satisfaciamus, & justitiam convenienter huic agendo colamus. Ad illa officia adimplenda sufficiebat olim naturalis inclinatio, quam sequentes, legi obtemperabant, & ita justitiam colebant, & legis finem hac ratione assequebantur. Verum ubi à recto illo tramite deflexi fuimus, & ad innumera prolapsi vitia, oportebat homini metum pœnarum injici, quo perversa & ad flagitia prona natura ad officium, id est, justitiæ cultum revocaretur; Nam secundum illud Horatii

Vitiis sine nemo nascitur, optimus illo est:

Qui minimis urgetur.

Unde apud Platonem Hippias majore sive de pulchro, inducit Socratem sic loquentem: *Multò plura faciunt mala omnes homines, quam bona, statim ab in-
eunte etate.* Talem quoque humanæ naturæ vitiositatem & ad malum propensionem Propertius memorat.

Unicusque dedit vitium natura creato.

Hinc Theognis:

*Οὐδένας παμπήδεν ἀνθρῶν ἢ μέτερον ἀνδρῶν
Τῶν νυν ἀνθρώπων κελίῳ καθορᾷ.*

*Neminem omnino hominum, qui nunc
sunt,*

Sol

Sal despicit bonum & moderatum.

Atqui nemo bonus, nemo moderatus, verum naturâ ad scelera & vitia propensus, ideo legis pœnarumque opus remedio, cujus finis est justitia & legum observantia. Sed quâ ratione hominem impellit ad observantiam, nisi metu pœnarum, & hoc est, quod dicitur metu pœnarum bonos efficere, per legitimos tramites calumniantium iniquitates expellendo §. 1. *inst. præm.* hinc inquit Imperator in *ead. §. Imperatoriam Majestatem non solum armis decoratam, sed legibus quoque armatam esse oportet, ut utrumque tempus & bellorum & pacis rectè possit gubernari.* Quo enim respub. magis bonis civibus abundantior, eo florentior est: æquè autem legibus boni effici-mur, id est, ad justitiam colendam impellimur, ubi autem viget justitia, ibi floret concordia, ubi concordia obtinet, parvæ res crescunt, & a fordidis sæpissime initiis ad summum Majestatis perveniunt fastigium: Ubi nullæ leges, nullus pœnarum metus, crescit spes peccantium, & facile itur ad culpas, ubi nullum metuendum supplicium; impunitatis enim spes maxima peccandi illecebra est, *Respicite ait Phalaris apud Lucian.*

sian: ad legum scriptores etiam irrogandarum pœnarum rationi & consuetudini plurimum tribuentes, quasi nulla ceterarum rerum utilitas spectanda sit, nisi metus malefactoribus sit propositus, ac certa spes constituta luendi pro suppliciis flagitii. Itaque a contrario ubi vitia & scelera perpetrantur, ibi pœnarum metu opus, & cum vitiis, cum sceleribus legem incepisse statuendum: quemadmodum singulis malis sua sunt remedia, ita leges tanquam remedium considerandæ, quibus pravæ hominum cupiditates coercerentur, & iis quasi obviam itur, ne in alterius prorumpant perniciem: itaque *delictorum coercitio*, non secundarius, ut author vult, verum primarius finis legis est, non civilis tantum, verum etiam naturalis. Hinc dicit Apostolus Epist. ad *Timoth. cap. i. legem positam esse sceleratis, impiis, & peccatoribus, nefariis, & profanis, parricidis, homicidis, matricidis, scortatoribus, masculorum concubitoribus, plagariis, mendacibus, perjuriis.* Quæ crimina lex naturæ coercet & prohibet, & hominem invitum cogit atque urget metu supplicii, ut ab iis absteat, & ad obedientiam trahit, atque impellit formidine pœnæ.

§. 21. Argumentum, quod author proponit pag. 115. deductum est ex §. 14. & 21. disert. nost. scil. *Primi parentes in statu innocentia ex puro naturali impulsu, & rectâ & benè dispositâ inclinatione libenter, & caco impetu, ex naturali inclinatione, recta & bona & qua hodie legibus naturalibus dicuntur conformia fecerunt: ergo sine obligatione & lege. Ad quod respondit Auctor. aliud esse ex naturali quadam dispositione, quod etiam in liberè agentia, & perfectissimum illorum statum cadit, secundum rationem & legem agere: aliud ex caco impulsu, seu puro instinctu naturali, ad agendum determinari, quod brutorum illorumque esse, qua neque rationem, neque legem habent. Quod primi parentes ex caco impetu nudoque instinctu naturali, adeoque citra omnem legem egerunt pernegatur. Per cacum impetum idem quod per benè dispositam inclinationem me intelligere satis ex earum conjunctione videre est, quamobrem in eo à primis parentibus degeneres addidi, quod nos legibus & poenarum metu præceptis naturæ obtemperamus, quibus illi ex rectâ & bene dispositâ inclinatione, & naturali eoque cæco impetu libenter obedientiam præstabant.*

Itaque

Itaque cæcus impetus hic non excludit notitiam finis, quam homini præ cæteris creaturis ratione carentibus tribuimus, verum significat hominem, non ex legis intuitu, vel dictamine rectæ rationis, scientiam & notionem boni & mali præsupponente, ex quorum contentione legem conflare diximus, verum naturali inclinatione continuo ad finem assequendum, ideoque ad bonum operandum impellente, fecisse, quæ hodie justa & injusta ex convenientiâ vel disconvenientiâ cum rectis nobis innatis honesti principiis vocamus, ideoque ratio dicit vel facienda vel fugienda esse: quippe per illam oppositionem boni & mali notitiam nobis acquirimus; rectum novimus per oppositum mali, justum per injusti oppositum, ex eorum notitiâ fluit lex, quæ dicit officium, quod nobis incumbit, idque sub pœnæ comminatione, ita ut si negligamus illud exequi, nos pœnæ subjiciamus. Neque eripit hæc naturalis inclinatio *homini libertatem, quâ gaudet, ut inter plura bona proposita unum repudiare vel amplecti, unumque eligere præ altero nequiret*, brutorum instar, quæ cæco impetu & ex naturali instinctu agentia, non

non sponte, sed per intrinsecam necessitatem agere dicuntur; ubi enim nulla intelligendi, & objecta percipiendi facultas, ibi nulla potest esse electio, & libera voluntatis ad aliquod objectum determinatio; volumus enim & eligimus, quia percepimus, & percipiendo cognoscimus objectum, ad quod determinare ex præcedente objecti notitiâ, voluntatem possumus. Verum libera hæc voluntatis ad finem sive objectum determinatio, ex ejus perceptione sive intelligentiâ profluens, (quippe voluntas est res cæca, quæ circa res nullas ferri potest, nisi prius ab intellectu ipsi oblatae fuerint, & ita ab eâ cognoscantur) nullam legem, nullum rectæ rationis dictamen præsupponit; ille enim verè liberè agit, qui nullis legibus alligatus est; ratio enim, cujus vi finem nostrum novimus, subsistere potest sine illo dictamine, ut superius probavimus. In eo consistit error Authoris, quod homo rationis particeps, finem, ad quem movetur, intelligit & normam actionum suarum novit, ideoque non ex inclinatione, sed secundum legis quoque præstitutæ normam actus exercet, dictamen a ratione non separari posse putans; quem-

ad-

admodum ratio inseparabilis ab homine est, itaque quodcumque homo agit secundum rationem & legis normam, non ex cæco impetu, proficisci necessario statuendum esse vult: quasi cæcus impetus rationem excluderet, quia excludit legem sive rationis dictamen. Illa inclinatio naturalis, quâ ad amandum Deum finem continuo incitabatur, comitem habebat rationem, id est, Deum tanquam creatorem suum tot beneficiorum, quæ in se ab eo derivata erant, & singulis momentis redundabant, scaturiginem cognoscentem continuo eum impellebat ad Deum suum ex toto corde, & totis viribus amandum; in actionum justitiam inquirere non opus erat, quia inclinatio & voluntas eum semper ad finem perducebant, easque sequens ei congruenter vivebat, & faciebat, quod hodie vocamus justum: voluptas, quam ex illâ inclinationum & actionum cum fine harmoniâ persentiscebatur, quotidie eum inducebat, ad eundem tenendum vitæ cursum, & certiore faciebat, sequendas esse, tanquam regulam & normam agendorum, naturæ integræ & vitii puræ inclinationes: non opus ad rectè vivendum
rectæ

rectæ rationis dictamine, modo rectus rationis usus aderat; rectè autem eâ utebatur, quando intellectus & voluntatis rectitudinem, id est, ad finem propensionem & motum sequebatur: eam sequens fini congruenter & convenienter agebat, ideoque quod justum & rectum erat operabatur.

§. 22. Hinc merito prorupimus in ea verba, quæ author, ut proprio jugulemur gladio, descripsit ex §. 19. nost. differt. ita se habent; *Quæso nonne Deus omnia individua in suo genere omnibus numeris perfecta creavit? horum vero perfectissimus & præstantissimus est homo; utpote quem Deus animâ, id est, divina particulâ aëre arnaverit, ut posset percipere, & intelligere omnium individuorum, & totius mundi machine esse Authorem, & Creatorem, ejusque infinitam esse potentiam, suam præ ceteris creaturis præstantiam, & dignitatem in imagine Dei, quâ donatus erat, positam, supremi Numinis summa benevolentia & propensa erga se voluntatis argumentum. Quæ cogitationes eum incitabant ad gloriam Dei sui creatoris, quantum posset extollendam, summoque ac tenerrimo amore suum creatorem prosequendum: Nullius autem obligationis vel legis intuitu, neque quia Deus præceperat,*

L rat,

erat, amabis Deum tuum ex toto cordo tuo; verum ex impetu & inclinatione ipsi innata tantus erga creatorem suum proficiscebatur amor, quem tot tantaque præclara & admiranda Dei opera, ac innumerabilia ejus erga se benevolentia testimonia, magis magisque accendebant, & augebant. Nihil eum avocabat ab officio, quod Deus & naturalis amor ab eo postulabat, cum nulla prava vel immoderata libidines ejus possidebant animum. Hinc non metuebat Deum ut vindicatorem peccatorum, sed venerabatur ut creatorem, ut principium, & causam suæ essentiæ, diligebat tanquam tot erga se beneficiorum fontem & originem. Putat author contradictionem implicare, quod statuamus hominem integritate præstantem, ex contemplatione suæ dependentiæ & gratiæ divinæ ad amorem numinis incitari potuisse, nullius obligationis vel legis intuitu. Contradictionem & absurditatem implicaret, si hominem in statu suæ perfectionis & integritatis lege & obligatione naturali ad amorem numinis sui incitatum fuisse diceremus: lex enim est pervertitatis humanæ indicium, ubi illa homini nnotescit, ibi simul ipsi sua imperfectio & corruptio ob oculos ponitur, scil.

ad

ad malum propensio, & ad vitia prona natura sua, quæ inclinationem naturalem, quâ ad amorem Dei sui impellebatur, & ad finem suum continuò ferebatur, in alium planè determinavit scopum, qui eum a fine trahit, ideoque peccare facit; quippe quemadmodum bonum & rectum operari eum dicimus, qui ad finem suum tendit, ita malum operatur, qui a fine recedit, & à regiâ viâ, quâ ad metam decurritur, deflectit; in quam reduci nequit nisi legis remedio. Legis itaque vel obligationis intuitu officio, quod lex naturæ a nobis postulat, satisfacere, involvit imperfectionem, & naturæ corruptionem, id est, aversionem ab eo, quod rectum & justum est, & propensionem ad illud, quod injustum & malum est: ideoque non sponte, sed coactè agit, qui obligationis intuitu officium, quod ipsi incumbit, præstat. Boni enim, *μόνοι πᾶσιν ἐκείσιν ἢ πᾶσιν ἄκοντες οἱ λοιποὶ Δεῖν ἢ νομῶν*, *Soli id voluntate faciunt, quod alii iure coguntur* inquit Xenocrates de Philosophis. Et ut D. Chrysostomus *Dissert. 76. si omnes boni essent, non opus esset scriptis legibus: Plus enim ibi boni mores valent, quam alibi bona leges*, ut inquit Tacitus de Germania

nullâ lege, nullâ pœnâ, nullis coërcitionibus opus erat, cum suoapte ingenio honesta peterentur, inquit idem Annal. 3.

§. 23. Est enim legis finis, ut boni efficiantur homines; ubi autem omnes boni, frustra leges, frustra pœnarum metus. Ut recta & iusta faciam, ut legi naturæ congruenter vivam, ut actiones huic respondeant, non opus cognitione boni & mali, iusti & iniqui, neque legis requiritur notitia, ut officium, quod naturalis a me postulat ratio, præstem: sufficiebat in statu integro naturalem inclinationem sequi, quæ nostram voluntatem propter divini luminis communicationem semper ad finem, ideoque ad iustum & bonum operandum impellebat. *Constanter illud ante omnia retinendum, rationi nostræ hoc ingenitum, ob divini luminis communicationem, ut semper ad id, quod iustum honestumque est, inclinet, & propendat. Hi vero sunt igniculi a naturâ hominibus dati, hæc sunt virtutum semina & elementa. Hæc elementa, hos igniculos, sive hanc ad boni propensionem (nam his omnibus eadem res significatur) omnium plane hominum mentibus inesse, idque præsertim initio, antequam ullus vel virtutum, vel vitiorum habitus contrahatur,*
du-

dubitari non oportet. Bolog. *de leg. & equit.* cap. 4. Quod & confirmat Tullius, cum inquit. *Natura jus est, quod non opinio genuit, sed quadam innata vis inseruit, ut religionem, gratiam, observantiam, & veritatem.* Hi igniculi, hæc virtutum femina menti nostræ insita, hominem continuò ad rectum honestumque inclinare facit; atqui in statu integro nullum habebat objectum, nisi mentis propensionem, imagini divinæ & integritati suæ conformem, inclinatio semper respondebat objecto, & objectum inclinationi, & suavis hæc harmonia eum certiolem faciebat, sequendum esse naturæ impetum & inclinationem, id est, continuò adhærendum objecto; & ita fecit, quod debuit, idque liberè & spontè, quia ex naturali inclinatione, non legis intuitu; Hinc Virgil. *lib. 7. Æneid.*

... *Neve ignorete Latinos*

*Saturni gentem, haud vinclo nec legibus
equam, (tem.*

Sponte sua veterisque Dei se more tenent.
Et Ovid. *lib. 1. Metamorph.*

*Sponte sua, sine lege, fidem rectumque
colebant.*

Non excludit autem spontanea & ex naturali inclinatione proveniens le-

gem observantia liberi arbitrii usum, cuius officium est secundum normam agere; ut inquit author: liberè enim agit, qui sese determinare valet ad objectum, quod amat, & cui adhærere conatur; huic adhærendo agebat secundum normam, & rectitudinem moralem. Dei enim sanctitas nobis norma & regula, atque lex est, ad quam vitam creaturæ rationales componere debent; huic conformem reverã vitam instituebat mortalium vetustissimus, sequens integræ scelerisque puræ naturæ inclinationes & impetus, rectitudini, id est, divinæ imagini consentaneas, ideoque legi & normæ, id est, juri divino necessario sive morali & naturali quoque congruas. Sed objicit author, quæ §. 20. *dissert. mea* continentur, ubi notitiam justi & injusti ex inobedienciã Adami provenisse statui: *Nisi inobediens fuisset Adamus, suãque inobedienciã natura integritate semetipsum exuisset, nihil mali, nihil injusti innotuisset ei; verum in illã innocentia, vitiorum ignorantia transegisset vitam, quã ratione summam eandem beatitudinem, in ætissimã Dei consuetudine positam, sibi acquisivisset; ex inobedienciã itaque provenit injustitia, ex injustitiã boni & mali cognitio. Quod si ve-*

ro, inquit juris paradisei doctor, *Adamus inobediens esse potuit in statu innocentia; & propter inobedientiam puniri: obligatus fuit ad normam alicujus observantiam, cujus respectu inobediens fuisse dicitur; eoque legem habuit. Legem eum habuisse satis evincit lex positiva, in Paradiso ipsi promulgata, ne de fructu arboris scientia boni & mali comederet. Quæ necessariò obedientiam postulabat, & hominem obligabat, huic conformiter vivere; sequens autem naturæ impetum & inclinationem, nullum inobedientiæ reatum contraxisset, verum præbens aures diaboli consilio, a fine & objecto suo recedebat, ignarus mali, quod incurreret, & boni, quod amitteret, id est, voluntas, cujus motus seu impetus, quasi serpentis colloquio interruptus, regiâ viâ & lineâ rectâ ad finem ferri solita erat, in aliud determinabatur objectum, alteri planè contrarium, non ideo, quod Deum odio haberet, vel sibi noceret, & ita legem naturæ violaret, ad cujus observationem continuo naturæ integritas & intellectus, atque voluntatis rectitudo eum impellebat, verum ut sibi beneficeret, & prodesset, fini suo esu istius fructus semetipsum si-*

miliozem faciendo, boni & mali acqui-
 sitâ scientiâ; si malum, quod contrahe-
 ret, obsequendo diaboli consilio præ-
 scivisset, nunquam illud admissurum
 credo; quis unquam propriam carnem
 odio habuit? neque naturæ integritas, &
 intellectus ac voluntatis optimâ dispo-
 sitio, ante peccatum commissum, po-
 tuisset eum impellere ad illud, quod na-
 turæ integritati contrarium erat; ita-
 que sub specie boni & conditioni homi-
 nis favorabilis consilii hominem decipit
 serpens callidissimus; quamobrem non
 usus fuit argumento, quod naturali in-
 clinationi, quâ ad Deum & semetipsum
 amandum ferebatur (qui amor omnium
 legum moralium finis & summa est.) ad-
 versabatur; non accusavit Deum, quem
 amabat ut summum bonum, creatorem,
 benefactorem, inclementiæ, neque in-
 justitiæ; ad quam blasphemiam sta-
 tim integer vitæ scelerisque purus ex-
 horruisset homo; sed subdolè quasi
 commendans Deum ita loquitur, quasi
 non posset credere, Deum, cujus tot
 tantaque summæ liberalitatis & bonita-
 tis expertus fuisset testimonia, eum
 voluisse seriò & absolutè illam orbo-
 rem, quam videbat *gratissimam esse oculis,*

Et fructum bonum esse in cibum, & desiderabilem ad habendam intelligentiam, excipere; cujus investigatio hominis maximè propria est, ideoque naturâ eo magis impulsus videtur ad faciendum, quod diabolus ipsi persuadebat; itaque cum bonus sit, & hominis curam gerat Deus, non poterat homini apparere ratio, quare Deus seriò vetuisset, quod ipsi tam bonum, tam expetibile ad prudentiam, conferendam videbatur; cum itaque nihil ipsis contra naturam huic inesse consilio apparebat, facilius ad illud exequendum inducti fuere, & aperti sunt oculi, scil. mentis & animi, & senserunt se delusos a Satanâ; misera sanè scientia a diabolo promissa! jam videbant malum esse, quod fuerat bonum; & cum antea tranquillus fuerat animus, nullis agitated pravis cupiditatibus, senserunt motus inordinatos ab integritate, & divinâ imagine alienos, ideoque rebelles per membra ipsorum se exserentes. Ex mobedientiâ ita erga legem a Deo ipsis datam, provenit injustitia, ex injustitiâ boni & mali cognitio, ex hac rectæ rationis dictamen, vetans mala, jubens bona.

§. 24. Unde sequitur argumentum;

L 5

quod

quod author ex §. 18. 19. 20. elicit: *Legem imperfectionem implicare: ideoque locum non habuisse in statu innocentia.* Quia ex boni & mali cognitione profluit dictamen rectæ rationis, jubens bona, & mala prohibens, quam notitiam transgrediendo legem positivam nobis acquisivimus, necessario lex imperfectionem humanam involvit, transgrediendo legem integritate atque perfectione nosmetipsos exuimus, cujus privatio nobis mali repræsentavit ideam; ex ideâ & notitiâ mali boni cognitio, ex utrâque lex profluit, dictans quid prohibitum, quid præceptum est. Illud enim dictatum, quod prohibitionem nobis indicat, statim in nobis excitat ideam mali, ideoque imperfectionis, per peccatum & inobedientiam erga legem primævis in Paradiso latam parentibus nostris; contractæ; quamobrem ex lege nostram miseriam cognoscimus, id est per legem, naturæ nostræ corruptionem & malitiam, ac ejus a fine suo aberrationem, ideoque perfectionis privationem, quæ uno verbo imperfectio vocatur, novimus: illa autem imperfectio sub ideâ mali nobis repræsentatur, quia consistit in absentia ejus, quod alicui

alicui rei deberet inesse, antequam perfecta & bona dici queat. Perfectus & bonus dicebatur homo, cum in intellectu & voluntate rectitudo erat, id est, cum inclinabatur versus finem suum, & ei respondebant actiones, ideoque iustæ & bonæ vocari poterant, propter earum cum fine five divinâ imagine convenientiam; imperfectus dicitur hodie, quia integritate & divinâ imagine orbatus, voluntatis & intellectus rectitudinem, quâ ad finem ferebatur, ideoque inclinationes & actiones, quæ ab eo proficiscebantur, conveniebant, & rectæ ac iustæ erant, amisit, id est in alium collimavit finem & objectum voluntatis appetitus, quod necessariò malum deberet est, quia ab integritate & imagine divinâ alienum, imò huic planè contrarium erat, quia ejus privatio erat alterius productio, in quâ consistit mali natura. Involvit itaque lex imperfectionem, quia prohibitionem mali continet, & in nobis statim quoque excitat ideam imperfectionis, five boni privationis, quoties prohibendo a malo nos avocet & metu poenarum deterret. Hinc lex naturæ prohibiti-
 va & poenalis semper illam imperfectionem

nem includit, quia per notitiam malī, contracti per peccati reatum, nobis innotuit, itaque nullius momenti est, quod author arguit, pag. 161. *legem paradisiacam homini in statu integritatis perfecto latam: Ideoque semper & indistincto legem imperfectionem non involvere.* Quippe superius §. 12. diximus quemadmodum legis positivæ mortalium vetustissimus notitiam habere potuit sine scientiâ boni & mali, ita prohibitionis cognovit vim sine injuriæ ideâ: illa enim prohibitio non proflebat necessariò ex naturâ rei prohibitæ, quemadmodum prohibitio legum moralium; ideo non idem habebat objectum, scil. malum morale, id est, boni privationem & peccati reatum, transgrediendo legem positivam contractum; quâ transgressione boni & mali cognitionem & per illam legis naturæ obligationem cognovimus. Verum obedientiam hominis pro objecto habebat: scil. ut exploraretur ac probaretur, num antequam tanquam verè justus & rectus, cælestis præmii coronam acciperet, in obedientiâ & amore Dei sibi naturali & congenito, persisteret, probandæ obedientiæ occasionem nactus. Itaque lex illa positiva non invol-

involvebat imperfectionem, id est, homo sub ideâ mali illam prohibitionem non considerabat, sed tanquam divinum placitum, de re aliquâ indifferenti, id est, quæ naturâ suâ nec bona, nec mala erat; ideoque nec boni nec mali ideam homini repræsentabat, nisi post commissum transgrediendo legem peccatum. *Itaque ab eventu, capto experimento, quid bonum, quid malum esset, ipso usu intelligit, Et tanto felicitatis fastigio excussus, tandem in quanto miseria abyſſo versaretur agnovit: ut inquit Francisc. Burman. summus Theologus in Synops. lib. 2. cap. 5. §. 3. Itaque finis, & objectum præcepti erat, ut homo obedientiæ probandæ occasionem haberet, quâ non præstitâ, integritate & divinâ imagine orbatus est: itaque ex inobedientiâ justitiæ originalis amissio, ex hac justitiæ & injusti, boni & mali cognitio, ideoque imperfectionis, & consequenter legis notitia; quare hoc præcepto totam legem naturæ contineri, & universæ obedientiæ symbolum ac tesseram fuisse, a Theologis affirmatur, scilicet huic obtemperando toti legi naturali satisfacisset, quia illa nihil requirit, nisi voluntatis divinæ adimpletionem ex amore & natu-*

li inclinatione profectam, ideoque non legis vel poenarum intuitu. Hinc dicitur, Matth. 22: 37, 38, 39. Diligendum esse Deum *ex toto corde*, quod iudicium & intellectum exprimit: scilicet præeunte recte rationis lumine, quod nobis Deum tanquam summum & unicum bonum, existentiae & essentiae causam, beneficiorum fontem & scaturiginem repræsentat, ideo amandum dicitur, imo ad amorem nos impellit: *Ex totâ animâ*, id est omni inclinatione & cupiditatibus, quæ nunquam a fine aberrare, sed in Deum solum ferri debent; *ex totâ cogitatione*, quod omnem animi vim & contentionem significat, ita ut nihil præter finem desideret, nihil præter Dei communionem rectamque & assiduam, cum eo tanquam summo bono, in quâ unica voluptas, id est, conscientiae tranquillitas consistit, consuetudinem cupiat: ideoque ad finem suum continuo tendit, ad eum tendens bonum & justum operabatur, & hac ratione legibus moralibus, quarum impletio est dilectio. Rom. 13: 8. & 10. obedientiam præstabat.

§. 25. Argumentum octavum, quod author in hoc §. oppugnat, deducit ex

§. 33. *nost. dissert. scil. Nos Deum peccati authorem constituere, si stauamus Adamum recenter e manibus purissimis sui creatoris profectum, legibus vinctum & alligatum in mundum provenisse.* Quippe ubi leges, & jura vigent, imprimis naturalia, ibi peccata & vitia obtinent: eum enim in finem leges latas diximus, ad coërcendam hominum malitiam, & ut metu poenarum a vitio avocarentur mortales; imo ex vitiorum & malorum notitiâ legis cognitio. Leges enim naturæ ex rectæ rationis dictamine; dictamen ex distinctione boni & mali, siue contentione illorum oppositorum cum ratione naturali, vel innatis honesti principiis; distinctio ex illorum notitiâ; notitia a perceptione intellectus; perceptio ab existentia objectorum, quorum idea intellectui repræsentatur; existentia unius a privatione alterius; privatio ab aberratione mentis siue voluntatis a fine in transgressione legis siue positivæ inobedientiâ consistente, originem habet. Præsupponit autem legis vinculum ejus notitiam, notitia contractum injuriæ reatum: quoniam per illam scientiam boni & mali acquisivimus; per hanc legem novimus præcipientem bona, prohiben-

hibentem mala. Itaque si hominem legibus alligatum creavisset Deus, id est, si ab ipso existentiae suae momento ei innotuissent per dictamina leges naturae; oportet quoque ei innata fuisse vitia prohibitionis objecta, ideoque non perfectus, sed imperfectus, id est, vitiis contaminatus, iisque obnoxius fuisset; quod naturae divinae planè contrarium esset, imo contradictionem involveret, quod a Deo aliquid productum fuisset, & nullam haberet existentiam, vel realitatem ut ita dicam, cum producere sit ex nihilo aliquid facere, quod & existentiam & essentiam habet; cum autem malum consistat in privatione boni, ideoque reverà nihil est, nullamque habet realitatem, quia nullam existentiae habet causam, non potuit homini inexistere, quippe omne, quod ei innatum est, reverà debuit existere, & existentiae consequenter causam habuit: atqui notio legis ex notitiâ boni & mali, prohibitionem & iussionem involventis, includit imperfectionem sive aberrationem mentis a fine, id est, privationem integritatis & divinae imaginis, sive rectitudinis intellectus & voluntatis, sequitur si statuamus Adamum
vincum

vinctum legibus conditum, consequenter afferimus Deum peccati authorem; quod a nemine sanâ mente prædico affirmari nequit, propter illam in conceptu contradictionem, & impossibilitatem; impossibile enim, quod a bono possit dimanare malum, & ab eo, qui summè perfectus est, aliquid imperfecti produci, quod superius probavimus. Creavit itaque Deus hominem rectum, sanctum, sanum, salvum sine vitio, ut sæpe inculcat Augustinus: id est, simplicem, omnis mali inexper-tem & ignarum, ideoque nullis legibus alligatum. Huc respiciens Salomon, inquit *cap. 7. Eccles. Deus creavit hominem rectum, sed sibi quasverunt ratiocinia multa*: unde scriptura eum non ἀδύον & sceleris purum, sed ὀρθόν *rectum* & integrum ac sanum appellat. Rectum, id est, *simplicem, sincerum* cum naturali rectitudine animi, quâ continuo ad finem tendebat, operando bonum, excercendo virtutes ex sanctitate naturali & voluntatis ac inclinationum rectitudine profluentes, justitiam colendo, aliaque naturæ legis officia sibi imposita adimplendo. *Primum inter homines mali ne- scia & adhuc astutia inexperia simplici- tas.*

tas, inquit Macrobius. *Erat illis magis ignorantio vitiorum, quam cognitio virtutis.* Ut de Schythis inquit Justinus: Verum curiositate suâ & præbendo aures perniciosissimo futuro humano generi diaboli consilio, malum sibi conflare, & quid bonum, quid malum scire volentes, multa acquisiverunt sibi ratiocinia, ex quibus leges sibi ipsis fecerunt: Hinc apud Ciceronem *quod verum, simplex, sincerumque est, id naturæ hominis esse aptissimum*, scilicet naturæ rationali, sive innatis honesti & justii principii, divinæ quondam imaginis reliquiis; itaque ut ab eâ nihil sit alienius, quam mendacium, vitium, fraus, & omnis a naturæ instituto aberratio. Ad illud, quod diximus, *leges naturæ eum in finem latas esse, ut metu poenarum avocarentur a vitiis mortales.* Respondet author vindiciarum *de solis legibus poenalibus, prout se habent in statu naturæ corruptæ, hoc procedere, quod indolem vitiosam præsupponit, quatenus sunt frana necessaria presentis malitiæ. Hinc leges, quæ non sunt explicite morales, quales verosimile est naturales ante lapsum fuisse, non vitiosam subditorum, sed sanctam indolem præquirunt; poenales enim leges non sunt nisi propter refranandam malitiam.* Verum

rum nihil habent ponderis hæc ratiocinia, cum ex præfenti malitiâ leges innotescere cepisse superius probavimus, quâ non existente, lex five recte rationis dictamen quoque existere nequit, quia illud ex notione boni & mali deducitur; ita ut semper respiciat pravam & lubricam hominis indolem, quia illa legis objectum est, ideoque semper huic tanquam inseparabile quid pænalis sanctio insit, ex naturâ mali profluens: nunquam poterit author rectè & distinctè de jure naturæ ratiocinari, nisi ejus originem diligentius examinaverit; non opus ut huic argumento diutius insistamus, cum superius satis de eo disputavimus.

§. 26. Arg. 9. *Erat magis in homine ignoratio vitiorum, quam cognitio virtutis; id est, virtutem non cognoscebat sub ideâ virtutis, tanquam oppositam vitio, neque vitium, sub ideâ privationis virtutis: quippe cum nondum existerat, nullam poterat ejus habere perceptionem neque ideam: quemadmodum nullam quis potest habere ideam intemperantiæ, qua talis, nisi habeat quoque ideam continentiam; una per alteram cognoscitur. Hinc optimè quondam.*

dam doctrinâ & ingenii acumine florentissimus Velthufius, (quem idem cum *Libertinis*, & *Antinomis* sentire vult author noster, quia in utroque planè hospes, ideoque de eo judicat, quemadmodum cæcus de coloribus) inquit in suâ disputatione de *pudore naturali*. *Adamum inter bonum & malum in statu integro nullum selectum fecisse; cum notio mali illum planè fugeret & eo sensu rectè de primis nostris parentibus, cum adhuc essent illibati & integri a peccato, pradicatur, eos bonum & malum non scivisse: Nam ejusmodi, de quo nunc sermo est, non cognoscitur nisi per suum oppositum. Cum me fugit quid sit impudentia, aut illud malum, quo aestimatio mea imminui posset, nullam possum habere ideam pudoris & decoris, sub notione pudoris & decoris: & cum ignoro, quid me ledere possit, non possum habere ideam boni, ut oppositum malo. Et quandoquidem hujusmodi rerum cognitione sub idcâ boni & mali *Adami* mens non erat imbuta, nullus etiam supererat locus legibus, qua *Adami* actiones regerent, ut bonum operaretur, & malum fugeret. *Adamus* non sub notione boni & equi & honesti, & ut hæc malo, iniquo & inhonesto opposita sunt, cognoscebat & sectabatur virtutem: Sed sequens sancta*

sua

sua natura institutum, & eo pergens, quo eum sancta natura ducebat, virtutem colebat.

Quia itaque vitia ignorabat & mali nullam habebat notitiam, non cognoscebat virtutem & bonum sub ideâ virtutis & boni, integram tamen naturam sequens huic consentaneas actiones formabat, & propter inclinationis & intellectus rectitudinem, quâ semper ferebatur ad finem, in quem collimando bonum & iustum operari dici poterat; in quâ rectitudine humani generis ponenda est præstantia, & hominis summa beatitudo & felicitas. Plutarch, *de communibus notitiis.*

Quid nocebit inquit, si ablati malis, nulla erit prudentia, pro eâ autem aliam habeamus virtutem, qua non bonorum ac malorum, sed solum bonorum sit scientia, scilicet eorum, quæ nos ad finem nostrum perducunt, quæ revera sunt inclinationes in statu integro homini innatæ five congenitæ, ex divinâ imagine, id est, istâ intellectus rectitudine proficiscentes

*Nihil discendo suavissimè transigitur vita,
Donec gaudere & dolere discas.*

dicere ausus est *Euripides*: cognitio enim voluptatis sub notione voluptatis, post dolorem ex mali reatu contractum innotuit. *Primi mortalium*, inquit *Seneca*
epist. 19.

epist. 19. *quique ex his geniti, naturam incorruptam sequebantur, eandem habebant ducem & legem.* Verum inquit Author noster pag. 164. Interim enervando huic argumento suffecerit notabilis semi-antinomi contradictio, his §. 40. verbis involuta: *Mentem habebat (homo in statu innocentia) summâ sapientiâ ornatam, qua consistebat in perfectâ creatoris sui cognitione, qua eo usque extenditur, ut in ipsum trinitatis penetrasse mysterium negari nequeat; imo & magnum sapientia argumentum est, quod omnibus animalibus coram eo productis imposuerit nomina eorum natura maximè convenientia. Quâ ergo fronte cognitionem virtutis sapienti eripit: quomodo cum sapientiâ crassam virtutis ignorantiam conciliaverit. Quasi sapientia hominis eluceret in cognitione vitii sive mali: cuius notitiam cum perfectionis & integritatis amissione homo sibi comparavit, & consequenter multum de sapientiâ deductum est; ideo ut intellectus jam tenebris obvolutus non adeo clarè perspicit neque ita distinctè novit ea, quæ clarè, & distinctè intellexit Adam, & rectus animi habitus ipsi non permittebat judicare de re aliquâ, nisi eâ probè perceptâ, ita ut ab erroribus sibi facile caveret,*

caveret, perceptio autem requirit præsens intellectui objectum, ideoque ejus existentiam; vellem ut author mihi explicare posset, quomodo cognitionem habuerit mali, cujus propter ejus absentiam nullam perceptionem intellectus habere posset: oportet enim ut cognitionem, & judicium præcedat perceptio sive idea ipsius objecti, cujus cognitio nobis ad judicandum viam pandit: Cognovit ea, quæ sibi necessaria, quæ imagini divinæ congrua & consentanea erant, id est, cognovit distinctè & perfectè causam sive creatorem suum, cui essentiam suam, & existentiam debebat, novit finem eâdem contineri causâ, ad quem tendere sibi bonum & appetibile ex internâ voluptate, ex illâ cum fine harmoniâ ejusque consuetudine profuente, non ignorabat, de mediis ei assequendo idoneis eodem rationis lumine judicabat, in quâ consuetudine, & communionem summa hominis felicitas & beatitudo sita erat, ita ut huic nihil addi posset, quo augetur vel accresceret: in eo enim consistit sapientia, ut noscamus quid felicitati, & beatitudini, ac salutem nostræ inservit, *cap. 14. Epist. ad Corinth.* consistit autem ea, ut eo perpetuo tanquam unico

unico fine fatiemur, fruebatur eo sequens sanctum naturæ institutum, tanquam medium fini assequendo idoneum.

§. 27. Oppugnat tandem Author illam *juris* derivationem, quam secundum Ulpiani mentem in §. 7. *dissert.* probavi, scil. jus ex justitiæ fonte manasse. *Justitiam* dici quasi *justitium*, id est, juris vel naturalis vel civilis interstitio & cessatio, ut olim apud Romanos dies nefasti, quibus imperatum foro silentium, nullumque jus exercebatur. Ita in statu integro cum Astræa virgo in terris degebat, omne jus exulabat, ubi erat per omnes terrarum plagas altum juris silentium, nullus ejus usus aut exercitium hominibus fuit cognitum; suum cuique tribuere, alterum non lædere, honestè vivere, ex integrâ proflebat naturâ, non opus erat consulere rationis dictamina, quomodo rem, quæ mihi ablata erat, vindicarem a raptore, vel fure; vel quâ ratione defenderem me observato inculpatæ tutelæ moderamine adversus eum, qui me jam ipso actu invadit, vel probabile est me invasurum; itaq; illud juris exercitium, quod homini in statu naturali nullius imperio sub-

jecto,

jecto, competit, ex dictamine sive legibus naturalibus deductum, nondum cognitum. Quisq; suis rebus contentus, aliena invadendi non agitabatur cupiditate: verum cum integri vitę scelerisque puri essent, nullus juris usus sive exercitium obtinebat: officia ex inclinatione & benè dispositâ voluntate præstabant sibi invicem, & ita nullus locus injurię, & consequenter legibus vel juris remedio sive usu non erat opus. Hinc definitur *justitia*, quod sit *constans & perpetua voluntas, jus suum cuique tribuendi*; ubi illa voluntas obtinet sponte sibi invicem præstant mortales, quod vi legum, & metu poenarum in corrupto naturę statu sæpissime extorqueri debet: cum præstant mortales, quod sibi invicem debent; nulla actio, nullum jus persequendi, nullus juris aut legum usus obtinet. *Primos illos disque proximos mortales optima fuisse indolis, vitamque vixisse optimam, unde aurea hæc dicitur ætas*, inquit aliquis. Hinc seculum illud aureum dicitur, in quo Astræa virgo è cęlis in terram migraverat, & summa vige-
bat justitia; itaque nulla verba minantia fixo ære legabantur, nec supplex turba, timebat judicis ora sui: **Quamob-**

M

rem

rem Alciatus, *justitia*, *justitiū*, & *justi* argutam pronuntiavit analogiam. Hinc justitia quasi in eâ jus stet, & justitiam quasi *juris statum* appellatam tradit Isidorus. Illa itaque jus suum cuique tribuendi virtus sive animi habitus, qui in statu integro obtinuit, sistit legis sive judicii usum; & hinc justitiam appellatam non sine ratione statuimus. Cum enim præstamus, quod debemus justitiam colimus, & nullam legum vel judicis auxilium implorari necesse est, & ita sistitur judicii cursus sive legis usus. Lex & judicium hic pari passu ambulant, quia juris exercitium cum lege vigere cæpit. *Verum inquit author non posse allusioni huic rationem constare pag. 166. vocabulo juris pro lege sumpto: nihil enim est absurdius, quam lege cessante justitiam emergere: sum justitia sine lege, ad quam conformatur, nequidem concipi fingique posset.* Quod facile concedo authori, si per legem intelligat illam Dei sanctitatem, quæ lex & norma esse debet, ad quam creature rationales vitam suam componere debent. Huic congruè vivendo, justè & rectè operari dicuntur, & legi morali satisfacere, ideoque justitiam colere; itaque non hæc nominis allusio signi-

significat cessationem legis naturalis, pro-
 ut denotat illam necessitatem moralem,
 quâ continetur faciendum, quod bonum
 est, & consequenter ad fugiendum
 quod malum est, ex Dei profuente
 sanctitate, sive divinâ naturâ, cui ob-
 ligationi sive legi morali satisfaciebat
 homo, quoties sequebatur inclinatio-
 nes ex rectâ animi dispositione, sive di-
 vinâ imagine proficiscentes: verum pro-
 ut dictamen conclusionem denotat,
 quam ex notiâ boni & mali, eorum-
 que oppositione, & contentione cum re-
 cti ac honesti nobis innatis principiis
 formamus, nobis indicantem quid re-
 ctum est, quid bonum, quid deceat in
 dictis factisque; quænam nobis offi-
 cia tum Deo, tum proximo præstanda
 incumbant: quid etiam nobismetipsis
 debeamus, & ut uno verbo dicam, quæ
 sit vitæ instituendæ & transigendæ ra-
 tio. Ejus dico fuit in statu innocentia
 cessatio, & interstitio: includit enim ta-
 le dictatum habitum vitiosum per inju-
 riæ reatum contractum, quod ab homi-
 nis integritate alienum erat. Sed per-
 git author & inquit, *quod etiamsi judi-
 cium cesset, ac nemo sit qui in jus vocari
 posset, ideo juris sive judicii obtineat inter-*
 M 2 *stitio,*

stitio, ille tamen non statim justus est, plura enim ad justitiam requiruntur, quam impunitas & immunitas a judicio subeundo, adeoque synecdochen partis pro toto integrali hac allusio involvere videtur. Qui ex legibus naturalibus sive moralibus citari sive in jus vocari nequit, reverâ illum justum dicerem, & omnes justitiæ implevisse partes mihi persuado: Qui Deo tribuit, quod Dei est, & proximo, quod proximi est, legem adimplevit, & a judicio immunis est. Huic satisfaciendi potestatem homini fuerat largitus Deus, & donec integer scelerisq; purus erat, sanctum sequens naturæ institutum ei obtemperabat, & consequenter omnes justitiæ implevit partes; Quippe justus est, qui fecerit omnia, quæ lex ab eo exigit.

§. 28. Ad ipsam jam author transit *pag. 167. Pelagii de integro hominis statu absurdam sententiam, quam §. 40. dissert. mea refutavi: ac primo repetit iterum, quæ superius præmiserat, scil. se utcumque largiri, expressis verbis in dissertatione mea fundamentalem Pelagianorum errorem non adstrui: Vereor tamen, inquit ne is per consequentiam ex everso legis in statu innocentia vigore, ex connexis erroribus elici possit. Absurdissimum mihi videtur,*

tur, ut superius dixi, quod sibi potestatem mea interpretandi verba arrogare velit, quasi per spiritum familiarem in animi posset penetrare arcana: ex consequentiâ, quæ non ex dilucidis & luce clarioribus principiis deducta est, judicare de cujusdam opinione, summæ arrogantix sive potius insanix argumentum est; quasi nunquam errare posset iudex noster, qui tanquam certissimam judicandi regulam proprium iudicium sequitur, & illud tanquam Lydium lapidem, ad quæ explorat alienam de realiquâ opinionem & sententiam existimat, num conveniat cum orthodoxâ fide & religione, & sanâ ac rectâ ratione, ex ejus convenientiâ vel inconvenientia cum proprio iudicio. Statuebat olim PELAGIUS hominem in statu integro adeo puræ fuisse naturæ, ut nec bonus, nec malus, nec sapiens, nec insapiens fuerit, & quod justitiam, quam habuit, ei non fuerit naturalis, sed supernaturalis: quæ ipsi ut frænum superaddita, cum naturaliter concupiscentiâ laboraret, (omnium vitiorum matre ac genitrice,) quæ cohibita fuit supernaturali isto dono. **Quâ**

opinione nihil absurdius & æternæ veritati magis contrarium dici vel excogitari potest. Creavit enim Deus hominem rectum, purum, sine vitis, ideoque bonum, naturâ propensum ad id, quod rectum erat & naturæ integritati conveniens; quippe cum animâ hominem ornaverit, duabus facultatibus præditâ, intellectu, scil. & voluntate; impossibile ut nec malus esset nec bonus; quemadmodum enim intellectus proprium est, percipere ideas objectorum, quæ ipsi representantur; ita voluntatis proprium est appetere ea, quæ ab intellectu sibi oblata sunt: quoniam autem intellectus nunquam perceptione alicujus objecti, quod sibi offertur, vacat, sive sint interna sive externa, quorum ideam percipit: ita voluntas nunquam potest esse sine appetitu; itaque vel in bonum vel in malum ferri debet, pro ut objectum, quod sibi ab intellectu offertur, probandum vel improbandum visum fuerit; diviniore enim ejus ingenitus vigor, ut superius diximus, eum non permittit penitus torpere nihil agendo, ita ut extra vitia virtutesque esse ex æquo, in utrorumque veluti confinio degere, creaturæ rationali profus

prorsus impossibile sit. Appetitum vero mali habere non poterat, quoniam purissimi, ut ita dicam, & sanctissimi creatoris ex manibus recens exivisset; iste enim appetitus fuisset defectus, ideoque privatio perfectionis, quâ creatus erat, ideoque vitium fuisset naturæ ejus innatum, & consequenter non poterat dici perfectus, integer, & bonus, ac rectus. *Imo sine illâ rectitudine Deus hominem creare, nec hic sine eâ existere poterat; cum alioquin sine suo, ad quem conditus erat, videl: Deo suo fruendum, inque eo gaudendum, excidisset ac destitutus fuisset: nec opus ad Dei gloriam, & tali conditore dignum fuisset: imo vitium esset in Deo aque ac fabro vitium foret, si ferrum caderet cum rubigine.* §. 40. *dissert. mea.* Cum itaque hominem creaverat animâ rationali, intellectu & voluntate præditâ, ornatum, ejus voluntatis proprium est ferri in aliquod objectum, necessariò illud bonum esse debuit, quia iste motus sive impressio divina, quæ menti nostræ adhæret, ad bonum, & rectum tendere debeat, quia necessariò similis est motibus sive inclinationibus creatoris, quarum particeps est, ideoque ad bonum collimare; quia Deum sibi ipsi finem esse

probavimus superius, ideoque necessarîo quoque finis esse creaturis voluit, quia præter se ipsum nihil vult. Hinc itaque illam impressionem, cujus mens nostra particeps est, ad illum finem & consequenter ad bonum & rectum inclinare effecit, scil. in se, quatenus nosster appetitus cum illo fine convenit, ideoque in rectum & bonum fertur: non ideo quod per dictamen rationis ex notitiâ boni & mali, ideoque per legem nobis sub ideâ boni tanquam malo oppositum, innotescat, & consequenter legis intuitu ad illum impelleremur. Mentem quoque habebat summâ ornatam sapientiâ, in perfectâ creatoris sui cognitione collocandâ, quæ usque a quibusdam extenditur, ut in ipsum trinitatis mysterium penetrasse affirmant; cujus porro non leve argumentum quoque est, quod animantium veluti censu instituto, singulis nomina naturæ ipsorum convenientissima indiderit, quodque finem suum perfectissimè noverit, de mediis ei assequendo idoneis optimè judicaverit.

§. 29. Rejicimus quoque non minus absurdos & ab omni sanâ ratione alienos *Antinomorum* furores; qui *Lutheri* jam

jam tempore exorti, regenitos omni legis obedientiâ solvebant: ideoque cujus ipse nequidem Deus dispensationem habet, sibi eam arrogabant, quo nihil potest fingi absurdius. Quippe cum lex illa moralis ex divinâ sanctitate originem habens, sit æternâ regula ac norma nostri officii, quæ semper & continuo ac necessariò nos obligat propter immutabilem Dei naturam: Hinc nulla hominis conditio eum potest hujus obedientiâ solvere. *Nam usque dum præterierit cælum & terra, jota unum aut unus apex nequaquam præteribit ex lege, usque dum omnia facta sunt. Matth. 5: 18.* id est, sicut cælum & terra nunquam præteribunt, sive interibunt, vel in nihilum; redigentur: (mundus quidem immutabitur, verum non redigetur in nihilum; itaque non erit substantialis, sed accidentalis ejus mutatio) ita nunquam lex abrogabitur, sed semper & in æternum duratura est. Toto autem cælo differt nostra opinio ab Antinomorum, ac Pelagianorum hisce erroribus. Statui enim sanctitatem nobis normam ac regulam esse, ad quam vitam debemus componere; imo illâ totum jus morale sive divinum necessarium

rium contineri, quatenus jus refertur ad Deum tanquam originem & principium omnium virtutum ac legum moralium; quę sanctitas, quoniam nihil aliud sit quam recta ratio jubens bona prohibens contraria, sequitur nobis obligationem imponere, quã tenemur huic conformiter vivere, atque obedientiam præstare, faciendo quod jubetur, & ab eo abstinendo, quod prohibetur. Verum ut supra diximus, differt tantum legem adimplendi ratio, scil. in statu integro spontè, id est, nullo dictamine sive rationis discursu, ex boni & mali scientiã habente originem, præeunte, quod nobis ex convenientiã vel inconvenientiã cum ratione naturali, indicabat, quid bonum, quid malum erat, ideo quid præceptum, quid vetitum, & consequenter quid faciendum, quid fugiendum esset, illud præmium, hoc pœnam comitatur, legibus obtemperabat, quibus nos, præcedente mentis discursu sive dictamine obedientiam præstamus. Possent hic ab adversariis objici, quod dicit *Apost. epist. ad Timoth. cap. i. justis legem non esse positam, ideoque obedientiã ejus solutos esse.* Verum responderi potest, fidelium respectu, quoad

quoad maledictionem, tum quoad rigi-
dam plenæ obedientiæ exactiorem, ita
ut sine eâ vitam nullo modo sperare
liceret, abolitam esse: attamen manet eis
obedientiæ dux & regula, ita ut lex
hic opponatur gratiæ Christi, per quam
justificamur: *Non enim iusti sub lege sunt,
sed sub gratiâ. Rom. 6:14.* non obedientiâ
regenti ac iusti solvuntur: *Nemo enim est
qui non peccet, & cadit iustus septies uno die.*
Ita ut lege opus habeant tanquam normâ
& regulâ agendorum. *In multis enim im-
pingimus omnes Jac. 3: 2. Si dixerimus nos
peccatum non habere, nos ipsos fallimus, &
veritas in nobis non est.* Nonne ipsa pec-
cata nos convincunt de legis vinculo,
quo adstringimur ad faciendum bonum, &
fugiendum malum? Si quotidie in multis
impingimus, nonne legis obedientiam a
nobis exigi manifestum est?

§. 30. Non mirum auctori videri de-
bet, quod ad probandam, & adstruen-
dam Theseos nostræ veritatem, genti-
lium quoque moratorum testimonia
allegavimus §. 34. dissert. nostra, quæ
iis, quæ ex ratione deducuntur, magnum
pondus afferunt, ita ut siquid legis na-
turalis esse probare velimus, imprimis
gentium saltem moratorum testimonia

a nobis explorari & examinari debeant. Sufficit ad naturale præceptum, ut ratio ex congenitis principiis justitiæ, & honestatis, judicet actum aliquem cum sanctâ, & immutabili voluntate, & Dei naturâ convenire, & ut in eo consentiant *morationes omnes*. vid. clariss. Burman. in *sua disert. de moral. Sabbath*. Errat author, quod hanc *questionem illis controversis similem existimat, qua fide divinâ subnixæ sunt, in quibus gentiles planè judices sunt incompetentes. Quippe cum status innocentie historiam ignoraverint, non poterunt de hac causâ judicare*. Planè enim ex ratiociniis mihi decidenda videtur, & examinari tantum debet hominis natura sive conditio, animæ ejus qualitates, percipiendi, intelligendi, & volendi facultas; tum legis essentia, vis, & origo: quâ ratione nobis innotescit, ejusque vim in nobis experimur: perpendendum est, quæ sunt rationis partes: quibus ritè, perpenſis sequitur judicium, nobis indicans, quid credere fas sit, cujus perspicentia veri ex ratiocinandi facultate profecta, æque gentilibus, quam nobis christianorum sacris initiatis tribuenda, quod ad ea, quæ ab illâ facultate pendunt: confirmat id Chrysippus apud
Gellium

Gellium in Noct. Att. lib. 6. cap. 1. Nihil est prorsus istis imperitiis inquit, nihil insubidius, qui opinantur bona esse potuisse, si non essent ibidem mala; nam quum bonis mala contraria sint, utraque necessarium est opposita inter sese, & quasi mutuo adverso quadam fula nisi consistere. Nullum adeo contrarium sine contrario altero. Quo enim patet iustitia sensus esse posset, nisi essent iniuria? aut quid aliud iustitia est, quam iniustitia privatio? quid item fortitudo intelligi posset, nisi ex ignavia oppositione? quid continentia, nisi ex intemperantia? quo item modo prudentia esset, nisi foret contra imprudentia? proinde homines stulti, cur non hoc etiam desiderant, ut veritas sit, & non sit mendacium? namque iidem sunt bona & mala, felicitas & infortunitas, dolor & voluptas. Alterum enim ex altero, sicuti Plato ait, verticibus inter sese contrarium deligatum est, sustuleris unum: abstuleris utrumque. Ex eadem ratiocinatione fluit, quod non existentibus illis contrariis, neutrum cognosci queat, & consequenter boni & mali notitiam obtineri non posse; ubi autem illa deficit, deficit quoque lex, quæ est rectæ rationis dictamen, proveniens ex distinctione, id eoque ex notitiâ boni & mali, nobis in-

dicans quid faciendum, quid fugiendum est. Verum unde malum? si nullum habeat principium, a quo existentiam derivare queat, nullam ejus potest ideam quis habere, quia non existente objecto, quod repræsentatur intellectui, percipi nequit, & consequenter ejus non potest formari idea; si nulla idea ergo nulla ejus notitia; si nulla mali notitia, ergo queque nulla boni notio; quippe ex contrario uno noscitur alterum; atqui principium bonum, quia ens deberet esse positivum, hinc mali non potuit esse causa, & consequenter non existit, impossibile est à malo bonum derivari posse; unde Athanasius *orat. 9. Id autem absurdum simul & impossibile fuerit; non enim ex bono malum, neque in eo est, neque per eum, atque pro bono haberi non posset: Cum aut miscellaneam contaminatamque naturam haberet, aut causa authorque malorum existeret. Et idem Nullum malum a Deo, nec in Deo existisse. Nec deficiunt gentilium testimonia, qui ex rationis lumine ipsam hanc veritatem eruerunt. Hinc apud Euripidem, Iphigenia exhibitas a Tantalò epulas haud fidem mereri, & Tauricæ Chersones incolæ cæde hospitem imbuentes aras,*
pro-

probrum ejus rei in Deum, Dianam videlicet, falso & avertendę tantum a se invidiæ infamiæque transferre judicans.

Ὁυδένα γδ, addit, οἷον ἀμύβων εἶναί κακόν.

Nullum enim Deus arbitratur esse malum.

Et Chrysippus Stoicus citatus a Plutarcho de Stoic. Repugn. asseruit. Nullā ratione dici posse Deum nullā ex parte turpitudinis esse causam, sicut enim lex delinquendi, Deus impietatis causa nullo modo dici consentaneè possit: ita rationi convenire, Deos etiam nullā ex parte causam turpitudinis. Et apud Platonem Socrates lib. 2. de Repub. Nonne bonus & ipse Deus est? atqui nullum bonum noxium est: quod innocuum, nunquid nocet? quod non nocet nunquid malum facit: Quod autem nihil mali facit, nullius mali causa est. Atqui Deum & principium causam hujus universi crediderint, ut innumera gentilium confirmant testimonia, quod principium summè bonum esse & omni mali expers, ita ut ejus causa esse nequeat, sibi persuaserunt, consequenter facile concludere potuerunt omnia fuisse bona, quę ab eo producta fuere. Hinc de aureā ætate

te gentilium opinio , scil. cum nihil erat naturá malum , sed omnia perfecta ac bona erant , sibi persuadere non poterant , aliquid ex illis obtinuisse , quæ postea propter malitiam hominum sibi locum vindicasse videntur. Quare non incongruè allegata *Virgiliis* , *Ovidis* , aliorumque testimonia auctori nostro videri debent , ad vetustissimorum mortalium integritatem & innocentiam , id est , omnis mali ignorantiam adfirmandam : cujus nullum existebat vestigium , ideoque nulla ejus erat cognitio : sed omnia perfecta , & bona , recta , & integritati congrua erant : unde summa illa felicitas , quam primis parentibus cum suâ integritate constituisse nobiscum olim sensere gentiles , in isto solummodo errantes , quod dixerunt paucorum , qui hâc summâ felicitate fruebantur , fortunam , seculum illud fecisse ; cui ob præstantiam aurei cognomen indidere : quo significant statum , a quo omnia peccata & vitia ac mala exulabant. *Primos illos Disque proximos mortales optima fuisse in aetate , vitam vixisse optimam , unde auream hanc dici aetatem :* quidam inquit A. Grotio citatus in annot. ad lib. pag. 18. de verit. Rel. Christ. & Apud Quidium. *Aurea*

*Aurea prima sata est ætas, qua vindice
nullo,*

*Sponte suâ, sine lege, fidem rectumque
colebant.*

*Pœna, metusque aberant, nec verba mi-
nacia=fixo*

*Ære legebantur; nec supplex turba ti-
mebat*

*Judicis ora sui: sed erant sine vindice
tuti.*

Ita ut in summâ tranquillitate, & felicitate, affluentibus omnibus rebus, quæ ad vitam tuendam necessaria, nullis ipsis a se invicem imminentibus malis ac periculis, suâ quisque sorte contentus, sine cæcâ auri cupidine, vita agitabatur: Verum ubi ferrea prodiit ætas, omnium vitiorum scelerumque mater ac genitrix.

*Oppida caperunt munire & condere le-
ges:*

*Neu quis fur esset, neu latro, neu quis
adulter.*

Animadversione dignum mihi videtur, quod Gentiles leges primum a Cerere mortalibus datas fuisse tradant, ut legimus apud Diodor. Sicul. lib. 5. ubi inquit: *Præterquam quod fruges repperit, operas etiam rusticas & usum illarum docuit:*
leges

leges promulgavit, quarum norma juste agere homines assuescerent: *Quamobrem, Ἰεσοφοφία, id est, legi feram cognominari perhibent.* Hinc canit Ovid.

Prima Ceres unco glebam dimovit aratro.

Prima dedit leges, alimenta que initia terris.

Et apud poëtam *lib. 4. Æneid. Legifer CERES* vocatur, quod leges ipsa dicitur invenisse: ideoque ejus sacra *Theismophoria*, id est, *legum latio* vocatur. Admiratione dignum, quod Gentiles *Cerem* & frugum & legum datorem pariter finxerint: quasi idem ille, qui fruges dedisset, cujus esu homo peccatum admisit, etiam leges tanquam remedium dare debuisset, quo coërcerentur tot pravæ cupiditates, quæ post admissum peccatum ejus animum possidebant, ne in proximi perniciem prorumperent, id est, postquam de fructu *Cereris* comedisset, statim boni & mali scientiam summo cum humani generis detrimento sibi comparavit: & bonum a malo, vitium a virtute distinguere valuit: quæ distinctio ex oppositione illorum contrariorum profluens ipsi *lex* fuit, quoniam ex ipsâ vitii virtutisque

trisque naturâ , præcunte rectæ ratio-
nis lumine , fuit illud vetitum , hoc
præceptum esse , quæ dictamina ex illâ di-
stinctione profuentia reverâ leges sunt.
Datis legibus operas rusticas docuit , &
glebam dimovere aratro , peccati com-
missi sequela. Cum antea.

*Ipsa quoque immunis , rastroque intacta,
nec ullis*

*Sancia vomeribus , per se dabat omnia
tellus.*

nullâ hominis culturâ & curâ acceden-
te : verum ubi integritate suâ excidisset,
statim multæ cum obruerunt molestiæ :
cum antea sine labore & molestiâ om-
nium rerum abundans copiâ , vitam
sustentaret. jam si famem depellere vel-
let , & vitam tueri , magno cum la-
bore terram colere & in sudore vultus,
quæ ad tuendam vitam necessaria erant
sibi parare opus erat.

*Semina tum primùm longis Cœcælia sul-
cis.*

*Obruta sunt , pressique jugo genuere ju-
venci.*

§. 31. Nullius momenti sunt illa , quæ
adfert author ad enervandum argumen-
tum , quod pag. 168. proponit , scilicet quod
cum definitionem Grotii applicari non posse
statuerim

statuerim statui innocentia vetustissimorum mortalium: ideo leges in illo statu non obtinuisse. Quæ definitio juris inquit tantum concepta est, pro ut se habet hodie in statu corrupto: indolem frani moralis, propter pullulantem ex peccato originis affectuum pravitatem, induens: adeoque ad illam formam quam in statu innocentia, per affirmativa præcepta, sub incentivo præmi gratè moventia, se proferens habuit, hæc Grotii definitio trahi nequit, neque ex eadem juris nat. paradisei existentia destrui potest, fuerit ergo in statu innocentia alia lex quam nunc est: fuerit non prohibitiva non pœnalis, non ignoto maledicta denuntians transgressori. Ergo nullum habituale dictamen, indicans cum vi coactivâ, quid prohibitum, quid vetitum sit (ut author supra demonstravit) habuit; si tale dictamen non habuerit, ergo neque legem, alia enim lex non obtinuit secundum authoris mentem: ita si legem habuerit vel talem habuit vel nullam: ut videre est pag. 73. §. 40. si talem habuerit legem; ergo etiam prohibitivam; si prohibitivam, quoque pœnalem; si pœnalem denuntiantem maledicta, ergo mali notitiam habuit per injuriæ acquisitam reatum,

trans-

transgrediendo legem, ipsi in Paradiso latam. Atqui hanc notitiam violando legem positivam demum nactus fuit, ergo ante illam violationem nullam mali notionem vel ideam possidebat: & consequenter legem naturæ sive dictamen illud habituale, jubens bona, vetans contraria ipsi non innotuisse necessario statuendum: quippe si illud habuerit eodem modo obtinuit, ut nunc, quemadmodum illud definit Grotius, indicans ex convenientiâ vel disconvenientiâ cum naturâ rationali, illud vetitum, hoc præceptum esse, prohibitum quia malum, præceptum, quia bonum; utrumque continet necessitatem moralem, quâ obligamur illud fugere, hoc sequi, quæ obligatio præsupponit subjectum habere notitiam ejus, quod obligatione continetur: continetur obligatio abstinentia a malo, actio boni; ideoque subjectum requirit, quod distinguendi & discernendi inter bonum & malum, justum & injustum facultate præditum est, distinctio præsupponit notitiam, notitia existentiam eorum, quæ distingui debent, quibus requisitis existentibus, lex quoque obrinet.

§. 32. Ultima authoris dissertatio, quam huic adjungimus, duas adhuc theses continet, quas tanquam falsas & multis erroribus implicatas rejicit. Quarum una est, *Statuum Adami ante lapsum puerilem fuisse, quo ad ignorantiam boni & mali, in ceteris virilem & adultum.* Altera *fuit natura ex statu peccati ortum traxisse.* Unam & alteram ad recte rationis examen vocabimus & conabimur adferre argumenta, quæ speramus valida, fore ad dissipandas authoris nostri mentis tenebras. Quod primam attinet Thesin, supra Adamo talem sapientiam tribuimus, quæ integritati & divinæ imagini respondebat, ideoque perfecta, omnibus numeris absoluta; scil. quæ complectebatur omnia, quæ ad vitam feliciter transigendam necessaria erant. Cum autem ejus felicitas consistebat in perfectâ cognitione creatoris sui, tanquam principio a quo essentiam & existentiam habebat, ideoque eum ut talem venerabatur; & in notione finis ad quem tendere deberet, tanquam unicum & summum bonum, ita quoque in notitiâ mediorum, quæ ei fini assequendo idonea erant: illa enim cognitio quotidie eum impellebat

lebat ad finem tendere; quippe cum illa ipsi Deum ut creatorem & originem innumerabilium beneficiorum, quæ in se quotidie redundabant, representabat, summo amore erga creatorem suum inflammabatur: præterquam quod inclinationes ex integrâ naturâ proficiscentes continuò ad finem tendebant, ideoque ad operandum bonum, quod unicum erat medium assequendo fini idoneum, eum instigabant: sequens autem naturæ impetus rectè ac benè dispositæ voluntatis appetitum, & huic actiones suas accommodans, bonum & rectum operabatur. Quod si circa cætera objecta versabatur animus, quia in suo genere bona & perfecta erant creata, adeoque nihil mali vel inordinati haberetur in universâ naturâ, nullam mali quoque ideam formare poterat. Omnia videbat secundum naturam ipsis innatam existentia & operantia, ideoque cum nihil a fine vel æternâ lege recederet, nihil inordinati vel mali percipiebat ipsis inexistere: quippe cum malum nihil aliud sit quam defectus & privatio perfectionis, sive ejus, quod adesse deberet, antequam res perfecta dici posset, nullam
ejus

ejus potuit habere notitiam vel ideam
 cujus nullam habebat propter ejus, ut
 ita dicam, non existentiam, perceptio-
 nem: versabatur enim animus vel circa
 objecta interna, quorum innatas ideas
 habemus, vel externa, & extra men-
 tem existentia, cujus ideam aliunde
 formamus, scil. per contemplationem
 rerum visibilium; harum autem om-
 nium ideæ in nobis extitère perfectæ,
 quia nullâ imperfectione laborabant.
 Bona autem dicuntur vel respectu ope-
 rationis vel materiæ, utriusque respec-
 tu bona & perfectæ erant, nihil defi-
 ciebat quoad materiam, neque quoad
 ad operationes, unum quodque ad fi-
 nem tendebat. Ad quem tendens re-
 ctè operabatur. Uniuscujusque ope-
 ratio fini conformis, ideo bonus, & re-
 ctus; neque malum in homine pote-
 rat excitare appetitum alicujus objecti
 idea, quia semper ut recta & fini con-
 formia ipsi repræsentabantur: ejusmo-
 di erant operationes hominis, & unius
 cujusque individui in statu integro.
 Verum postquam a fine suo inobedi-
 tiâ suâ deviavit, & integritate suâ ex-
 cidit, & moralem amisit Dei imaginem,
 statim inordinati & a fine alieni, motus
 ejus

ejus animum occuparunt, ideoque operationes quoque inceperunt esse male, quia non amplius respondebant integris animi inclinationibus, sed præfenti pravæ voluntatis appetitui erant conformes. Hinc, cujus bonam ideam antea habuerat, ejus se jam pudebat, quia non amplius integer vitæ scelerisque purus, pudebat se suæ nuditatis, cujus sensus ipsi manifestabat aliquid mali contraxisse. Pudor enim semper oritur ex re malâ, & cum conscientiam quis istius mali habet, tum ipsum pudet; sic fuit in Adamo, ex hoc pudore, qui in eo fuit, constat eum puram non habuisse naturam. Pudor oritur ex malo, ut cum sentit homo se deprimi in miseriarum statum, vel infra dignitatem; hoc quam maximè sensit Adamus, cum ab illo summo majestatis fastigio, in quo eum collocaverat Deus, utpote qui eum ornaverat divinâ imagine, in omnium miseriarum abyssum semetipsum egit præcipitem: puduit ergo. Ante se pudere non poterat, cum nihil inordinati in corpore, nihil impuri in animo foret, cujus se pudere vel malam ideam habuere potuisset. Nihil enim nisi opus Dei in homine extabat,

N

de

de quo enim erubescere non decebat. Cum jam lapsus esset, surrexerunt in eo inordinati & animi, & corporis motus, ex quibus pravæ operationes profuebant, pudenda ergo campestri tegebat. Quod tegumentum adhuc apud multas gentes barbaras in usu; Campestris denominationem habet a genitalium succindoria, quo utabantur Romani Juvenes in gymnasiis & palaestris, hoc est in campis, unde Horatius. 1. epist. 11.

*Incalumi Rhodæ & Mytilæne pulabra
facit quad*

*Penula solitaria, campestra virialibus
suris.*

Ex inordinatis animi motibus pudor; ex pudore mali notitia & idea, ex hac lex orta. Itaque quando statua hominis statua quæ lapsurum puerilam fuisse, quæ ad generationem boni & mali, in ceteris vitilem & adultum, non aliud hæc verba significant, quam hominem in statu illo felicissimo nullam boni & mali, tanquam quæ inter sese opposita, & sibi invicem contraria sunt, ac ita legis naturalis objecta, habuisse cognitionem. Attrahenti fecit ea, quæ bona erant, scil. in se & naturæ suæ integræ consentanea, ideoque

ideoque Deo suo grata ; nam eo ten-
 debat appetitus & inclinatio naturalis ex
 rectâ dispositione animi proficiscens :
 vid. *dissert.* §. 40. Quæ author hic de
 regno veritatis, quod menti dno objectorum
 genera pandit, quorum alterum veritates
 theoreticas, alterum practicas complectitur,
 disputat ; huic nihil ponderis adferunt.
 Quippe circa nulla objecta mens ver-
 sari potest, nisi quæ ipso actu intellectui
 repræsentantur. Hinc ridiculum, quod
 pag. 17. dicit. Sicut vero oculus, quæ
 videt album, videre etiam nigrum potest,
 ita nihil absurdius, quam eundem mentis
 oculum respectu alterius objecti perspicacem
 esse, respectu alterius cacutire. Præsuppo-
 nit hic objectum existere, & ideo ocu-
 lum illud videre. Videt enim illud per
 privationem albi, ideoque objectum
 privationis existit, scil. nigrum : quod
 si illud argumentum nostræ thesi applica-
 re velit, absurda inde derivabitur con-
 sequentia : scil. quemadmodum Adam
 habuit cognitionem rerum naturali-
 um & alienarum, ita moralium & pro-
 priarum ad vitæ scopum pertinentium,
 scil. bonorum & malorum habuit noti-
 tiam, & non minus in illis, quam in hi-
 sce yirilem & adultum fuisse statuend-
 N 2 dum

dum. Quasi cognitio rerum præsentium includeret cognitionem absentium, quæ nunquam extiterunt, nisi per privationem alterius. Et ubi est notitia perfectionis, ibi quoque deberet esse notio imperfectionis, quod omnino contradictorium & absurdum est. Quoniam idea imperfectionis formatur ex ipso defectu sive privatione ejus, quod adesse deberet, antequam res perfecta dici posset, ideoque perfectionem tollit. Absurdum quia antequam existit objectum, sive ipsa privatio, percipi nequeat, ut ex ipsâ authoris similitudine colligi potest: itaque si cognitionem mali habuerit primævus homo ab ipso momento, quo cognitionem aliarum rerum habuit, jam ipsum malum ab ipso rerum primordio extitit vel in ipso homine, vel extra eum; id est, vel interna, vel externa objecta oportet in suo genere non perfecta & bona fuisse, & consequenter in homine mali excitasse ideam. Cujus idem causa esse debuisset, qui fuit boni, quod contradictorium & absurdum est, ut supra demonstravimus. Claudicat itaque hæc authoris similitudo, quia præsupponit existentiam objectorum, quæ percipiuntur,

piuntur; quantum ad album & nigrum: ideo eorum cognitionem habere possumus. Quod secus est in perceptione mentis quoad bonum & malum. Quia unum noscitur per alterum, quemadmodum nigrum & album, ita oportet utriusque habere ideam, antequam eorum cognitionem habeamus: quæ quoniam formatur per objecta, quæ intellectui repræsentantur, oportet ea prius existere, atqui absurdum & contradictorium est ea ab initio & ipso rerum primordio extitisse; absurda quoque consequentia est, hominem in statu innocentiae boni & mali æquè ac aliarum rerum, quæ existerunt, notitiam habuisse.

§. 33. Argumenta, quæ author pag. 117. 178. & sequent: ex Socino. adfert infantilem simplicitatem innocentis Adami fulcientia, hic non describimus, quia a nostrâ sententiâ supra, ubi de sapientiâ & sanctitate Adami disputavimus, aliena esse ostendimus, non iterum itaque hic repetemus. Neque tragediam, quam de primi hominis lapsu composuit author, hic enarrare volui, cum nihil ad rem pertinere iudicaverim; verum jocos & nugis, sive potius

somniis ac deliriis similem existimavi. Ideoque ad alteram Thesin progredior, quâ statui *Jus NAT. ex statu peccati originem habere.* Per jus naturale intelligo illam regulam actuum moralium, obligantem ad illud quod rectum est, ex rectæ rationis dictamine deductam, ideoque nobis indicantem, quæ recta, quæ injusta, quæ bona, quæ mala, & consequenter quæ præcepta, quæ vetita sunt, necessitatem illis diximus inesse moralem, illa faciendi, hæc fugiendi; quam necessitatem ex naturâ divinâ ac Dei sanctitate derivavimus, quâ diximus contineri jus morale sive divinum necessarium, id est, naturale, & eatenus quidem ab æterno existisse, ideoque æternam vocari legem, prohibentem mala, præcipientem bona, & obligationem ex illâ proficiscentem, quâ ei congruè vivere obstringimur, & eam tanquam regulam & normam actionum nostrarum sequi tenemur, ab ipso existentia nostræ momento nobis impositam fuisse. Verum quatenus jus sumitur pro dictamine rectæ rationis, quod ex convenientiâ vel inconvenientiâ cum naturâ rationali sive recti innatis principiis, indicat actui alicui inesse moralem

moralem necessitatem sive turpitudi-
 nem, & consequenter ab auctore natu-
 ræ Deo vetari vel præcipi, ideoque re-
 quirere præexistentem notitiam boni
 & mali, post lapsum ex statu peccati
 ortum traxisse affirmavi: quia tum de-
 mum boni & mali primævus noster pa-
 rens nactus fuerit scientiam, quæ legis
 sunt objecta, quibus non existentibus
 lex deficit: cum ipsis illis objectis insti-
 tuitur necessitas prohibendi, vel præcipiendi,
 ideoque ex eorum oppositione lex con-
 fletur: Itaque ipsum jus, scil. illud quod
 honestum & æquum ac decorum est,
 ab ejus notione distinguendum, & ob-
 ligatio ex divinâ sanctitate profluens
 non debet confundi cum dictamine sive
 ipsâ obligationis notitiâ: illud ab æter-
 nâ Dei fuit essentiâ; hoc cum homi-
 nis corruptâ naturâ innotescere cæpit:
 imo illud homini cœvum & naturaliter
 implantatum est; hoc cum humani ge-
 neris damno acquisitum. Itaque concedo
 auctori notitiam ab ipso jure distingu-
 endam: verum nego illam a dictami-
 ne rectæ rationis abstrahendam: quo-
 niam boni & mali notitiâ fontem esse
 diximus, ex quo illud dictamen deriva-
 tur, & ex ipsâ etiam auctoris mente pro-

bavimus: itaque contradicit sibi, quando
 dicit quod *dictamini recte rationis, seu judi-*
cio practico constare ratio poterat, sine notitiâ
injusti, legisque prohibentis; cum superius
 affirmaverit dictamine sive lumine illo
 practico contineri & prohibitionem &
 jussionem, hujus objectum esse justum,
 illius injustum: cujus legis sive dictami-
 nis obligatio neminem cum effectu ad-
 stringit, quin rationis capax sit, cujus vi
 bonum a malo distinguere valeat, vid. §.
 40. quippe rationem legis ideoque etiam
 obligationis fundamentum ponit. Unde
 brutis nullum justribuendum statuit,
 quia ratione carent, & consequenter
 quid justum, quid injustum sit ignorant:
 §. 8. 28. 29. Itaque sine distinguendi fa-
 cultate nulla procedit cum effectu obli-
 gatio, distinctio requirit notitiam eorum
 scil. justis & injustis, boni & mali, quæ di-
 stingui debent; notitia boni & mali exi-
 stentiam, ex uno jussio, ex altero prohi-
 bitio oritur: Illud præmium, hoc pœna
 comitatur. Hinc diximus *ex vitiis ortam*
esse coërcitionem & pœnam, eaque simul cum
lege nobis innotescit. Quoniam enim viti-
 um per se & suâ naturâ malum est, hinc
 necessariò prohibetur, & quia necessa-
 ria prohibitio, ideo quoque necessaria
 puni-

punitio ; Ita ut prohibitioni semper insit necessitas puniendi sive pœna. Superius diximus, quod quemadmodum ex Dei sanctitate necessaria nascitur mali prohibitio, ita quoque necessitas puniendi ; quippe cum Dei sanctitati & justitiæ ad-versaretur actionem malam non prohibere, ita quoque ei contrarium esset eam non punire. Itaque vitiorum notitia includit prohibitionem, prohibitio pœnam. Vitii sive mali vel injusti acquisitâ notitiâ, simul boni & justî naturam novimus : quoniam ex contrario uno elucescit alterum : malum non cognovimus, quin simul viderimus bonum, quod amissimus, cum amissio sive privatio nobis sub mali ideâ repræsentetur, ideo quando privationem boni in nobis sensimus, mali aliquid contraxisse experti fuimus, & ipsa illa privatio, quæ mali insignitur nomine, nobis ad rem scilicet ipsum bonum, quo nosmetipsos spoliavimus, quasi manu ducebat, & ob oculos ponebat ipsum injuriæ reatum, per legis violationem contractum, tanquam causam mali sive privationis boni : Quam boni & mali scientiam sive distinctionem legum naturalium, quæ per rationis dictamina nobis quasi promulgantur, causam esse, ex

N 5   qua

quâ originem habent, scil. quatenus sunt dictamina nobis bonum & malum indicantia, ex convenientiâ vel disconvenientiâ cum ratione naturali probavimus. *Atqui ex peccato orta boni & mali distinctio & notitia, quia per illud cognovimus malum, quod contraxeramus, & bonum, cujus jacturam feceramus, consistens in ejus privatione. Ergo ex peccato scil. post lapsum lex nat. orta. Verum, inquit, jus naturale non confundi debere cum distinctione boni & mali. Aliud enim est jus natura, aliud ejus notitia, aliud boni & mali distinctio. Sine boni & mali potest consistere legis notitia: sine legis prohibentis cognitione, praesipientis peritia obtineri potest. Non confundimus jus nat. cum distinctione boni & mali, quatenus significat quod semper bonum, æquum & rectum est, & ab æternâ lege dimanat. Qualia juris principia nobis innata & implantata sunt, ad quæ actiones nostras examinamus, num rectæ sint vel malæ, & quid nobis faciendum, quid fugiendum, ex convenientiâ vel disconvenientiâ cum illis innatis recti nobis principiis judicamus. Quod judicium rectæ rationis dictamen, nobis indicans bonum & malum, legem nat. vocamus. Verum*

VERUM

rum unde illud iudicium sive dictamen, nisi prius præcedat notitia sive distinctio boni & mali? impossibile enim est iudicare de re aliquâ, cujus notionem sive ideam non habemus: illam notionem nobis per peccatum acquisivimus, id est, per illud cognovimus privationem boni, quæ habet necessariam relationem ad illud, quod privationis subiectum est. Hinc cognitâ privatione boni, ipsum quoque bonum cognovimus sub ideâ boni, tanquam oppositum malo. Privatio illa necessario sub ideâ mali nobis repræsentatur, quia nullum datur tertium sive medium inter bonum & malum, & consequenter ubi bonum deficit, malum obtinet, & unus privatio sive absentia & defectus, quasi alterius productio est. Hinc contraria vocantur, quia unum tollit alterum, id est, ubi malum obtinet, bonum deficit, malum tollit bonum. Et impossibile est simul bonum & malum extra conceptum existere, scil. quod bonum est illud simul malum esse. Itaque quatenus jus naturæ sumitur pro dictamine rationis sive lege naturali, eatenus notitia & distinctio boni & mali ab eâ divelli neque separari potest.

Sunt enim illa legis objecta ; quibus deficientibus, lex quoque deficit. Hinc absurdissimum mihi videtur legem naturalem posse homini innotescere sine distinctione vel notitiâ boni & mali ; & legem præcipientem posse sine prohibente obtinere. Cum ipse author definivit legem naturæ *dictamen rationis præcipiens bona, prohibens mala. Quam in intellectu hominis radiasse etiam in integro statu*, affirmare conatus fuit. Cum nulla obligatio cum effectu aliquem adstringat, nisi qui rationis sit capax, cujus vi bonum a malo distinguere valet ; quid enim aliud continet obligatio, quam prohibitionem mali, & jussionem boni ? ideoque actionem unius, omissionem alterius. Frustra autem alicui subjecto hujusmodi imponeretur obligatio, quod notitiam bonorum & malorum, & ea distinguendi a se invicem facultatem non haberet, verum ab ipso dictamine sive notitiâ legis, distinguenda vis obligandi sive legis vinculum, ex ipsâ Dei sive summi legislatoris potestate & sanctitate habens originem. Quemadmodum justa bona, recta, & honesta fundantur in Dei sanctitate, *quam rationem* definivimus

MUS

mus prohibentem mala , imperantem bona ; ita obligatio , quâ adstricti sumus facere bonum , & consequenter fugere malum , ex eâdem fluit sanctitate , quæ actionis continuationem requirit. Talpâ itaque hic cæcior author noster , quando , inquit , pag. 200. *si jus natura in distinctionem & comparisonem boni & mali a judicio pratico , institutam resolvatur ; jam ipse , qui comparat & distinguit , legum suarum author & conditor homo est. Et nullam quoque vim obligandi haberet hoc inane juris naturalis , sine corpore & specie simulacrum : quandoquidem legis vincula nemo sibi ipsi injicere potest. Præterquam quod jus naturale varium , imperfectum , mutabile & incertum , denique nullum erit. Quæ omnia quam longissimè a mente nostrâ aberrent , superius & ubique per totam hanc opusculam demonstravimus , aliud est legem sibi constituere per potestatem legislativam , aliud quasi legem sibi facere per dictatum rectæ rationis tanquam medium , quo cognoscimus legis a Dei sanctitate profluentis vim atque obligationem. Institutâ comparatione objectorum , circa quæ lex versatur , scil. boni & mali , ex quorum contentione dijudicamus il-*

Iud vetitum, hoc præceptum esse; ideoque propter illam necessitatem, ex Dei sanctitate profluentem nos adstrictos esse bonum facere, & fugere malum, neque incertum inde jus redditur, vel mutabile; non mutabile, quia fons, ex quo illud derivamus, scilicet Dei naturâ, semper sit immutabilis. Neque incertum, quia illa honesti principia nobis innata & semper certa ac infallibilia, ex eodem fonte originem habentia, cum quibus contendimus, quæ facere vel dicere in animum induximus, nobis semper certæ & infallibiles regulæ sunt agendorum. Quia hisce honesti principis olim in integro statu inclinationes, inclinationibus actiones respondebant, justæ & rectæ vocari potuerunt. Ex quâ inclinationum & actionum cum illis convenientiâ summa conscientiæ oriebatur tranquillitas, quæ hominem certiore faciebat sequendas esse eas, donec integritate exutus, in semetipso inordinatos animi motus sentiebat, qui hanc tranquillitatem perturbabant, eumque docebant aliquid mali contraxisse, & quotidie dira conscientia facti ob oculos obverfabatur, atque indies magis magisque dominari in se pravas, & il-
licitas

licitas cupiditates experiebatur, quibus inservire potius volebat, quam rectæ obtemperare rationi. Itaque sibi ipsi diffusus est, & alio modo vivendum sibi perspiciebat: Id est, non sequendum magis naturæ impetus & inclinationes naturales, antequam examinaverat ad rectam rationem sive honesti innata nobis principia, num cum iis convenirent, vel repugnarent. Ex quarum convenientiâ vel disconvenientiâ cum ratione naturali judicabat, quas exequi, quas suppressere deberet. Quamquam nostra natura adeo jam sit corrupta, ut, licet tali institutâ comparatione & contentione objectorum, quæ post lapsum necessariò ab homine adhiberi & institui debuerit, bonum & malum cognoscamus, ideoque quid faciendum, quid fugiendum sciamus, & consequenter regulam & normam agendorum habeamus, quam sequentes ad finem nostrum tendimus, attamen incapaces resistendi pravis nostris cupiditatibus, Deo non adjuvante, ad horrenda sæpissimè prolabimur vitia & peccata, & meliora videntes, sequimur deteriora. Quibus olim tentationibus, & pravis cupiditatibus, integer homo scelerisque purus non erat

erat obnoxius : ita ut merito exclamare liceat, ô statum ter quaterque beatum ! a quo omnia exulabant vitia, & nefanda facinora, poena metusque aberant, nec verba minancia fixo ære legebantur ; cum spontè ex inclinatione naturali justitiam coleret, officia præstaret homo, quæ naturalis ratio, rectæ rationis dictamina a nobis postulant, summâ tranquillitate fruebatur conscientia, nullius culpæ sibi conscia, nullis contaminata vitiiis, nullis peccati maculis adpersa : in summis protoplastes habebat deliciis, suavissimam & nulli voluptati comparandam Dei creatoris sui communionem & consuetudinem. Quem integer vitæ scelerisq; purus non timebat ut vindicatorem peccatorum ; sed venerabatur ut omnium visibilium & invisibilium auctorem & creatorem ; & summo prosequabatur amore, tanquam fontem tot beneficiorum, quæ ex illo in se derivata erant. Utinam vetustissimus mortalium ab hoc summo felicitatis culmine semetipsum non egisset præcipitem ! non tot laboribus quotidie fatigaremur, neque tot jactaremur miseriis. Non cæpisset homo homini lupus esse : neque tot in se invicem

mala

mala machinarentur , vel in mutuam
 advolarent perniciem , ideoque tam
 strictis legibus , neque tam arcerbis pœ-
 nis opus fuisset , quibus hodie cœrceri
 & puniri debent pravæ & illicitæ homi-
 num cupiditates : verum ejusdem felici-
 tatis , ejusdem libertatis , ejusdem denique
 conscientiæ tranquillitatis fuiffemus
 hæredes : & omnibus numeris absolutâ
 voluptate ac felicitate consummatâ , in
 arctissimâ , cum nostræ existentiæ &
 essentiæ principio , causâ , ac fine , Deo,
 positâ frueremur , tanquam perseve-
 rantiæ præmio , nullâ morte interveni-
 ente , cujus nullus futurus esset .

F I N I S.

ERRATA

obiter observanda

P. Ag. 98. lin. 21. lege & *præter*. pag. 110. lin. pen. lege *vocamus*. pag. 118. lin. 19. lege *namdem illam tellurem*. pag. 123. lin. 24. lege *observent*. pag. 129. lin. 6. lege *exulabant*. pag. 140. lin. 6. lege *se pro si*. pag. 149. lin. 1. lege *repræsentat*. pag. 152. lin. 1. lege *quod bonam est*. pag. 153. lin. 12. lege *recipendas*. pag. 157. lin. vi. *deleatur* & ante *huic*. pag. 160. lin. 4. lege *causa*. pag. 164. lin. 24. lege *perspecturus sit*. pag. 166. lin. 11. lege *operentur*. pag. 166. lin. 13. adde post verbum *dictamine confundas*. pag. 176. lin. 20. lege *animi*. pag. 181. lin. 25. lege *idea*. pag. 190. lin. 23. lege *percepta*. pag. 248. lin. pen. lege *arborem*. pag. 251. lin. 18. lege *deberet esse*. pag. 253. lin. ult. lege *naturali*. pag. 267. lin. ult. lege *posset*. pag. 271. lin. 17. lege *ferrum*. lin. 24. lege *inheret*. pag. 279. lin. 4. lege *judicans*. pag. 281. lin. 16. lege *agitaretur*. pag. 282. lin. 22. lege *prorumperet*. pag. 288. lin. 16. *deleatur ad*.

Si quædam omissa sunt, æquo lectori corrigenda relinquo.

